

Studium wykonalności małej infrastruktury turystycznej służącej mieszkańcom i turystom

*na terenie działania „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin
Dobrzyńskich Region Północ”*

Opracowanie na zlecenie „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania
Gmin Dobrzyńskich Region Północ”

**Doradztwo Strategiczno - Inwestycyjne "Progress"
Jarosław Zielonka**

ul. Mściwoja II 36a/7
83-300 Kartuzy
tel./fax. 0 58 681 28 77

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Europa inwestująca w obszary wiejskie
„Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”
współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Działania 431
„Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja” Osi 4 LEADER
Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

2010

Spis treści:

WSTĘP	4
1. TYTUŁ I DEFINICJA PROJEKTU	5
2. BENEFICJENT PROJEKTU – ANALIZA INSTYTUCJONALNA	5
3. OPIS LOKALIZACJI	7
4. ANALIZA OTOCZENIA PROJEKTU – CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW TURYSTYCZNYCH	11
4.1. UWARUNKOWANIA PRZYRODNICZE NA TERENIE LGD	11
4.1.1. BIORÓŻNORODNOŚĆ	11
4.1.2. FORMY OCHRONY PRZYRODY	13
4.1.3. ZASOBY LEŚNE I LEŚNICTWO	20
4.1.4. ZASOBY GLEBOWE	21
4.1.5. WODY POWIERZCHNIOWE	22
4.2. OBIEKTY O WARTOŚCI HISTORYCZNEJ I ZABYTKI OBSZARU LGD	29
4.3. AKTUALNY STAN ZAPLECZA TURYSTYCZNEGO	44
4.3.1. DANE TURYSTYCZNE	44
4.3.2. ZASOBY BAZY NOCLEGOWEJ NA TERENIE LGD	46
4.3.3. SZLAKI TURYSTYCZNE NA TERENIE STOWARZYSZENIA	49
5. ANALIZA PROBLEMÓW ORAZ CELE PROJEKTU	54
6. ZGODNOŚĆ PROJEKTU Z POLITYKĄ RZĄDOWĄ, REGIONALNĄ I LOKALNĄ	58
7. PROBLEMATYKA MAŁEJ INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ	62
7.1. BADANIA ANKIETOWE DOTYCZĄCE MAŁEJ INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ	63
7.2. ANALIZA SWOT	68
7.3. CHARAKTERYSTYKA OBIEKTÓW MAŁEJ INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ	71
7.3.1. MIEJSCA WYZNACZONE DO WYPOCZYNKU	71
7.3.2. POMOSTY	76
7.3.3. WIEŻE I PLATFORMY WIDOKOWE	79
7.3.4. TABLICE INFORMACYJNE	80
7.3.5. OZNAKOWANIA TRAS	81
7.3.6. PLACE ZABAW, OGRÓDKI JORDANOWSKIE, ŚCIEŻKI ZDROWIA	83
8. OPIS PLANOWANYCH ZAMIERZEŃ INWESTYCYJNYCH BENEFICJENTA	85
8.1. ZAPLANOWANE DZIAŁANIA INWESTYCYJNE W PERSPEKTYWIE KRÓTKOTERMINOWEJ	85
8.2. PROPONOWANE PROJEKTY INWESTYCYJNE W DALSZEJ PERSPEKTYWIE CZASOWEJ (2011-2014)	95
9. HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ	98

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA OBIEKTÓW MAŁEJ INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ	101
10.1 REALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘĆ W RAMACH PROW (OŚ IV LEADER)	106
7. PODSUMOWANIE	120

Wstęp

Niniejszy dokument ma na celu przygotować podstawę dla programowania kompleksowych działań zmierzających do rozwoju małej infrastruktury turystycznej. Studium wykonalności obejmuje diagnozę uwarunkowań przyrodniczych, zasobów: fauny, flory, kompleksów leśnych, terenów chronionych oraz zasobów wodnych. Omówione zostały również zasoby kulturowe, w szczególności obiekty historyczne: kościoły, dworki i parki dworskie, grodziska oraz inne unikalne zabytkowe obiekty.

W opracowaniu zebrano i omówiono przykłady małej infrastruktury turystycznej m.in. z terenu LGD Gmin Dobrzyńskim Region Północ. Fotografie umieszczone w niniejszym opracowaniu zostały udostępnione przez „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”. Pozostałe zdjęcia zapożyczono z www.images.google.pl – grafika z opcją „oznaczone do ponownego wykorzystania”.

W opracowaniu przedstawiono możliwości dofinansowania omawianych przedsięwzięć ze środków unijnych w ramach Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 oraz Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013. Wnioskodawcy mają możliwość korzystania z dofinansowania z programów wojewódzkich oraz ze środków z naborów ogłaszanych przez „Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”. W jej budżecie przeznaczono środki pieniężne m. in. na działania „Małe projekty”, „Odnowa i rozwój wsi”, które bezpośrednio są związane z dofinansowaniem działań tworzących małą infrastrukturę turystyczną.

Na podstawie wywiadów oraz badań ankietowych skierowanych do mieszkańców oraz władz samorządowych z terenu LGD oraz innych opracowań wskazano na trudności towarzyszące powstawaniu nowej infrastruktury turystycznej. Ich trafna identyfikacja pozwoli na określenie kierunku działania, w którym należy podążyć by rozbudować infrastrukturę turystyczną, a tym samym stworzyć miejsca wypoczynku, obiekty dla turystów, podróżnych oraz mieszkańców terenu LGD.

1. Tytuł i definicja Projektu

Tytuł Projektu brzmi:

„Mała infrastruktura turystyczna służąca mieszkańcom i turystom na terenie działania Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”.

Zamierzeniem Projektu jest realizacja przedsięwzięć związanych z małą infrastrukturą turystyczną w celu podniesienia atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej terenu poszczególnych gmin stowarzyszonych w LGD jak również wzrost znaczenia turystycznego całego Stowarzyszenia w regionie. W tym celu władze poszczególnych gmin Stowarzyszenia wybrały do realizacji szereg inwestycji z zakresu małej infrastruktury turystycznej lub pokrewnej związanej pośrednio z turystyką (wiaty turystyczne, miejsca rekreacji, pomosty, place zabaw, świetlice wiejskie).

2. Beneficjent Projektu – analiza instytucjonalna

Bezpośrednimi Beneficjentami Projektu będą gminy stowarzyszone w LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ. Są to następujące gminy:

- **Brzuze**
- **Górzno**
- **Osiek**
- **Rogowo**
- **Rypin**
- **Skrwilno**
- **Świedziebnia**
- **Wąpielsk**

Lokalna Grupa Działania (LGD) posiada status prawny stowarzyszenia i działa pod nazwą „Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”. Stowarzyszenie LGD jest dobrowolnym, samorządnym i trwałym zrzeszeniem, zawiązanym w celu niezarobkowym. Głównym celem LGD jest realizacja lokalnej strategii rozwoju (LSR) poprzez działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich w tym aktywizowanie ludności wiejskiej na terenie działania Stowarzyszenia.

Podstawą prawną działania Stowarzyszenia są ustawy: z dnia 7 kwietnia 1989 r. *Prawo o stowarzyszeniach*¹, z dnia 7 marca 2007 r. *o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów*

¹ (Dz. U. z 2001 r. nr 79, poz. 855 z późn. zm.)

*Wiejskich*², rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich³ oraz statut Stowarzyszenia. W związku z powyższymi aktami prawnymi Stowarzyszenie posiada osobowość prawną.

Zgodnie ze statutem „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” najwyższą władzą LGD jest Walne Zebranie Członków. Ciałem decyzyjnym Stowarzyszenia o kluczowym znaczeniu dla wyboru projektów do dofinansowania oraz funkcjonowania Stowarzyszenia jest Rada. Natomiast do reprezentowania Stowarzyszenia oraz do zaciągania zobowiązań finansowych/majątkowych upoważniono dwóch działających łącznie członków Zarządu, tj.: Prezes i Wiceprezes lub dwóch Wiceprezesów.

„Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” w dniu 07.04.2006 r. zostało zarejestrowane w Sądzie Rejonowym w Toruniu pod numerem 0000254737. Siedzibą Stowarzyszenia jest miejscowość Wąpielsk, 87-337 Wąpielsk w powiecie rypińskim, w województwie kujawsko-pomorskim.

Wszystkie przedsięwzięcia inwestycyjne określone w niniejszym studium wykonalności, zostaną zrealizowane indywidualnie przez poszczególne samorządy wchodzące w skład Stowarzyszenia. Każda z analizowanych gmin posiada bogate doświadczenie w realizacji inwestycji współfinansowanych ze środków zewnętrznych, w tym dotacji Unii Europejskiej w ramach programów krajowych (PROW 2007-2013) oraz regionalnych (RPO WK-P na lata 2007-2013). Część gmin ma również doświadczenie w realizacji i rozliczeniu projektów w ramach poprzedniego programowania funduszy oraz programów przedakcesyjnych (ZPORR, SPO ROL, SAPARD i inne).

Przedsięwzięcia planowane do realizacji w ramach niniejszego studium wykonalności są zgodne z obowiązującymi dokumentami strategicznymi oraz dokumentami urbanistycznymi. Wnioskodawcy zobowiązują się do uzyskania wszelkich niezbędnych decyzji i pozwoleń, które wynikają z procedury inwestycyjnej (ew. decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia, decyzja o lokalizacji inwestycji celu publicznego, pozwolenie na budowę, pozwolenie wodno-prawne). Dla większości przedsięwzięć nie będzie wymagana procedura inwestycyjna – wystarczy zgłoszenie prac budowlanych.

² (Dz. U. z 2007 r. nr 64, poz. 427)

³ (Dz. Urz. UE L 277 z 21.10.2005)

3. Opis lokalizacji

Obszar „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” opiera się o wschodnią część województwa kujawsko-pomorskiego. Graniczy on z województwami: warmińsko-mazurskim oraz mazowieckim.

LGD tworzy łącznie 8 gmin leżących w obrębie dwóch powiatów: brodnickiego (gminy: Górzno, Osiek, Świedziebnia) i rypińskiego (gminy: Brzuze, Rogowo, Rypin, Skrwilno i Wapielsk). Wszystkie gminy za wyjątkiem Górzna są gminami wiejskimi.

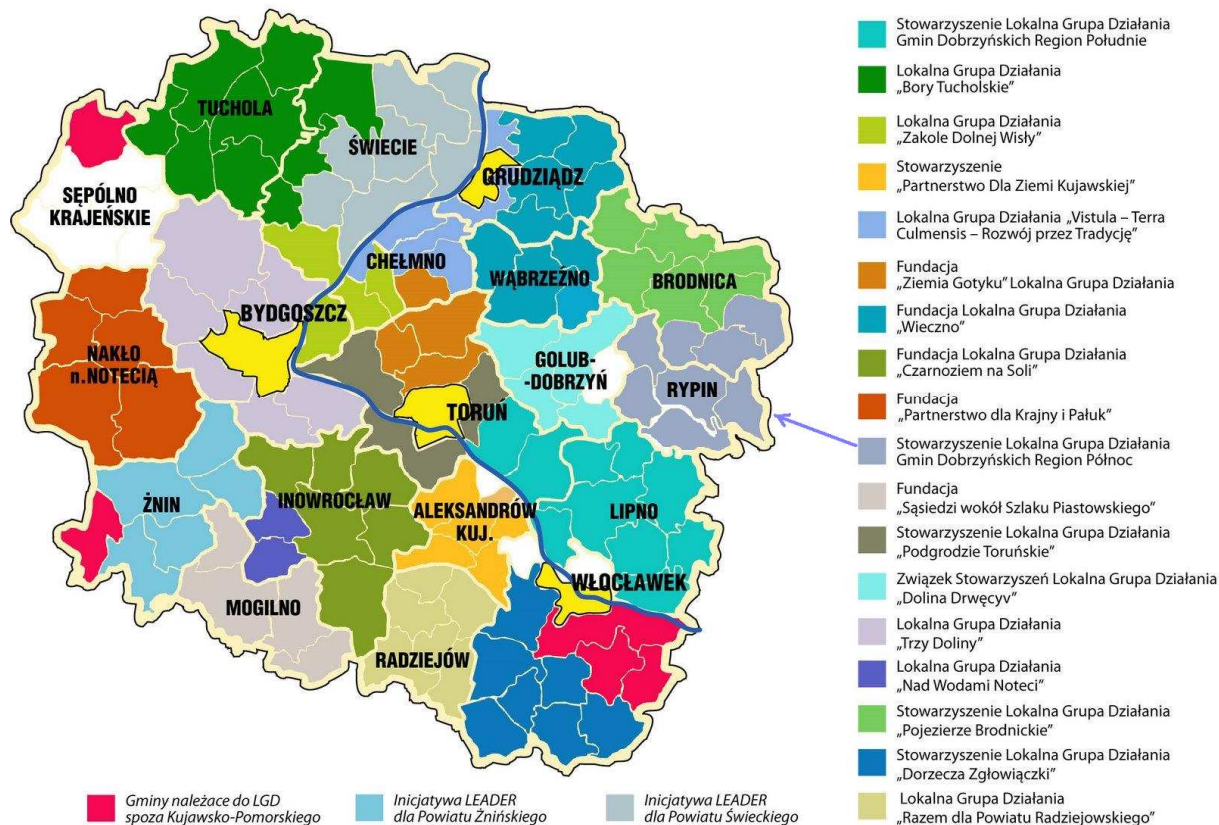
Obszar Stowarzyszenia zajmuje łączną powierzchnię 873,32 km², co stanowi 4,86% całkowitego obszaru województwa kujawsko-pomorskiego. W poniższej tabeli zaprezentowana została powierzchnia obszaru objętego LSR.

Tabela 1 Powierzchnia „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” z podziałem na gminy

Wyszczególnienie	Powierzchnia	
	km ²	% powierzchni obszaru LGD
Brzuze	86,40	9,89
Górzno	119,68	13,70
Osiek	75,00	8,59
Rogowo	141,00	16,15
Rypin	132,08	15,12
Skrwilno	122,28	14,00
Świedziebnia	103,67	11,87
Wapielsk	93,21	10,67
Obszar LGD	873,32	100

Źródło: GUS 2009

LOKALNE GRUPY DZIAŁANIA W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM

Mapa 1 Położenie „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”

wśród innych LGD, na tle województwa kujawsko-pomorskiego

(Źródło: Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa)

O wiejskim charakterze obszaru LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ świadczy również struktura ludności. Spośród 40.371 mieszkańców (stanowiących 1.95% ludności województwa kujawsko-pomorskiego), aż 96,64% zamieszkuje tereny wiejskie.

Większość gleb obszaru „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” posiada dobre i średnie klasy bonitacyjne III a – IV b. Gleby niższych klas bonitacyjnych (V-VI) przeważają głównie na obszarze gminy Skrwilno. Dominacja gleb wysoko i średnioproduktywnych zadecydowała o dużym udziale użytków rolnych w powierzchni LGD.

Udział lasów i gruntów leśnych jest bardzo zróżnicowany w poszczególnych gminach. Do obszarów o największym stopniu zalesienia zaliczyć można tereny położone na północnym wschodzie i wschodzie Stowarzyszenia. Urozmaicenie składu gatunkowego drzewostanów powodowane jest bardzo dużą zmiennością gleby występującą na tym obszarze. Charakterystycznym zjawiskiem jest mozaika siedlisk. Do najczęściej spotykanych należy bór mieszany świeży, bór świeży, las mieszany i ols.

Obszar LGD jest stosunkowo bogaty w zasoby wodne - przeważająca część znajduje się w dorzeczu rzeki Drwęcy. Rzeka ta spełnia ważną funkcję przyrodniczą, tj. stanowi korytarz ekologiczny o znaczeniu lokalnym oraz krajowym. Klasycznie wykształcona pradolina Drwęcy z kompleksami leśnymi stanowi niezwykle malowniczy krajobraz, warty podziwiania. Spore znaczenie dla obszaru LGD mają również pozostałe rzeki tego obszaru: Rypienica, Pissa, Krynica oraz w szczególności Skrwa. Hydrografię obszaru LGD uzupełnia znaczna liczba różnej wielkości jezior, z których większość znajduje się na terenie 2 gmin: Brzuze i Górzno.

Obszar LGD charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem środowiska naturalnego. Na obszarze LGD można spotkać rzadkie gatunki flory, wśród nich gatunki reliktowe, żyjące na torfowiskach i zbiorowiskach kserotermicznych. Najliczniej występują gatunki flory należące do elementu środkowoeuropejskiego, a także wiele gatunków borealnych. Wykazana różnorodność wynika przede wszystkim z charakterystyki położenia obszaru LGD w mazurskiej strefie klimatu, która odznacza się dużą różnorodnością topoklimatów. Oprócz klimatu znaczącą rolę w kształtowaniu różnorodnego środowiska odgrywała urozmaicona rzeźba terenu oraz liczne granice naturalne (m.in. hydrograficzne, geologiczne i geobotaniczne). Do gmin o największej lesistości należą Górzno i Skrwilno, co jest spowodowane przede wszystkim słabą jakością bonitacyjną gleb na tym terenie oraz występowaniem licznych obszarów ochrony prawnej (blisko połowa powierzchni gminy Górzno znajduje się w obrębie Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego).

Najcenniejsze obszary „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” podlegają ochronie prawnej ze względu na unikalne wartości przyrodnicze. Na terenie LGD występuje park krajobrazowy, rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody i użytki ekologiczne.

Obszar LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ odznacza się licznymi walorami przyrodniczymi i kulturalnymi, co niewątpliwie wpływa na atrakcyjność turystyczną tego terenu. Różnorodność zasobów turystycznych pozwala na stworzenie obszernej listy form aktywności turystycznej: turystyka piesza, rowerowa, konna, wodna – kajaki, łódzie, turystyka kwalifikowana – łowiectwo, wędkarstwo, agroturystyka, turystyka bierna i rekreacja (przyjeziorne plaże) i in. Ponadto w ciągu sezonu urlopowego na terenie gmin LGD powszechne są zawody sportowe np.: Ogólnopolski Turniej Siatkówki Plażowej i Mistrzostwa Polski w Triathlonie w Górznie, zawody w powożeniu zaprzęgów parokonnych oraz regaty windsurfingowe „Trzech Wiatrów” w Skrwilnie na jeziorze Urszulewskim.

Na podstawie danych GUS należy zauważyć stosunkowo niską liczbę obiektów i miejsc noclegowych, jednakże w zestawieniu ujęto jedynie obiekty typu hotel, motel, pensjonat lub inny obiekt hotelowy. Na terenie gmin LGD znajduje się ponadto szereg działalności o charakterze gospodarstwa agroturystycznego, które sygnalizują rosnące z roku na rok obłożenie miejsc noclegowych, w szczególności w sezonie urlopowym.

Niestety samo zaplecze noclegowe oraz atrakcje nie zapewnią stałego napływu turystów. Problemem w pozytywnym postrzeganiu terenów LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ jest zły stan infrastruktury, a w szczególności infrastruktury drogowej i turystycznej (mała infrastruktura).

Infrastruktura drogowa wpływa nie tylko na komunikację lokalną przeznaczoną dla miejscowej ludności, ale i szerszą z uwagi na obecność dróg wojewódzkich na obszarze LGD. Rozbudowa, modernizacja i remont infrastruktury drogowej jest priorytetowym zadaniem dla szybkiego rozwoju gmin LGD. Obecnie przeważająca długość dróg gminnych i powiatowych przebiegających przez obszar LGD wymaga remontu lub gruntownej modernizacji.

Tabela 2 Drogi obszaru LGD

Gminy	Drogi gminne				Ogółem [km]
	utwardzone		gruntowe		
	km	%	km	%	
Brzuze	19,14	14,60	27,90	3,70	47,04
Górzno	3,65	2,78	163,35	21,66	167,00
Osiek	12,00	9,16	99,00	13,13	111,00
Rogowo	17,90	13,66	100,10	13,27	118,00
Rypin	53,00	40,44	89,00	11,80	142,00
Skrwilno	11,80	9,00	93,20	12,36	105,00
Świedziebnia	8,90	6,79	65,10	8,63	74,00
Wąpielsk	4,67	3,56	116,50	15,45	121,17
Razem	131,06	100	754,15	100	885,21

Źródło: Lokalna Strategia Rozwoju „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” 2009r.

4. Analiza otoczenia projektu – charakterystyka zasobów turystycznych

4.1. Uwarunkowania przyrodnicze na terenie LGD

4.1.1. Bioróżnorodność

Obszar gmin stowarzyszonych w Lokalnej Grupie Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ charakteryzuje się znaczną różnorodnością warunków geologicznych, krajobrazowych i hydrologicznych. Atrakcyjność krajobrazu zwiększają zróżnicowane ukształtowanie terenu oraz bogactwo form geomorfologicznych i biotopów. Poprzez względnie wysoki stopień lesistości i zróżnicowanie struktury użytkowania terenu, wykształciło się na tym terenie wiele potencjalnych siedlisk, co wpłynęło bezpośrednio na wysoki stopień bioróżnorodności gatunkowej. Zachowaniu poziomemu bioróżnorodności i wzrostowi liczby występujących gatunków sprzyja również częściowe objęcie obszaru LGD ochroną prawną (parki krajobrazowe, rezerваты, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000).

Najbardziej widocznym odzwierciedleniem rozkładu przestrzennego biotopów i potencjalnych siedlisk jest różnorodność występujących zbiorowisk roślinnych, które stanowią miejsce bytowania lub schronienia dla różnych gatunków zwierząt. Zbiorowiska roślinne tworzone są przez różne typy roślin i grzybów – od jednokomórkowych grzybów i glonów, poprzez porosty, mszaki, paprotniki oraz rośliny nasienne, co ukazuje wysoką różnorodność gatunkową flory. W obrębie granic LGD największą wartość posiadają zbiorowiska leśne, w których główny drzewostan stanowią: sosna zwyczajna, dęby szypułkowy i bezszypułkowy, grab zwyczajny, klony zwyczajny i jawor, buk pospolity, lipa szerokolistna, lipa drobnolistna, olcha biała, świerk pospolity oraz wiązy. Ogółem stwierdzono tutaj ponad tysiąc gatunków roślin, wśród których ponad sto gatunków jest uznawanych jako prawnie chronione. Największa liczba gatunków rozmieszczona jest na terenie Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego, poszczególnych rezerwatów przyrody, a także wzdłuż naturalnych cieków i akwenów wodnych (m.in. Drwęca). Bogactwo gatunków fauny i flory wpływa bezpośrednio na wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru oraz wzbudza zainteresowanie wielu ośrodków naukowo-dydaktycznych.

Mozaika zbiorowisk roślinnych w prostej linii kształtuje pulę gatunkową zwierząt występujących na obszarze Ziemi Dobrzyńskiej. Największa różnorodność gatunkowa

zauważalna jest wśród ptaków, których łączna liczba gatunków szacowana jest na ok. 200. Nierównomierna różnorodność i rozmieszczenie siedlisk powoduje także różnice występujące pomiędzy terenami poszczególnych gmin LGD. Najwyższą bioróżnorodnością cechuje się Gmina Górzno, na terenie której wytyczono Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy oraz unikalne rezerваты przyrody, duży udział terenów leśnych, zadrzewień śródpolnych, liczne jeziora, rzeki i strumienie. Niewiele ustępują jej gminy Skrwilno oraz Wąpielsk. W tej pierwszej na dużą bioróżnorodność fauny wpływają wysoki odsetek powierzchni zalesionej, jeziora Urszulewskie i Skrwileńskie oraz rzeka Skrwa. Z kolei w gminie Wąpielsk różnorodności gatunkowej sprzyja urozmaicona i zalesiona dolina rzeki Drwęcy oraz liczne jeziora.

W pozostałych gminach, o nieco mniejszym stopniu zalesienia, dużą rolę w tworzeniu mozaiki siedlisk odgrywają zalesienia śródpolne oraz ciągi roślinności rosnące w otoczeniu cieków wodnych oraz jezior. Dzięki temu tworzą się tak zwane korytarze ekologiczne, które służą różnym gatunkom fauny, jako schronienie, miejsce bytowania oraz szlak przemieszczania się.

Na tle całego kraju teren LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ jest obszarem wąskiego spektrum ekologicznego: minoga rzeczno i strumieniowego, gadów: żółwia błotnego oraz ptaków: bąka, bączka, bociana czarnego, kropiatki, derkacza, zimorodka, bielika, kani czarnej. Oznacza to, że tereny te stanowią idealne siedliska dla rozrodu tych zwierząt, które mogą być tylko osiągnięte w specyficznych ulegających łatwo degradacji biotopach. Wśród przykładów można wymienić minoga rzeczno. Jego miejscem rozrodu są rzeki występujące na terenie LGD: Drwęca, Skrwa czy Rypienica i ich dopływy. W rzekach tych występuje również drugi gatunek tego bezzuchowca – minóg strumieniowy, który w przeciwieństwie do minoga rzeczno prowadzi osiadły tryb życia. W Kowalkach pod Rypinem znajduje się jedno z nielicznych na terenie kraju stanowisko żółwia błotnego. Najcenniejsze gatunki ptaków (bąk, bączek, bocian czarny, kropiatka, derkacz, zimorodek, bielik, kania czarna) występują w zaledwie kilku lub kilkunastu par lęgowych. Ich miejsca lęgowe związane są głównie z kompleksami leśnymi krajobrazu pojeziernego Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego, dolinami Drwęcy, Skrwy, torfowiskami, rozległymi łąkami, jeziorami z rozwiniętym pasem trzcin i szuwarów.

Dane dotyczące fauny i flory pochodzą ze stron internetowych: <http://natura2000.gdos.gov.pl>, <http://crfop.gdos.gov.pl>.

4.1.2. Formy ochrony przyrody

Na terenie „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” wyznaczono dotychczas wszystkie, za wyjątkiem parku narodowego, rodzaje ochrony obiektów przyrody przewidziane polskim prawem. Szczegółowe dane na ich temat zawiera poniższa tabela. W ujęciu liczbowym są to: parki krajobrazowe – 1 szt., obszary chronionego krajobrazu – 2 szt., obszary europejskiej sieci Natura 2000 – 3 szt., rezerwy przyrody – 8 szt., pomniki przyrody – 88 szt., liczne użytki ekologiczne i pozostałe formy ochrony przyrody.

Tabela 3 Formy ochrony przyrody na obszarze „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” (z podziałem na gminy)

WYSZCZE- GÓLNIENIE	BRZUZE	GÓRZNO	OSIEK	ROGOWO	RYPIN	SKRWILNO	ŚWIEDZIE- BNIA	WĄPIELSK
Obszar Chronionego Krajobrazu (ha)	98,0	110,0	1.710,0	-	-	5.178,0	-	3.750,0
Obszar europejskiej sieci Natura 2000 (szt.)	0	2	0	0	0	0	0	1
Rezerwy (ha)	-	80,5	23,3	-	-	6,8	182,4	48,5
Rezerwy (szt.)	0	4	1	-	-	1	1	1
Parki Krajobrazowe (ha)	-	7.743,5	-	-	-	-	3.008,0	-
Użytki ekologiczne (ha)	-	63,4	1,9	-	-	-	-	9,2
Pozostałe formy ochrony przyrody (ha)	-	143,9	-	-	-	5,3	-	54,2
Pomniki przyrody (szt.)	48	12	3	2	6	7	2	8
Pomniki przyrody wprowadzone uchwałą rady gminy (szt.)	20	-	-	-	-	5	-	5
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych (ha)	98,0	7.853,5	1.711,9	-	-	5.179,5	3.008,0	3.753,5
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych dla całego LGD (ha)	21.604,4							

Źródło: opracowanie na podstawie danych z GUS, 2008

1. Parki krajobrazowe

Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy obejmujący swym zasięgiem m.in. Gminę Górzno oraz Gminę Świdziebnia. GLPK powstał w 1990 roku na powierzchni 27.766 ha. Aktualnie jest położony w granicach trzech województw: kujawsko-pomorskiego (gminy – Górzno, Bartniczka, Brzozie, Świdziebnia), warmińsko-mazurskiego oraz mazowieckiego. Park ma swoją siedzibę w Górznie.

Najwyższym wzniesieniem parku jest tzw. Sarnia Góra (190,4m. n.p.m.), z kolei największe obniżenia terenu to rynny subglacjalne, powstałe w wyniku działalności erozyjnej wód polodowcowych. W nich utworzyły się następnie doliny rzek np. rynna Brynicy (najniżej

położony teren parku - 73m. n. p. m. oraz liczne jeziora m.in. Górznieńskie i Młyńskie. Na terenie Parku zlokalizowano łącznie ok. 900 gatunków roślin, w tym aż 69 gatunków objętych ochroną prawną. Do najcenniejszych z nich należą: wawrzynek wilczełyko, lilia złotogłów, paprotka zwyczajna, kopytnik pospolity, marzanka wonna, rosiczka okrągłolistna oraz turówka leśna. Dominującym zbiorowiskiem leśnym są bory z sosną jako głównym gatunkiem drzewostanu oraz lasy mieszane: iglasto-liściaste ze znaczną domieszką gatunków liściastych: dąb, grab, klon, lipa oraz buk. Poza wymienionymi na terenach podmokłych dolin rzecznych oraz wzdłuż brzegów licznych jezior, występują także mniejsze jednostki lasów typowo liściastych, takie jak: lasy grądowe, grądowo-zboczowe oraz olsy i łągi. Jednakże głównym bogactwem Parku są liczne gatunki fauny kręgowców, w tym najliczniejsze ptaki – naliczono od 160 do 200 gatunków. Wśród najciekawszych gatunków zaobserwowano m.in.: bielika, orlika krzykliwego, krogulca, myszołowa, błotniaka stawowego, kobuza, kanię czarną, trzcinniczka, czapłę siwą, żurawia, bociana czarnego, zimorodka, bąka i derkacza. Wśród płazów znaleziono rzekotkę, żabę paskówkę, traszkę grzebieniastą, traszkę zwyczajną oraz żabę moczarową. Gady są reprezentowane przez padalca, żmiję zygzakowatą, gniewosza plamistego oraz zaskrońca. Wśród gatunków ryb zlokalizowano m.in.: karasia, lina, płoć, leszcza, sieję, sielawę, szczupaka oraz węgorza. Z gromady ssaków na terenie parku można spotkać licznie m.in.: jelenia, łosia, sarnę, bobra, zająca, dzika, nornicę rudą, rzęsorka rzeczka, ryjówkę malutką oraz aż 11 gatunków ssaków drapieżnych.

2. Obszary Natura 2000

Ostoja Lidzbarska – obszar zajmuje łączną powierzchnię 7.397,77 ha. W Ostoi zlokalizowano 10 gatunków fauny i 7 gatunków flory umieszczonych w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG oraz 15 gatunków awifauny z Załącznika I Dyrektywy Rady 79/409/EWG. Częściowo zachowały się dobrze naturalne zbiorowiska leśne ze starodrzewami łągowymi i grądowymi oraz stare okazy sosny zwyczajnej. Kompleksy leśne tworzą bory mieszane i bory świeże oraz lasy liściaste, w szczególności grąd subkontynentalny, lasy łąkowe, olsy i zarośla wierzbowe. Resztę obszaru wypełniają duże powierzchnie świeżych i wilgotnych łąk. Zlokalizowano tutaj również ciekawe formy geomorfologiczne w postaci wzgórz drumlinowych, kemów i ozów, nisz źródłiskowych, związanych są z dolinami rzecznyymi Górzanki oraz Brynicy. Na obszarze Ostoi znajdują się jeziora: Górznieńskie, Piaseczno, Czarny Bryńsk, Bryńskie Północne i Południowe.

Dolina Drwęcy – stanowiąca północną granicę obszaru LGD. Łączna powierzchnia obszaru chronionego została wyznaczona na 6.930,65 ha. Obszar jest bardzo cenny dla ochrony bogatej fauny ryb i siedlisk związanych z doliną rzeczną Drwęcy, gdyż Drwęca stanowi najdłuższy ichtiologiczny rezerwat w Polsce. Rzeka i jej dorzecze objęte jest krajowym programem restytucji ryb wędrownych. Występuje tu 12 rodzajów siedlisk zamieszczonych w Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Obszar Doliny Drwęcy stanowi cenny zasób zróżnicowanych siedlisk dla gatunków zwierząt rzadkich i poddanych ochronie, związanych ze środowiskiem wodnym – stwierdzono tu 11 gatunków fauny z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG, w tym 7 gatunków ryb. Z najważniejszych kręgowców występują tu takie gatunki jak: bóbr europejski, wydra, kumak nizinny, traszka grzebieniasta, minóg rzeczny, łosoś atlantycki, koza, boleń, różanka, piskorz, głowacz białopłetwy. Wydłużony kształt obszaru doliny sprzyja zachowaniu tras migracji i rozprzestrzeniania się wielu gatunków – Dolina stanowi korytarz ekologiczny między Doliną Wisły a Pojezierzem Mazurskim.

Mszar Płociczno – objęty również ochroną rezerwatową, aktualnie jest projektowanym obszarem Natura 2000. Jako teren torfowiskowo-leśny o powierzchni 181,8 ha, stanowi największy kompleks naturalnego torfowiska mszarnego na obszarze Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego (naturalnie wykształconego). Na tym obszarze zlokalizowano kształtujące się torfowisko wysokie i przejściowe, z występującymi fragmenty mechowisk. Na Mszar składają się warstwy: ok. 70-centymetrowy pokład torfu oraz ponad 6-metrowy osad gytii wapiennej. Południową część Mszaru zajmuje zanikające jezioro eutroficzne. Torfowisko otaczają lasy będące w zarządzie Nadleśnictwa Skrwilno, w których dominują przede wszystkim bory suche, świeże oraz mieszane. W borze spotkać można stanowiska bardzo rzadkiego w Polsce widłaka cyprysowego oraz dodatkowo – wronca widlastego. Wykaz gatunków awifauny wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Rady 79/409/EWG to: bocian czarny i biały, żuraw, bąk, czapla biała i siwa, błotniak stawowy, dzięcioł czarny, lerka, jarzębatka, dzierzba gąsiorek, bekas kszyk, łyska, głowienka, kaczka krzyżówka, cyraneczka, perkoz rdzawoszyi, perkoz.

3. Obszary chronionego krajobrazu

Na terenie „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” wyznaczone zostały dwa obszary chronionego krajobrazu.

Obszar Chronionego Krajobrazu Drumliny Zbójeńskie. Obszar zajmuje łączną powierzchnię 7.085 ha i obejmuje swym zasięgiem częściowo terytorium dwóch gmin tj. Brzuze i Zbójno.

Obszar powołany został w następujących celach: ochrona zbiorników wód powierzchniowych, ochrona unikatowych form polodowcowych (drumliny), ochrona niewielkich powierzchni higrofilnych lasów Doliny Drwęcy. Najciekawszym obiektem obszaru są drumliny. Jest to zespół pagórków o owalnych i zaokrąglonych kształtach, wydłużonych zgodnie z przeszłym kierunkiem ruchu lodowca. Stoki drumlinów od strony, w którą poruszał się lądolód, są bardziej strome. Formy te występują zazwyczaj gromadnie w postaci tzw. pól drumlinowych. Grupy pagórków oddzielają wąskie obniżenia, w których to znajdują się drobne oczka wodne lub większe akweny. Drumliny zbudowane są z piasków i z żwirów pokrytych gliną zwałową. Na całym obszarze chronionego krajobrazu znajduje się kilkaset form tego typu, tworzących charakterystyczny krajobraz. Na terenie gminy Brzuze znajduje się jedynie niewielki 98 ha fragment obszaru chronionego (okolice wsi Okonin).

Obszar Chronionego Krajobrazu Źródła Skrwy - zlokalizowany jest na terenie gminy Skrwilno. Wyznaczony został na powierzchni 5.178 ha. Struktura geologiczna tego terenu została utworzona przez różnofrakcyjne piaski oraz holocenijskie utwory organogeniczne. Pod względem rzeźby terenu obszar ten charakteryzuje się jednolitością, z większym zróżnicowaniem w zachodniej jego części, którą stanowi rynna Jeziora Urszulewskiego. Jezioro o powierzchni 294 ha jest największym tego typu zbiornikiem na Ziemi Dobrzyńskiej. Na chronionym obszarze znajduje się także jezioro Skrwilno, które stanowi główny zbiornik, z którego wypływa rzeka Skrwa. Istotne dla tego obszaru pod względem ekologicznym i krajobrazowym są liczne kompleksy łąk i bagien, występujące na danym obszarze. Charakterystyczna jest ponadto względnie wysoka lesistość tego terenu.

4. Rezerwaty przyrody

Na terenie LGD wyznaczono łącznie 8 rezerwatów przyrody, w tym 3 rezerwaty leśne, 4 florystyczne oraz 1 ichtiologiczny. Połowa z nich znajduje się na terenie jednej gminy – Górzno (teren parku krajobrazowego). Poza tym pojedyncze rezerwaty występują na terenie gminy Osiek, Skrwilno, Świdziebnia oraz Wąpielsk. Istnienie rezerwatów i podobnych obszarów ochrony unikalnej przyrody obszaru Stowarzyszenia wpływa na atrakcyjność tego terenu pod względem przyrodniczym i turystycznym.

Rezerwat Czarny Bryńsk – rezerwat florystyczny związany z jeziorem o tej samej nazwie, utworzony w 1963 roku na powierzchni całkowitej 13,13 ha. Ma na celu ochronę przede wszystkim stanowiska kłoci wiechowatej i innych roślin torfowiskowych. Znajdują się w nim

cenne zespoły roślinne: zespół turzycy bagiennej, zespół turzycy obłej, zespół przygielki białej, zespół lilii wodnej, zespół rdestnicy pływającej. Do najważniejszych gatunków flory zaliczono: kłoc wiechowatą, jeżogłówkę najmniejszą, rosiczkę okrąglistą, turzycę obłą.

Rezerwat Jar Brynicy – rezerwat leśny, utworzony w 1955 roku. Swoim zasięgiem obejmuje fragment doliny Brynicy z leśnymi zbiorowiskami o łącznej powierzchni 70,99 ha. Celem jego utworzenia jest ochrona lasu w postaci grądu zbczowego, grądu subkontynentalnego oraz żyznej buczyny niżowej z gatunkami roślin m.in.: wawrzynek wilczełyko i podkolan biały. Rezerwat jest unikalny również ze względu na stanowiska lęgowe bociana czarnego, zimorodka i pluszcza. Perełką rezerwatu jest również jeden z najstarszych i najokazalszych dębów w Polsce – pomnikowy „Dąb Rzeczypospolitej”.

Rezerwat Ostrowy nad Brynicą – rezerwat florystyczny założony w 1962 r. na powierzchni 2,04 ha. Rezerwat utworzono na terenie gminy Górzno wśród dużego kompleksu torfowisk niskich nad rzeką Brynicą. Celem utworzenia rezerwatu jest ochrona fragmentu lasu w postaci grądu subkontynentalnego i dąbrowy świetlistej z ok. 150-letnim drzewostanem sosnowo-lipowym. W runie stwierdzono m.in. dziewięsił bezłodygowy oraz rzadko spotykane gatunki roślin ciepłolubnych.

Rezerwat Szumny Zdrój – rezerwat leśny Szumny Zdrój (im. Kazimierza Sulisławskiego) utworzono w 1958 r. na terenie gminy Górzno na powierzchni całkowitej 37,16 ha. Rezerwat został powołany w celu ochrony zbiorowisk leśnych o charakterze naturalnym. Największą osobliwością przyrodniczą obszaru jest źródłisko wraz z otaczającymi stromymi zboczami oraz kamienistym dnem, wśród których rozwinęła się roślinność związana z niszą źródłiskową. Rezerwat cechuje bogata różnorodność florystyczna, w tym m.in. liczne osobniki rzadkiego w kraju czosnku niedźwiedziego oraz innych gatunków roślin – wawrzynek wilczełyko, lilia złotogłów czy storczyk Fuchsa.

Rezerwat Mszar Płociczno – rezerwat florystyczny położony w gminie Świdziebnia na powierzchni 182,39 ha. Utworzony w 1997 roku w celu zachowania obszaru lasu i torfowisk przejściowych wraz z roślinnością torfowiskową (liczne gatunkami chronione i reliktowe). Rezerwat stanowi torfowisko przejściowe z dynamicznie zanikającym zbiornikiem wodnym (jezioro Płociczno), kompleks torfowisk niskich zajętych pod łąki i pastwiska oraz otaczający

teren leśny. Chronione gatunki flory to: rosiczka okrągłolistna, bagnica torfowa, narecznica grzebieniasta, widłak jałowcowaty, turzyca strunowa.

Rezerwat Rzeka Drwęca – rezerwat ichtiologiczny o całkowitej powierzchni 543,47 ha, utworzony w 1961 roku. Tak jak Drwęca, przebiega on przez terytorium gmin: Brzozie, Bartniczka, Brodnica, Osiek, Bobrowo, Radomin, Golub-Dobrzyń, Ciechocin, Lubicz, Toruń. Powołano go dla ochrony środowiska wodnego rzeki Drwęcy i jej dopływów wraz z ichtiofauną: przede wszystkim ryby łososiowate: troć, pstrąg, łosoś szlachetny, certa oraz minóg rzeczny. Pozostałe gatunki ryb tego odcinka Drwęcy i jej dopływów to: boleń, głowacz białopłetwy, głowacz przęgopłetwy, koza, piskorz, różanka, świnka, łosoś atlantycki, lipień, miętus, jaź oraz kleń. Na terenie rezerwatu sprzyjające warunki dla bytowania znalazły też liczne gatunki ptactwa wodno-błotnego.

Rezerwat Okalewo – rezerwat florystyczny utworzony w 1965 roku na powierzchni 5,28 ha. Rezerwat powołano w celu ochrony boru mieszanego ze świerkiem pospolitym na krańcowym, wyspowym stanowisku jego zasięgu. W drzewostanie obok świerka dominują sosny pospolite oraz dąb szypułkowy. Domieszkę stanowią olsza czarna, brzoza brodawkowata i brzoza omszona. Podszyt i runo tworzą gatunki m.in.: kruszyna pospolita, konwalijka dwulistna, szczawik zajęczy, zawilec gajowy, borówka czernica, kosmatka owłosiona.

Rezerwat Tomkowo – rezerwat leśny założony w 1965 roku na powierzchni 15,85 ha na terenie gminy Wąpielsk. Wyznaczono go w celu ochrony lasu grądowego oraz parku podworskiego (najliczniejsze na Ziemi Dobrzyńskiej stanowisko modrzewia polskiego). Występujące tutaj zbiorowiska leśne charakteryzują się wysoką różnorodnością gatunków (las ma charakter naturalnego zbiorowiska). Zbiorowiska leśne tworzą w głównej mierze: dąb bezszypułkowy, grab zwyczajny, buk pospolity, lipa szerokolistna, natomiast gatunkami domieszkowymi są: brzoza, modrzew polski, klon jawor, topola osika, klon zwyczajny, świerk i wiąz górski.

5. Pomniki przyrody

Na terenie Lokalnej Grupy Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ występują uznane pomniki przyrody, jak również twory przyrody żywej i nieożywionej, które kwalifikują się do objęcia tą formą ochrony przyrody. Do gmin o największej liczbie

uznanych pomników przyrody należy gmina Brzuze – 48 szt. Stan ten związany jest z licznymi parkami podworskimi, w których zachował się cenny starodrzew.

Tabela 4 Pomniki przyrody na terenie LGD

Wyszczególnienie	J.m.	Brzuze	Górzno	Osiek	Rogowo	Rypin	Skrwilno	Świdziebnia	Wapielsk
Pomniki przyrody	szt.	48	12	3	2	6	7	2	8
Pomniki przyrody wprowadzone uchwałą rady gminy	szt.	20	0	0	0	0	5	0	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wśród wymienionej liczby chronionych obiektów, do najciekawszych pomników przyrody na terenie LGD należą:

1. Głaz narzutowy w gminie Brzuze z granitu różowego grubokrystalicznego o masie ok. 24 ton, w miejscowości Trąbin,
2. Drzewo dąb w gminie Osiek – drzewo o wysokości 20 metrów i obwodzie 540 cm, rosnące nieopodal miejscowości Osiek,
3. „Dąb Rzeczypospolitej” w gminie Górzno - o wysokości ok. 33 m i obwodzie ponad 6 m, wiek określany na ok. 500 lat, rosnący na terenie rezerwatu „Jar Brynicy”,
4. Skupienie 3 drzew w gminie Górzno - dąb szypułkowy, dąb bezszypułkowy oraz klon zwyczajny; średnica drzew od 266 cm do 366 cm, wysokość od 16 do 23 m, szacowany wiek ok. 150-250 lat.

Obszar objęty granicami Stowarzyszenia wykazuje stosunkowo wysoki potencjał do rozwoju w kierunku turystyki i rekreacji. W celu rozwinięcia oferty turystycznej, jak również zwiększenia dostępu do głównych atrakcji przyrodniczych tego terenu niezbędnymi wydają się inwestycje w infrastrukturę turystyczną, w tym małą infrastrukturę/architekturę. Powstawanie nowej infrastruktury turystycznej ułatwi dostrzeganie i podziwianie bogactw naturalnych terenu LGD. Przykładem może być powstała niedawno wieża widokowa w gminie Skrwilno. Punkt widokowy na jezioro Skrwileńskie stał się nową atrakcją dla mieszkańców oraz turystów.

Dane dotyczące fauny i flory oraz opisy form ochrony przyrody opracowane na podstawie stron internetowych: Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 (<http://natura2000.gdos.gov.pl>), Centralnego Rejestru Form Przyrody (<http://crfop.gdos.gov.pl>), Odznaki Krajoznawczej Województwa Kujawsko-Pomorskiego (<http://www.odznaka.kuj-pom.bydgoszcz.pttk.pl>), Banku Danych Regionalnych GUS (http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/strona.indeks), Encyklopedii Wikipedia (<http://pl.wikipedia.org>).

4.1.3. Zasoby leśne i leśnictwo

Powierzchnie leśne stanowią wartościowy element krajobrazu, który zwiększa jego atrakcyjność pod kątem rozwoju działalności turystycznej i rekreacji.

Stopień lesistości obszaru Lokalnej Grupy Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ wynosi obecnie 22,7% i jest to porównywalna wartość z lesistością województwa kujawsko-pomorskiego (23,26%), natomiast mniej korzystnie przedstawia się w stosunku lesistości całego kraju oszacowanej na poziomie 29%.

Lesistość jest zróżnicowana na terenie LGD względem powierzchni poszczególnych gmin członkowskich. Największą lesistością odznaczają się tereny położone na północnym-wschodzie, wschodzie oraz południowym-wschodzie terenu LGD (gminy: Górzno, Rogowo i Skrwilno), a najniższą obszary gmin: Brzuze, Osiek oraz Rypin.

Tabela 5 Porównanie stopnia lesistości poszczególnych gmin LGD

Wyszczególnienie	J.m.	Brzuze	Górzno	Osiek	Rogowo	Rypin	Skrwilno	Świedziebnia	Wąpielsk
Stopień lesistości	%	6,31	50,30	8,70	32,58	8,82	25,01	17,59	21,24

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2008

W granicach gmin LGD wysokim udziałem lasów wyróżniają się dwa obszary: kompleksy leśne Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego oraz lasy porastające Równinę Urszulewską. Przyczyniły się do tego przede wszystkim czynna ochrona obszarów Parku Krajobrazowego i poszczególnych rezerwatów w gminie Górzno oraz słabe, nieurodzajne gleby wytworzone na piaskach Sandru Równiny Urszulewskiej w gminach Skrwilno i Rogowo.

Niski odsetek obszarów leśnych w pozostałych gminach związany jest przede wszystkim z intensywnie rozwiniętą gospodarką rolną na tych terenach. Bazą tego rozwoju stał się przede wszystkim duży odsetek gleb wysokich i średnich klas bonitacyjnych oraz dosyć dobra dostępność do wód powierzchniowych (jezior i cieków wodnych). Ze względu na dobre zasoby glebowe i wodne, lasy zostały zastąpione polami uprawnymi oraz pastwiskami pod hodowlę zwierząt. Rolnicza antropopresja pozostawiła w tych gminach głównie śródpolne leśne enklawy, porastające zwykle nieurodzajne płaty gleb lub skarpy i inne niekorzystne dla działalności rolniczej powierzchnie.

4.1.4. Zasoby glebowe

Pod kątem rolniczego wykorzystania, warunki glebowe terenu LGD są względnie korzystne. Teren Wysoczyzny Dobrzyńskiej charakteryzuje się występowaniem gleb brunatnych, czarnoziemnych zdegradowanych, gleb biellicowych i szarych. Gleby te posiadają wysoką przydatność rolniczą – należą do kompleksu pszennego dobrego oraz do kompleksu żytniego bardzo dobrego. W Dolinie Drwęcy przeważają gleby biellicowe oraz brunatne kwaśne i wylugowane, a także posiadające niską przydatność rolniczą gleby pochodzenia organicznego. Z kolei na obszarze Równiny Urszulewskiej występują głównie gleby bielicoziemne, które wykształciły się na piaszczysto-żwirowym podłożu – sklasyfikowano je pod względem przydatności rolniczej jako kompleksy żytnie słabe i bardzo słabe.

Zdecydowana większość gruntów rolnych na obszarze LGD stanowią gleby wysokiej i średniej produktywności (klasy bonitacyjne IIIa do IVb), obejmujące 72,54 % całkowitej powierzchni gruntów rolnych. Użytki rolne na obszarze LGD stanowią 67,9% jego ogólnej powierzchni (59315 ha), co jest wartością wyższą niż dla poziomu województwa kujawsko-pomorskiego (64,7 %) oraz całego kraju (56,4%). Największy odsetek użytków rolnych występuje na terenie gmin Rypin (83,2 %), Osiek (82,9 %) oraz Brzuze (79,3 %). Do gmin o najniższym odsetku zaliczyć można gminy Górzno (42,7 %) i Rogowo (57,1 %). Na terenie LGD grunty orne stanowią 82,9% łącznej powierzchni użytków rolnych. Pod tym kątem przodują gminy Brzuze (93,7%), Wąpielsk (90,3%) oraz Osiek (88,9 %). Do gmin o najniższej powierzchni gruntów ornyczych zaliczają się gminy Skrwilno i Rogowo. Na ich terenie występuje największe zróżnicowanie powierzchni – charakteryzują się względnie wysoką lesistością (25% i 32% powierzchni) oraz wysokim udziałem łąk i pastwisk (34,6% i 25,9% powierzchni). Szczegółowe dane dotyczące powierzchni użytków rolnych przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 6 Udział użytków rolnych na obszarze gmin LGD

Gmina	Powierzchnia użytków rolnych		Grunty orne		Sady		Łąki		Pastwiska		Udział użytków rolnych w powierzchni gmin i obszaru LGD [%]
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	
Rypin	10988	100	9480	86,3	115	1,0	757	6,9	636	5,8	83,2
Osiek	6219	100	5526	88,9	131	2,1	292	4,7	270	4,3	82,9
Brzuze	6850	100	6417	93,7	29	0,4	129	1,9	275	4,0	79,3
Świedziebnia	7389	100	6212	84,1	224	3,0	659	8,9	294	4,0	71,3
Wąpielsk	6520	100	5889	90,3	50	0,8	282	4,3	299	4,6	69,9
Skrwilno	8196	100	5224	63,7	10	0,1	1686	20,6	1276	15,6	67,0
Rogowo	8045	100	6079	75,6	11	0,1	1130	14,0	825	10,3	57,1
Górzno	5108	100	4345	85,1	179	3,5	352	6,9	232	4,5	42,7
Obszar LGD	59315	100	49172	82,9	749	1,3	5287	8,9	4107	6,9	67,9
Woj. Kuj.-Pom.	1156570	100	1006332	87,0	11944	1,0	92709	8,0	45585	3,9	64,7
Polska	18208403	100	13861249	76,1	283616	1,6	2632289	14,5	1431249	7,9	56,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR z 2005 r.

4.1.5. Wody powierzchniowe

Najważniejsze rzeki przepływające przez teren gmin LGD:

Drwęca – największa i najważniejsza rzeka obszaru LGD początek bierze poza jego granicami we Wzgórzach Dylewskich. Rzeka następnie kieruje swój bieg na południowy-zachód i uchodzi do Wisły ok. 10 km na południe od Torunia w miejscowości Złоторia. Zlewnię Drwęcy stanowią tereny leżące w obrębie pojezierza Iławskiego, Brodnickiego, Chełmińsko-Dobrzyńskiego oraz Garbu Lubawskiego. Całkowita długość rzeki wynosi 219,3 km, a powierzchnia jej zlewni to łącznie 5.343,5 km². Średni spadek wysokości rzeki wyliczono na ok. 0,6 ‰. Największymi dopływami Drwęcy, przepływającymi przez obszar LGD to lewostronne Rypienica, Brynica, Pissa oraz Ruziec. Drwęca wyznacza granicę Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ – stanowiąc północno-zachodnią granicę Gminy Wąpielsk. Na całej długości Drwęca jest silnie meandrującą rzeką pojezierną, przez co towarzyszą jej liczne starorzecza.

Rzeka została objęta najdłuższym w kraju rezerwatem ichtiologicznym, ponadto chroniona jest innymi formami prawnymi, tj. obszar Natura 2000, Obszar Chronionego Krajobrazu, Park Krajobrazowy. Wody Drwęcy zakwalifikowano do III klasy czystości (punkt pomiarowy w

Młyńcu, 2008 WIOŚ w Bydgoszczy). Stały monitoring stanu czystości wód, prowadzony przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, potwierdza zadowalającą jakość wód. Tym samym istnieje możliwość wykorzystania rzeki na cele sportu i rekreacji, w tym przede wszystkim, popularne w tym regionie, spływów kajakowych (od miejscowości Rychnowska Wola z biegiem rzeki).

Skrwa (Skrwa Prawa) – stanowi prawy dopływ Wisły. W obrębie dorzecza Skrwy zlokalizowano północno-wschodnią i wschodnią część obszaru LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ. Całkowita długość cieku wynosi 114 km, a łączna powierzchnia jej zlewni to 1704 km². Źródło rzeki zlokalizowano w okolicach wsi Płociczno w powiecie żuromińskim (województwo mazowieckie). W swoim górnym biegu rzeka przepływa przez podmokłą dolinę, następnie przekracza granicę województw wśród terenów zalesionych nieopodal Sierpca oraz Skrwilna i następnie odwadnia zlewnię jeziora Skrwilno. Na terenie Brudzeńskiego Parku Krajobrazowego wpada do Wisły do Zbiornika Włocławskiego. Główne dopływy Skrwy to cieki Skrwileńka, Urszulewka i Okalewka. Na podstawie badań Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z 2006 roku stan czystości wody określić można jako zadowalający. Rzeka stwarza dogodne warunki do organizacji spływów kajakowych, stanowi bardzo atrakcyjny i stosunkowo łatwy szlak (jedynie kilka miejsc wymagających krótkiej przenoski).

Ruziec – lewobrzeżny dopływ Drwęcy odwadniający tereny gmin Rogowo i Brzuze. Rzeka bierze swój początek powyżej jeziora Ostrowickiego i przepływa następnie przez jeziora Kleszczyn, Żalskie-Wielgie oraz Ruda. Dalej płynie w stosunkowo głębokiej dolinie o stromych i wysokich zboczach (dochodzących do 30 m) i wpada do Drwęcy w 39 kilometrze jej biegu. Całkowita długość rzeki wynosi 45,3 km, a powierzchnia jej zlewni 292,6 km². W swym biegu rzeka przepływa przez obszar chronionego krajobrazu Drumliny Zbójeńskie.

Rypienica – lewobrzeżny dopływ Drwęcy o łącznej długości 34,4 km i całkowitej powierzchni dorzecza 327,7 km². Rzeka swój początek bierze w okolicach wsi Stępowo w gminie Rypin i stanowi główną oś hydrograficzną tej gminy. W swoim górnym biegu Rypienica jest zasilana z wód podziemnych poprzez liczne cieki oraz rowy melioracyjne. W sąsiedztwie rzeki zlokalizowane są elektrownie wodne i młyny oraz największe miasto w okolicy – Rypin. Środkowy bieg Rypienicy płynie po obszarze chronionego krajobrazu Dolina Drwęcy. Dorzecze stanowią przede wszystkim użytki rolne, co niekorzystnie wpływa

na stan czystości wód (koncentracja zanieczyszczeń związkami azotu i fosforu z okolicznych pól). Badania monitoringu wód rzeki Rypienicy⁴ przeprowadzone poniżej m. Rypin oraz przy ujściu do rzeki Drwęcy, ukazały niezadowalającą jakość wody, które zostały zaliczone do IV klasy czystości.

Brynica – lewobrzeżny dopływ Drwęcy o łącznej długości 23,1 km oraz całkowitej powierzchni zlewni 290 km². Początek rzeki zlokalizowano w rejonie jezior Bryńskich, w obrębie wsi Bryńsk Szlachecki w granicach Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego. Brynica uchodzi do rzeki Drwęca w okolicach Szańców Szwedzkich. Brynica posiada dwa lewobrzeżne dopływy – Górzankę oraz Pissę i jeden prawobrzeżny – Kamionkę. Rzeka wraz jej dopływami określono jako krainę pstrąga i lipienia i są bardzo atrakcyjnym miejscem do rekreacyjnego połowu ryb. Rzeka w swoim górnym biegu płynie rynną polodowcową oraz głębokim jarem, natomiast dolny bieg rzeki stanowi uregulowany Kanał Brynicki. Uśredniony spadek rzeki wynosi 1,65‰. Na podstawie monitoringu WIOŚ w Bydgoszczy z 2005 r. wody na całej długości spełniają normy czystości – zakwalifikowane zostały do klas czystości od II do IV.

Obok rzek, znaczącym składnikiem wód powierzchniowych terenu LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ są jeziora.

Największe jeziora zlokalizowane na terenie LGD to: Urszulewskie, Żalskie, Długie, Skrwilno, Kleszczyn, Trąbińskie, Ruda, Górzno, Ostrowite, Kiełpińskie, Kleszczyn, Księża. Aż 3 jeziora przekraczają powierzchnię 100 ha: Jezioro Urszulewskie (293,1 ha), Jezioro Żalskie (162,5 ha), Jezioro Długie (108,6 ha). W poniższej tabeli przedstawiono listę jezior oraz charakterystyczne cechy: ich powierzchnię, głębokość, klasy czystości oraz teren, na którym się znajdują.

Tabela 7 Największe jeziora terenu LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ

Lp.	Jezioro	Gmina	Zlewnia	Powierzchnia (ha)	Głębokość maks. (m)	Klasa czystości
1.	Urszulewskie	Skrwilno	Skrwa Wisła	293,1	6,2	poza klasą
2.	Żalskie (Wielgie)	Brzuze	Ruziec Drwęca	162,5	17,0	III

⁴ badania przeprowadzone przez WIOŚ w Bydgoszczy w 2004 r.

3.	Długie	Wąpielsk	Rypienica Drwęca	108,6	18,0	III
4.	Skrwilno	Skrwilno	Skrwa Wisła	73,8	0,8	poza klasą
5.	Kleszczyn	Brzuze	Ruziec Drwęca	72,2	10,8	poza klasą
6.	Trąbińskie	Brzuze	Rypienica Drwęca Wisła	49,1	16,0	III
7.	Ruda	Rogowo	Ruziec Drwęca	48,9	14,9	III
8.	Górzno	Górzno	Brynica Drwęca	47,0	16,1	III
9.	Ostrowickie	Brzuze	Ruziec Drwęca	46,3	12,7	poza klasą
10.	Kiełpińskie	Wąpielsk	Rypienica Drwęca	44,4	10,0	III
11.	Księża	Górzno	Pissa Brynica Drwęca Wisła	40,3	1,5	poza klasą
12.	Nadroskie (Huta)	Rogowo	Ruziec Drwęca	30,5	21,2	III
13.	Bryńskie Południowe	Górzno	Brynica Drwęca	29,7	9,5	II
14.	Bryńskie Północne	Górzno	Brynica Drwęca	27,9	7,0	II
15.	Młyńskie	Górzno	Brynica Drwęca	25,3	5,8	III
16.	Ugoszcz	Brzuze	Ruziec Drwęca	24,4	4,2	poza klasą
17.	Sadłowskie	Rypin	Rypienica Drwęca	21,3	2,8	III
18.	Czarownica	Rypin	Rypienica Drwęca	23,2	14,7	III

Źródło: dane WIOŚ w Bydgoszczy

Z powyższego zestawienia wybrano dziesięć jezior, którym przypisano największy potencjał dla rozwoju turystyki w regionie. Poniżej zaprezentowano opis każdego z nich.

Charakterystyka najważniejszych jezior rozmieszczonych na terenie gmin LGD:

Jezioro Urszulewskie – największe jezioro obszaru LGD położone na terenie gminy Skrwilno. Zbiornik o genezie polodowcowej – położone w obrębie sandru Równiny Urszulewskiej w rynnicy polodowcowej. Jezioro ma słabo rozwiniętą linię brzegową o stosunkowo niskich brzegach. Do jeziora uchodzą cieki okresowe z pobliskiego Jeziora Szczutowskiego. Z jeziora wypływa także jeden ciek wodny – Urszulewka (dopływ Skrwy

Prawej). Bezpośrednią zlewnię Jeziora Skrwileńskiego stanowią mniej więcej w równym stopniu lasy, łąki, pastwiska i grunty orne. Strefa przybrzeżna porośnięta jest bogatą roślinnością wodną – m.in. trzcina pospolita, pałka wąskolistna, rogatek, wywłócznik i rdestnica. Jezioro w typologii rybackiej oznaczono jako zbiornik sandaczowy - dominujące gatunki: sandacz, węgorz, leszcz i płoć. Najbliższe otoczenie jeziora jest w stosunkowo dobrym stopniu przystosowane do pełnienia funkcji rekreacyjno-turystycznej. Na północnym i północno-wschodnim brzegu zlokalizowane są zabudowania domków letniskowych, natomiast na zachodnim – m.in. pola namiotowe i ośrodek wypoczynkowy. We wsi Urszulewo położonym nad jeziorem znajdują się pojedyncze punkty handlowe i usługowe. Jezioro znajduje się w niedalekiej odległości od siedziby gminy w miejscowości Skrwilno, która stanowi główny ośrodek handlowo-usługowy gminy.

Jezioro Żalskie-Wielgie – jezioro położone na terenie wsi Żałe w gminie Brzuze. Powstało w miejscu, zbiegania się dwóch rynien polodowcowych tworząc tym samym charakterystyczny kształt zbiornika. Przez jezioro przepływa rzeka Ruziec. Otoczenie jeziora porasta roślinność wodna: trzcina i oczeret jeziorny oraz rdestnica i rogatek. Zachodnią i południową stronę jeziora porastają niewielkie kompleksy leśne. Jezioro, według typologii rybackiej, jest zbiornikiem typowo leszczowym, ponadto zostało zarybione sielawą i sieją, dlatego też stanowi atrakcję pod kątem amatorskiej turystyki wędkarskiej.

Jezioro Długie – zlokalizowane na pograniczu gmin Wąpielsk i Brzuze. Jezioro o genezie polodowcowej, wypełnia długą rynną polodowcową stanowiąc tym samym najdłuższe jezioro Ziemi Dobrzyńskiej (6,2 km), z linią brzegową o długości 13,2 km. Misa jeziorna posiada miejscami strome zbocza, co niewątpliwie utrudnia dostęp do zbiornika. Wody jeziora charakteryzują się niskim poziomem czystości – wyniki badań WIOŚ zaliczyły je do III klasy czystości. Pomimo wysokich brzegów, braku zalesienia zlewni oraz średniej czystości wód, jezioro ma stosunkowo duży potencjał dla rozwoju działań rekreacyjnych.

Jezioro Górzno i Jezioro Młyńskie (tzw. Jeziora Górznieńskie) – jeziora, przez które przepływa rzeka Górzanka, zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Górzno. Zbiorniki zaliczane są do typu rynnowego (geneza polodowcowa) i różniące się od siebie formami dna: Jezioro Młyńskie jest płytkim zbiornikiem o płaskim dnie, natomiast Jezioro Górzno jest głębsze z tzw. głęboczkiem. Wschodnią część zlewni jezior stanowią obszary sandrowe i piaszczyste wzgórza kemowe porośnięte kompleksami leśnymi, natomiast zachodnią część zlewni zajmują grunty rolne oraz zabudowania miasta Górzna. W pobliżu jezior wyznaczono rezerwat leśny „Szumny Zdrój”, z częściowym obszarem rezerwatu ściślego obejmującego niszę źródliskową. Jeziora przystosowane do rekreacji – na zachodnich

brzegach funkcjonują czynne kąpieliska, ośrodki wypoczynkowe i domki letniskowe. Górzno posiada odpowiednią bazę usługowo-handlową dla prężnego rozwoju turystyki i rekreacji. Za turystyką przemawiają po za tym tereny położone w Parku Krajobrazowym, zwarte kompleksy leśne, liczne i czyste jeziora, ścieżki rekreacyjne i turystyczne, najlepiej rozwinięta agroturystyka na terenie LGD.

Jeziro Skrwilno – jezioro sąsiadujące z miejscowością o tej samej nazwie. Zbiornik przepływowy rzeki Skrwy, ponadto dopływa do niego również mniejszy ciek wodny - Okalewka. Po środku jeziora znajduje się porośnięta lasem niewielka wyspa o powierzchni 0,5 ha. Linia brzegowa jeziora porośnięta jest głównie roślinnością wynurzona – trzcina, pałą wąskolistną i sitowiem. Otoczenie jeziora stanowią przede wszystkim lasy, łąki i pastwiska oraz słabe grunty orne, a na południowym krańcu także zabudowania mieszkalne Skrwilna. Jezioro, według typologii rybackiej, jest zbiornikiem linowo-szczupakowym. Jezioro, ze względu na bezpośrednie sąsiedztwo ośrodka gminnego (Skrwilna) oraz licznych osobliwości kulturowych posiada stosunkowo wysoki potencjał dla rozwoju turystyki i rekreacji.

Jeziro Kleszczyn – położone na terenie wsi o tej samej nazwie w gminie Brzuze. Jezioro zlokalizowane w zlewni Ruźca – lewobrzeżnego dopływu rzeki Drwęcy. Czystość wód jeziora oceniono na niskim poziomie, nieodpowiadającym normom klasyfikacji. Brzegi jeziora porasta roślinność wynurzona i zanurzona. Kleszczyn, według typologii rybackiej, jest zbiornikiem leszczowym, zmieniającym się stopniowo w typ sandaczowy (ze względu na postępujący wzrost żyzności wody).

Jeziro Trąbińskie położone na terenie wsi Trąbin w północnej części gminy Brzuze, o równoległym przebiegu do jeziora Długiego i o takiej samej genezie i typologii – polodowcowe jezioro rynnowe. Jest zbiornikiem przepływowym – uchodzi do niego kilka, w większości okresowych dopływów. Linia brzegowa na przeważającej długości podlega działaniu gruntów ornych, jedynie na południowym brzegu jeziora występuje wąski pas zadrzewień. W bezpośrednim otoczeniu jeziora rozwija się budownictwo letniskowe i rekreacyjne. Z uwagi na stromo nachylone stoki misy nie rozwinęła się roślinność zanurzona oraz wynurzona. Na podstawie badań wód przeprowadzonych przez WIOŚ, jezioro zakwalifikowano do dopuszczalnej III klasy czystości.

Jeziro Ostrowickie – jezioro położone w gminie Brzuze. Zlewnię jeziora tworzą przede wszystkim tereny użytkowane rolniczo, ponadto od strony północnej jezioro przylega do zabudowań miejscowości Ostrowite. Przez długi okres jezioro było jedynym odbiornikiem ścieków socjalno-bytowych z Ostrowitego oraz lokalnej cukrowni. Aktualny stan jakości wód

jeziora uległ zdecydowanej poprawie, co jest związane przede wszystkim ze wzrostem stopnia skanalizowania miejscowości oraz wprowadzenia nowych technologii oczyszczania ścieków. Jezioro, według typologii rybackiej, zostało sklasyfikowane jako zbiornik karasiowy. Jezioro Ostrowickie od strony zabudowań miejscowości jest użytkowane rekreacyjnie w trakcie sezonu.

Jezioro Kiełpińskie – położone na terenie miejscowości Kiełpiny i Łapinówek w gminie Wapielsk. Jest jeziorem o genezie polodowcowej - zbiornikiem rynnowym o łącznej długości 2,5 km. Od wschodniej strony zlewnię zbiornika tworzą tereny użytkowane rolniczo, natomiast na zachodnim brzegu rozwija się dynamicznie infrastruktura rekreacyjno-turystyczna w postaci budownictwa letniskowego. Jezioro jest okresowo przepływowe – ciek odwadniający jezioro prowadzi wody poprzez jezioro Warpalskie, aż do rzeki Rypienicy. Na brzegach jeziora występuje roślinność wodna wynurzona (m.in. trzcina i oczeret jeziorny) oraz zanurzona (m.in. rdestnica i rogatek). Wody jeziora zaliczone zostały do dobrej II klasy czystości. Jezioro, według typologii rybackiej, jest zbiornikiem linowo-szczupakowym. Jezioro ma wysoki potencjał, zarówno pod względem rekreacji (kąpielisko, zabudowa letniskowa itp.), jak również w przypadku turystyki wędkarskiej.

Zasadnym wydaje się stwierdzenie, że to właśnie jeziora stanowią jedno z najważniejszych zasobów środowiska LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ. W połączeniu z urozmaiconą rzeźbą terenu oraz wysoką lesistością sprzyjają tworzeniu dogodnych warunków dla wypoczynku i rekreacji oraz rozwoju szeroko rozumianej funkcji turystycznej. W tym celu poszczególne gminy realizują działania mające za zadanie podniesienie atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej swojego terenu. Przygotowują atrakcje dla turystów, badaczy oraz mieszkańców w postaci małej infrastruktury turystycznej około jeziornej w postaci plaż, wiat, parkingów, miejsc obserwacyjnych, pomostów, mostków, miejsc z ławkami oraz wyznaczonych miejsc na grilla, ścieżek pieszych, rowerowych, konnych i innych o różnej tematyce (naukowej, wypoczynkowej). Na tym terenie istnieje jeszcze wiele miejsc o wysokim potencjale dla zagospodarowania turystycznego.

Opisy zasobów wodnych na terenie gmin LGD opracowane na podstawie stron internetowych: Odnaki Krajoznawczej Województwa Kujawsko-Pomorskiego (<http://www.odznaka.kuj-pom.bydgoszcz.pttk.pl>), Encyklopedii Wikipedia (<http://pl.wikipedia.org>), Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 (<http://natura2000.gdos.gov.pl>), Starostwa Powiatowego w Rypinie (<http://www.powiat.rypinski.lo.pl>), Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy (<http://www.wios.bydgoszcz.pl>).

4.2. Obiekty o wartości historycznej i zabytki obszaru LGD

Stowarzyszenie LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ może pochwalić się licznymi obiektami kulturowo-historycznymi: grodziska, ruiny zamków, założenia pałacowo-parkowe, zabytkowe karczmy, młyny, spichlerze, chaty drewniane itp. Większość z tych obiektów jest w znacznym stopniu zaniedbana i wymaga działań rewitalizacyjnych. Obszar LGD, ze względu na bogatą historię Ziemi Dobrzyńskiej, posiada wiele niewykorzystanych turystycznie stanowisk archeologicznych i kulturowych. Liczne kapliczki i krzyże przydrożne – w większości zachowane w dobrym stanie, są również ciekawostką historyczną i architektoniczną tego obszaru. Licznie występują również obiekty sakralne z różnych okresów historycznych. Wiele zabytkowych obiektów znajduje się w centrach miejscowości, na szlakach turystycznych lub w ich pobliżu, co sprzyja ich wykorzystaniu, jako atrakcji turystycznej.

Poniżej zaprezentowano najważniejsze zabytki terenu LGD, które w większości zostały objęte ochroną konserwatorską – ujęte w Rejestrze Zabytków Nieruchomych przygotowanej przez Krajową Ewidencję Zabytków (stan aktualny na 30.06.2009 r.) oraz w gminnych wykazach zabytków. Obiekty kulturowe uporządkowano gminami.

• GMINA BRZUZE

Obiekty ujęte w zasobach konserwatorskiej ewidencji zabytków architektury gminy:

- 4 zespoły sakralne (Ostrowite, Studzianka, Trąbin, Żałe)
- 6 obiektów zabudowy mieszkalnej (Ostrowite, Ugoszcz)
- 2 obiekty użyteczności publicznej (Ostrowite)
- 13 obiektów techniki i kultury materialnej (Brzuze, Gulbiny, Ostrowite, Ugoszcz)
- 3 pałace i dwory (Ostrowite, Somsioy, Ugoszcz)
- 6 parków historycznych (Brzuze, Gulbiny, Ostrowite, Radzynek, Ugoszcz)
- 6 cmentarzy (Kleszczyn, Trąbin, Trąbin Rumunki, Żałe)

Obiekty ujęte w rejestrze zabytków nieruchomości Krajowej Ewidencji Zabytków:

- Gulbiny – park podworski z 1 poł. XIX w.,
- Ostrowite – park przy zarządzie cukrowni założony ok. 1900 r., kolejka wąskotorowa na trasie cukrownia „Ostrowite” – Brodnica założona na przełomie XIX i XX w.,
- Studzianka – kaplica p.w. MB Studziennej, obiekt drewniany z 1704 r.,
- Ugoszcz – zespół pałacowy, pałac z lat 1875 i 1904, park z 2 poł. XIX w. (1914),
- Żałe – kościół parafialny p.w. św. Anny (1930-1937), cmentarz przykościelny.

Opis najatrakcyjniejszych obiektów zabytkowych położonych na terenie Gminy Brzuze:

1. Kościół parafialny p.w. Matki Boskiej Studziennej „Studzianka”

Jest to drewniana kapliczka położona w sąsiedztwie jeziora Żałe, na niewielkim wzniesieniu w otoczeniu dorodnych drzew. Zbudowana została w 1704 r. i tym samym jest najstarszym zabytkiem gminy Brzuze. U podnóża wzniesienia znajduje się cudowne źródło, ponad którym na przełomie XIX i XX w. została wzniesiona murowana dwukondygnacyjna kaplica. Obok kościoła znajduje się pomnikowy drzewostan w skład którego wchodzi 5 lip, 23 graby i wierzba.

2. Zespół cukrowni w Ostrowitem

Zespół powstał na początku XX w. i składał się z dwóch części – kompleksu produkcyjnego oraz osady fabrycznej. Większość budynków cukrowni nie zachowała się do obecnych czasów, a sporo istniejącej zabudowy uległa licznym architektonicznym modyfikacjom. Do czasów teraźniejszych zachowała się część magazynów oraz warsztaty. W skład osady fabrycznej wchodzi: budynki dyrekcji dawnej cukrowni, domy mieszkalne pracowników oraz park miejski.

3. Zespół kościoła p.w. św. Antoniego w Trąbinie

Obiekt sakralny położony jest w południowo-zachodniej części wsi Trąbin. Kościół reprezentuje styl neogotycki, wzniesiony został z cegły w latach 1878-1881. Obiekt trzykondygnacyjny zbudowany na rzucie kwadratu, zwieńczony dachem namiotowym. Przy kościele wybudowana została dzwonnica ceglana (1891r.) oraz cmentarz. W pobliżu kościoła znajduje się drzewostan bukowy z pomnikowymi okazami.

4. Zespół kościoła p.w. św. Anny w Żałem

Obiekt położony jest w centrum wsi Żałe. Wzniesiony w stylu eklektycznym w latach 1930-39. Wnętrze świątyni ozdobione polichromią w okresie powojennym. Kościół znajduje się w stosunkowo dobrym stanie technicznym, choć konieczne są okresowe remonty. Obecnie renowacji poddawana jest wieża, ponadto odrestaurowania wymaga prezbiterium.

5. Linia kolejki wąskotorowej w Ostrowitem

Linia kolejki wąskotorowej relacji Brodnica-Ostrowite powstała w celu obsługi cukrowni w Ostrowitem. Obiekty związane z linią, czyli tory, mosty i stacje, wybudowane zostały na przełomie XIX/XX wieku. Kolej ostatecznie zawiesiła swoją działalność na linii w 1998 roku i do dziś nie jest użytkowana. Obiekt wpisany został do rejestru zabytków i jako zabytek techniki podlega ścisłej ochronie konserwatorskiej.

6. Zabytkowy park w Gulbinach

Park podworski usytuowany nad jeziorem Długie założony w I poł. XIX w. częściowo jako relikwiarz pierwotnej leśności tego terenu. Obiekt charakteryzuje się różnorodnością szaty roślinnej – występuje tutaj 21 oznaczonych gatunków drzew liściastych i krzewów z dominującym gatunkiem lipą drobnolistną. Wiek zachowanego drzewostanu szacuje się na ok. 200 lat. Liczne okazy osiągnęły wymiary kwalifikujące się do ochrony prawnej – lipa drobnolistna (o obwodzie 518 cm), dąb bezszypułkowy (390 cm) oraz buk zwyczajny (340 cm).

7. Zabytkowy park w Ugoszczu

Park dworski został założony w II połowie XIX w. w koncepcji parku krajobrazowego z elementami klasycyzującymi. Charakteryzuje się podłużną aleją dojazdową z obszernym klombem zajezdnym. Ponadto wzbogacony został dwoma sztucznymi pagórkami. W centralnej części parku zlokalizowany jest pałac, w części zachodniej ogród warzywny, a północno-wschodniej pozostałości zabudowań folwarcznych. Na terenie parku występuje 45 gatunków drzew i krzewów. Oprócz krajowych gatunków – klonu zwyczajnego, lipy drobnolistnej, spotykane są także obce gatunki drzew: sosna wejmutka, platan klonolistny, sumak octowiec, choina kanadyjska, lipa srebrzysta czy kasztanowiec. Przeciętny wiek drzewostanu został oszacowany na 100-150 lat, ponadto spotykane są pojedyncze okazy ponad 200-letnie.

8. Zabytkowy park w Ostrowitem

Park założono wraz z budową Cukrowni Ostrowite w 1900 roku. Został zaplanowany na łagodnym zboczu oraz ostrej skarpie nad brzegiem jeziora Ostrowite. Na jego terenie występuje 51 gatunków drzew i krzewów, w tym 9 gatunków drzew iglastych. Dominującymi gatunkami drzewostanu są: lipa drobnolistna, topola czarna, topola biała, klon zwyczajny i wierzba biała. Z obcych gatunków wyróżnić można m.in. jodłę kalifornijską, kasztanowca zwyczajnego, jałowca chińskiego oraz sosnę wejmutkę. Park przez wiele lat był miejscem spotkań i zabaw ludowych. W tym celu w parku powstał wybetonowany plac taneczny oraz molo nad jeziorem.

9. Zabytkowy park dworski w Radzynku

Park dworski usytuowany przy szkole podstawowej, wzdłuż drogi z Radzynka do Okonina. Założony został w II poł. XIX w. W okresie międzywojennym wzdłuż drogi dojazdowej

położone były sady owocowe, a po zachodniej stronie zabudowania folwarku. Po II wojnie światowej dwór został spalony a budynki zostały rozebrane. Na części terenu parku w 1958 wybudowano szkołę, która funkcjonuje do dzisiaj. Na terenie parku wyznaczono łącznie 17 gatunków drzew liściastych i krzewów, w tym gatunki obce: orzech włoski, sumak octowiec, robinia akacjowa.

10. Zabytkowy park w Brzuzem

Park założony w I poł. XIX w., z dominującymi wówczas gatunkami kasztanowca zwyczajnego oraz lipą drobnolistną. Do chwili obecnej zachowała się część drzewostanu wzdłuż alei dojazdowej i drogi relacji Ostrowite-Zbójno. W XX wieku założenie zespołu dworskiego zostało znacznie przekształcone. Na obszarze parku występuje obecnie ponad 30 gatunków drzew i krzewów. Wyróżniono m.in.: lipę drobnolistną, kasztanowca zwyczajnego, brzozę brodawkowatą, klon zwyczajny, wierzbę kruchą, wierzbę białą, topolę czarną, topolę białą, jarzab pospolity, robinie akacjową, jesion wyniosły, gruszę pospolitą, śliwę ałycza, różę dziką, bez czarny, lilak pospolity.

11. Założenie dworsko-parkowe w Giżyńku

Założenie zlokalizowane jest w centralnej części wsi Giżynek pomiędzy drogami Ostrowite-Zbójno oraz Giżynek-Ruże. W wyniku intensyfikacji działań rolniczych dawny układ założenia parkowego uległ znacznym modyfikacjom – pozostały jedynie małe fragmenty oryginalnego układu. Od strony północnej dworu rosną 3 okazy jesionu wyniosłego, kwalifikujące się do ochrony jako pomniki przyrody. W większej części zachował się również szpaler drzew (z dominującym gatunkiem – głogiem jednoszyjkowym osiagającym obwód nawet do 155 cm) ograniczający od strony południowej teren dawnego założenia. W szpalerze można spotkać ponadto okazy klonu zwyczajnego, bzu czarnego i jesionu wyniosłego pochodzące z samosiewu.

• **GMINA GÓRZNO**

Obiekty ujęte w zasobach konserwatorskiej ewidencji zabytków architektury gminy:

- 1 zespół kościoła parafialnego (Górzno)
- 34 obiekty zabudowy mieszkalnej (Beśnica, Buczkowo, Czarny Bryńsk, Fiałki, Miesiączkowo, Szczutowo, Wierzchownia)
- 2 parki dworskie (Miesiączkowo, Wybudowanie)
- 6 zabytków techniki i kultury materialnej (Traczyska, Pólko)
- 8 leśniczówek i strażnic (Beśnica, Borek, Bryńsk Królewski, Karw)

Obiekty ujęte w rejestrze zabytków nieruchomości Krajowej Ewidencji Zabytków:

- Górzno – kościół parafialny p.w. Świętego Krzyża (1765-73), grodzisko wczesnośredniowieczne,
- Czarny Bryńsk – Tkaczyska – zespół młyński, młyn, szach. (1905), dom (1912),

Opis najatrakcyjniejszych obiektów zabytkowych położonych na terenie Gminy Górzno:

1. Kościół p.w. św. Krzyża w Górznie

Jest jednym z najcenniejszych zabytków Miasta Górzna. Historyczną datę powstania pierwotnego obiektu kościoła wyznaczono na rok 1385. W swojej historii kościół był wielokrotnie niszczone (spalony), a następnie odbudowywany. Obecny budynek kościoła wykonany jest z cegły i utrzymany jest w stylu barokowo-klasycystycznym. Obiekt jednonawowy, czteroprzęsłowy z kruchtą i dwiema wieżami o wysokości 24 m. Zabytkowe wyposażenie kościoła stanowią m.in.: 3 rokokowe ołtarze, barokowe i rokokowe rzeźby, średniowieczna granitowa kropielnica, 3 dzwony z XVII w. Ołtarz główny z I poł. XVII w. zbudowany jest z dwóch kondygnacji z obrazem Matki Boskiej z Dzieciątkiem. Przy kościele znajduje się plebania z czterema rzeźbami ludowymi z XIX w. oraz dom gospodarczy obecnie użytkowany jako mieszkania dla wikarych, a także urządzono w nim salę katechetyczną.

2. Grodzisko w Górznie

Jest to obiekt o stożkowatym kształcie, w formie wydłużonego półowalu o wysokości ok. 20 m. Obiekt położony jest w bliskim sąsiedztwie jezior Górznieńskich, na północ od kościoła w Górznie. Od strony wysoczyzny odcięty jest suchą fosą o dł. 5-6m. Kopiec użytkowany był w dwóch fazach: wczesno-średniowiecznej oraz późnośredniowiecznej aż po czasy nowożytne. W pobliżu grodziska wyznaczono teren rezerwatu „Jar Brynicy”.

3. Wierzchownia

Jest to mała wieś, dawna osada młyńska położona nad jeziorem Wierzchownia. Znajdują się w niej liczne obiekty historyczne m.in. młyn wodny z przełomu XIX/XX w. o konstrukcji drewniano-szkieletowej wybudowany na rzece Pisa, zagroda młynarza oraz chaty drewniane kryte strzechami z pocz. XX w.

4. Miesiączkowo

Na terenie miejscowości znajduje się krajobrazowy park podworski z ponad 100 letnim drzewostanem oraz pomnikowymi okazami, pięknymi alejami grabowymi i lipową. Reszta założeń dworskich nie zachowała się do obecnych czasów.

- **GMINA OSIEK**

Obiekty ujęte w zasobach konserwatorskiej ewidencji zabytków architektury gminy:

- 2 zespoły sakralne (Osiek, Strzygi)
- 19 obiektów zabudowy mieszkalnej (Kretki Małe, Osiek, Strzygi, Sumin, Tadajewo)
- 2 obiekty techniki i kultury materialnej (Kretki, Osiek)
- 1 park historyczny (Osiek)
- 8 cmentarzy (Jeziorki, Kretki Małe, Obórki, Osiek, Strzygi, Tomaszewo)
- 2 grodziska (Osiek, Strzygi).

Obiekty ujęte w rejestrze zabytków nieruchomych Krajowej Ewidencji Zabytków:

- Łapinóż - most stalowy na rzece Rypienicy, (1948), kolejka wąskotorowa Brodnica-Ostrowite,
- Osiek - kościół parafialny p.w. Najświętszej Marii Panny, XIV/XV, (1796),
- Strzygi - kościół parafialny p.w. św. Stanisława Biskupa, XIV, XVII, kaplica grobowa rodziny Małkiewiczów, na cmentarzu par. (1870).

Opis najatrakcyjniejszych obiektów zabytkowych położonych na terenie Gminy Osiek:

1. Zespół kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia NMP w Osieku

Obiekt sakralny położony w samym centrum wsi gminnej Osiek. Pierwsza wzmianka w zapisach historycznych o kościele pojawia się już w 1407 roku. Obecny obiekt zbudowany został w stylu gotyckim na przełomie XIV/XV w. W świątyni znajduje się obraz Świętej Rodziny umieszczony tutaj w 1618 roku. Ogrodzenie kościoła datowane jest na XVIII w. Murowana dzwonnica pochodzi z XIX w. W 1975 r. wybudowano nową plebanię i od tej pory zabytkowa plebania (z 1839 r.) utraciła swoją pierwotną funkcję i obecnie nie jest użytkowana.

2. Zespół kościoła parafialnego p.w. św. Stanisława Biskupa w Strzygach

Kościół wzniesiony został w II poł. XIV w. w stylu gotyckim. Na przestrzeni kolejnych lat świątynia kilkakrotnie przechodziła gruntowną modernizację i przebudowę. Ok. 1620 r. kościół przebudowany został w stylu późnego renesansu, odnawiany był następnie w latach 1757, 1908 i 1961. W 1959 r. zostało dobudowane prezbiterium. Kościół otaczają dwa kamienne mury – jeden wokół przykościelnego cmentarza, drugi u podnóża wzniesienia świątynnego. Umieszczono w nim dwie ozdobne, ocynkowane bramy.

3. Grodzisko w Strzygach

Grodzisko, nazywane w lokalnej tradycji „Szańcem” znajduje się na północnym skraju wsi Strzygi, w odległości ok. 40 m od rzeki Rypienicy. Grodzisko pochodzi z okresu wczesnośredniowiecznego, ma formę stożkowatego kopca o wymiarach 62x70 m i wypiętrzone jest ponad teren na wysokość ok. 9m. Grodzisko okala zagłębienie pełniące kiedyś funkcję fosy. Grodzisko otaczają podmokłe łąki, a jego stoki gęsto porastają drzewa i krzewy. Po zachodniej stronie znajdują się ślady osady podgrodowej, grodzisko w tym miejscu otoczone jest wysokim wałem obronnym.

• **GMINA ROGOWO**

Obiekty ujęte w zasobach konserwatorskiej ewidencji zabytków architektury gminy:

- linie zabudowy, podziały parcelacyjne i tradycyjną zabudowę we wsi: Borowo, Czumsk Duży, Rogowo i Rojewo,
- założenia dworskie w Sosnowie i Nadrożu,
- obiekty użyteczności publicznej:
- budynek po byłej szkole w Pręczech,
- wiatrak – koźlak w Rogowie – Młyniku,
- domy wiejskie w Pręczech, Brzeszczkach Dużych, Czumsku Dużym, Wierzchowiskach, Nartach, Borowie, Kosiorach, Sosnowie i Rogowie,
- murowana kaplica w Pręczech p.w. Św. Erazma,
- kapliczka przydrożna w Wierzchowiskach i Rogowie,
- cmentarze w Rogowie, Pręczech i Hucie Chojno,
- 201 stanowisk archeologicznych.

Obiekty ujęte w rejestrze zabytków nieruchomych Krajowej Ewidencji Zabytków:

- Pręczi - kaplica grobowa rodziny Dębińskich, p.w. św. Erazma (1895),
- Rogowo - kościół par. p.w. św. Bartłomieja (1878),
- Rogowo – Młynik - wiatrak koźlak, drewniany, z 3 ćw. XIX w.

Opis najatrakcyjniejszych obiektów zabytkowych położonych na terenie Gminy Rogowo:

1. Kościół p.w. św. Bartłomieja w Rogowie

W zapisach historycznych pierwsze wzmianki o parafii i świątyni w Rogowie pochodzą z 1453 r. Obecny budynek kościoła wzniesiony został w latach 1876-77 z funduszy właściciela ziemskiego A. Piwnickiemu z Sosnowa oraz ze składek parafian. Kościół został wybudowany w stylu neoromańskim z wieżą frontową oraz boczną kaplicą. W świątyni zlokalizowane są cenne zabytki sztuki sakralnej, m.in. krucyfiks z XVI w., kielich barokowy z I poł. XVIII w. oraz monstrancja rokokowa z II poł. XVIII w. Wnętrze kościoła jest ozdobione polichromią wykonaną w 1930 r.

2. Założenie dworskie w Sosnowie

Założenie dworskie powstałe w I ćw. XIX w. i składało się z części reprezentatywnej (dwór wraz z parkiem) oraz rządcówki. Obecnie do dworu prowadzi murowana brama z 2 poł. XIX w. Park dworski został rekonstruowany w roku 1905. Uzupełniono układ o dwa nowe stawy wysepki i mostki. Do czasów współczesnych zachowały się resztki starodrzewu parku.

• **GMINA RYPIN**

Obiekty ujęte w zasobach konserwatorskiej ewidencji zabytków architektury gminy:

- linie zabudowy, podziały parcelacyjne i tradycyjną zabudowę we wsi: Borowo, Czumsk Duży, Rogowo i Rojewo,
- 1 zespół sakralny (Sadłowo)
- 12 obiektów zabudowy mieszkalnej (Czyżewo, Kowalki, Nowe Sadłowo, Puszcza Rządowa, Wypałki Prywatne, Sadłowo, Starorypin, Zakrocze)
- 1 obiekt użyteczności publicznej (Czyżewo)
- 24 obiekty techniki i kultury materialnej (Balin-Wyręba, Głowińsk, Kowalki, Linne, Prątnia-Dylewo, Rakowo, Rusinowo, Rypałki Prywatne, Sadłowo, Starorypin, Stępowo, Zakrocze)
- 7 pałaców i dworów (Balin-Wyręba, Kowalki, Marianki, Rakowo, Rusinowo-ruina, Sadłowo Starorypin)
- 9 parków historycznych (Balin-Wyręba, Kowalki, Linne, Marianki, Rakowo, Rusinowo, Sadłowo, Starorypin, Stępowo)
- 9 alei historycznych (Godziszewy, Ławy, Rusinowo, Sadłowo, Starorypin)
- 1 ruiny zamku (Sadłowo)
- 3 cmentarze (Głowińsk, Sadłowo)
- 13 kapliczek i figur przydrożnych (Balin, Borzymin, Czyżewo, Głowińsk, Godziszewy, Rumunki Balińskie, Rusinowo, Sadłowo, Starorypin, Stępowo)
- 1 grodzisko (Sadłowo)

Obiekty ujęte w rejestrze zabytków nieruchomych Krajowej Ewidencji Zabytków:

- Rusinowo - ruiny dworu z poł. XIX w., park,
- Sadłowo - zespół kościoła parafialnego p.w. św. Jana Chrzciciela, kościół, 1752-56, dzwonnica (1885), cmentarz przykościelny XVIII w., ogrodzenie z bramkami XIX w., zespół pałacowy, pałac XVIII/XIX w., park,
- Starorypin - zespół dworski, 2 poł. XIX w., rządcówka, spichrz (1917), czworak, park,

Opis najatrakcyjniejszych obiektów zabytkowych położonych na terenie Gminy Rypin:

1. Spichlerz i park dworski w Linnem

Park dworski założony w II poł. XIX w. Obecnie park ma powierzchnię 9,7 ha i nieregularny kształt wynikający z położenia okolicznych, niewielkich stawów. Na jego terenie oznaczono 21 gatunków drzew i krzewów, m.in.: głóg, wierzbę białą, bez czarny, grab, jesion oraz gatunki obce – m.in. kasztanowiec biały i orzech włoski. Wiek większości drzewostanu szacowany jest na 30-40 lat, ale spotykane są także okazy w wieku 100 lat a nawet 200 lat. Spichlerz położony w północnej części założenia dworsko-parkowego wybudowany został z cegły, na planie kwadratu. Fundamenty obiektu wykonane są z lokalnego kamienia polnego. Dwukondygnacyjne elewacje spichlerza ozdobione są ostrołukowymi oknami przedzielonymi gzymsem.

2. Spichlerz i park dworski w Rusinowie

Park dworski założony został w I poł. XIX w. na powierzchni 24,8 ha w oparciu o istniejący w tym miejscu drzewostan naturalny. Wśród 31 gatunków drzew i krzewów występujących na terenie parku dominującymi gatunkami są olsza czarna, klon pospolity i jesion wyniosły. Zespół dworski w Rusinowie należał do najatrakcyjniejszych majątków ziemskich Ziemi Dobrzyńskiej. W skład założenia dworsko-parkowego wchodził również folwark, z którego pozostał spichlerz folwarczny zlokalizowany we wschodniej jego części. Spichlerz jest murowany z cegły, ze szczytami konstrukcji szkieletowej. Obiekt został wybudowany w poł. XIX w. przez rodzinę Piwnickich władających wówczas majątkiem.

3. Zespół kościoła p.w. św. Jana Chrzciciela w Sadłowie

Pierwsze wzmianki historyczne o drewnianym kościele w Sadłowie pochodzą z 1564 r. Obecny obiekt kościelny wzniesiony został w latach 1752-1756, położony jest na niewielkim wzniesieniu wśród starodrzewia oraz luźnej zabudowy wiejskiej. Świątynia została wzniesiona w stylu klasycystycznym na kamiennym fundamencie, na planie prostokąta z dwiema głębokimi arkadami. Dach kościoła urozmaicony jest wysoką nadstawą z wewnętrzną arkadią. Wokół kościoła znajduje się murowane ogrodzenie posiadające ozdobną bramę.

4. Zespół pałacowo-parkowy w Sadłowie

Zespół pałacowo-parkowy położony jest w centrum wsi Sadłowo o łącznej powierzchni ok. 13,3 ha, na której występuje 35 oznaczonych gatunków drzew i krzewów, w tym 4 gatunki drzewostanu iglastego. Założenie pałacowe posiada widoczny podział na część reprezentacyjną (pałac, sad i park) oraz część gospodarczą (zabudowania folwarczne). Obiekt pałacowy zlokalizowany jest w południowo-zachodniej części założenia w sąsiedztwie stawu.

5. Założenie dworsko-parkowe w Kowalkach

Założenie, położone jest ok. 3 km na południe od Rypina, składa się z części reprezentacyjnej (park z dworem) oraz folwarcznej (obiekt rządówki). Całość założenia powstała w I poł. XIX w. Od frontu parku zlokalizowano dwa stawy, które swego czasu były połączone ciekim wodnym przepływającym w północno-wschodniej granicy parku i łączącym się z kolejnym stawem położonym po północnej stronie. Po 1945 roku większa część parku uległa całkowitej redukcji, dlatego też do obecnych czasów przetrwał jedynie starodrzew w północnych granicach założenia oraz w sąsiedztwie stawów. Obecnie dominującymi gatunkami są kasztanowiec zwyczajny, jesion wyniosły oraz klon zwyczajny, oraz wśród gatunków obcych – sosna wejmutka, robinia akacjowa.

6. Założenie dworskie w Stepowie

W skład założenia wchodzi dwie części: reprezentacyjna (dwór z parkiem) oraz folwarczna (folwark, sad i zespół domów pracowników folwarcznych). Główną osią kompozycyjną założenia tworzy aleja dojazdowa do dworu przebiegająca również wzdłuż parku. W zachodniej części parku położony jest niewielki staw, wokół którego zlokalizowane są grupy starodrzewu. Dominującymi gatunkami są tutaj kasztanowiec zwyczajny, śliwa ałycza, lipa drobnolistna, kasztanowiec, orzech włoski oraz żywotnik zachodni.

7. Zespół parkowo-dworski w Starorypinie

Zespół został założony w I poł. XIX w. w odległości ok. 3 km na północ od Rypina. Otoczony od północy przez strumień (zlewnia Rypienicy), a od zachodu i południa otoczony drogami dojazdowymi do trasy Brodnica-Rypin. W skład zespołu wchodzi część rezydencjonalna z parkiem oraz budynki mieszkalne pracowników folwarcznych. Na terenie parku odnotowano 47 gatunków drzew i krzewów, w tym 6 gatunków drzew iglastych. Dominującymi są topola czarna i biała, buk zwyczajny, lipa drobnolistna, kasztanowiec zwyczajny, klon zwyczajny, jesion wyniosły, karagana syberyjska, robinia akacjowa, irga błyszcząca, pigwowiec japoński oraz tuja żywotnik.

• **GMINA SKRWILNO**

Obiekty ujęte w zasobach konserwatorskiej ewidencji zabytków architektury gminy:

- 2 zespoły sakralne (Skrwilno, Okalewo),
- 2 zespoły pałacowo-parkowe (Skrwilno, Okalewo),

- 15 obiektów zabudowy mieszkalnej (Mościska, Rak, Skrwilno, Zambrzyca),
- 3 obiekty techniki i kultury materialnej (Nowy Młyn, Okalewo),
- 3 obiekty cmentarne (Skrwilno – 2 obiekty, Rak),
- 1 grodzisko wczesnośredniowieczne (Skrwilno).

Obiekty ujęte w rejestrze zabytków nieruchomych Krajowej Ewidencji Zabytków:

- Skrwilno – zespół kościoła parafialnego p.w. św. Anny (1852, 1888-94), kościół, dzwonnica, ogrodzenie z bramą, park dworski z 2 poł. XIX w.
- Okalewo – zespół pałacowy, pałac XVIII/XIX, park pocz. XIX w.

Opis najatrakcyjniejszych obiektów zabytkowych położonych na terenie Gminy Rypin:

1. Kościół w Okalewie

Kościół p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej z 1846 r. Obiekt wzniesiony jako kaplica dworska w stylu neoromańskim, wykonany z kamienia i cegły na rzucie krzyża greckiego. Podczas II wojny światowej zajęty przez okupanta niemieckiego i zamieniony na magazyn. Funkcję religijną przywrócono obiektowi tuż po zakończeniu wojny. Dopiero od 1973 r. kościół jest świątynią parafialną – parafia Okalewo. W wyniku przeprowadzonych prac remontowych w 1977 r. wykonano nową malaturę, witraże oraz ławki. W okresie od 1985 do 1986 wykonano kamienny parkan wokół kościoła. Wśród ruchomych zabytków sakralnych znajdujących się w kościele wyróżnić można krucyfiks z XVIII w. (rzeźba o charakterze ludowym).

2. Zespół pałacowo-parkowy w Okalewie

Zespół wzniesiony ok. 1800 r. w stylu klasycystycznym. Teren założenia pałacowego oddzielony jest od miejscowości ciekami wodnymi. Zespół przechodził kilkakrotnie prace modernizacyjne i remontowe w następujących okresach: 1880, 1918-19, 1969. Z założenia pałacowego zachowały się do dzisiaj ruiny oficyny, resztki parku krajobrazowego o powierzchni 12,1 ha oraz pałac (w dobrym stanie technicznym). Wśród występującej roślinności parku można wyróżnić gatunki: grab, klon zwyczajny, lipa drobnolistna, dąb, buk, kasztanowiec biały oraz żywotnik zachodni.

3. Grodzisko w Skrwilnie

Grodzisko położone nad brzegiem jeziora skrwileńskiego, na jego północno-zachodnim brzegu. Grodzisko jest obiektem z okresu wczesnośredniowiecznego (IX-X w.). Pod koniec XII wieku gród został całkowicie spalony na skutek najazdu plemienia Prusów. Podczas badań archeologicznych przeprowadzonych w latach sześćdziesiątych XX w. odkryto

drewnianą konstrukcją hakową wału, palisadę, domy konstrukcji zrębowej, ulice oraz studnię. Na terenie grodziska znaleziono także skarb – przedmioty ze złota, srebra oraz perły (tzw. „skarb skrwileński” następnie przeniesiony i eksponowany w Muzeum Okręgowym w Toruniu).

4. Założenie parkowe w Skrwilnie

Park położony na północnym skraju wsi Skrwilno, utworzony w II poł. XVIII w. Na założenie składała się część rezydencjonalna wraz z pałacem oraz folwark wraz z sadem i ogrodem warzywnym. Założenie stanowi historyczną oś miejscowości. Do czasów teraźniejszych zachował się jedynie park o nieregularnym kształcie, lodownia (ruina), spichrz oraz budynek robotników. Starodrzew parku składa się przede wszystkim z dębów i buków, których wiek oszacowano na ponad 200 lat (część z nich osiągnęła pomnikowe rozmiary). Pozostałe gatunki drzewostanu tworzą m.in.: topola biała, lipy, jesion i klony.

5. Kościół p.w. św. Anny w Skrwilnie

Według danych historycznych kościół na terenie obecnej miejscowości Skrwilno erygowano już 3 lutego 1379 r., natomiast pierwszą parafię założono w 1547 r. i ponownie w 1605 r. W 1609 r. z fundacji ks. Zygmunta Rościszewskiego powstała w Skrwilnie drewniana świątynia, którą następnie rozebrano w 1867 roku. Budowa aktualnej świątyni ufundowana została przez Mariana Cissowskiego i zakończyła się w 1852 roku. Obiekt sakralny został następnie przebudowany w latach 1888-94, a w wyniku prac budowlanych całkowicie zatarto pierwotny układ kościoła. Świątynia posiada liczne zabytki sakralne, w tym ołtarze z końca XIX w. oraz stacje Drogi Krzyżowej.

• **GMINA ŚWIEDZIEBNA**

Obiekty ujęte w zasobach konserwatorskiej ewidencji zabytków architektury gminy:

- 3 zespoły sakralne (Świedziebna, Księża, Michałki)
- 34 obiekty zabudowy mieszkalnej (Brodniczka, Janowo, Księża, Michałki, Okalewko, Świedziebna, Zasady)
- 1 obiekt techniki i kultury materialnej (Grzęby)
- 3 parki dworskie (Księża, Świedziebna, Zduny)
- 4 cmentarze (Brodniczka, Michałki, Świedziebna – 2)
- 1 grodzisko (Księża)

Obiekty ujęte w rejestrze zabytków nieruchomości Krajowej Ewidencji Zabytków:

- Świedziebnia – kościół parafialny p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego (1876-79), cmentarz kościelny, brama na cmentarz, 4 ćw. XIX,
- Księża – kościół filialny p.w. Najświętszej Marii Panny, drewniany z XVIII/XIX w.

Opis najatrakcyjniejszych obiektów zabytkowych położonych na terenie Gminy Świedziebnia:

1. Kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Świedziebni

Pierwsze potwierdzone historycznie wzmianki o drewnianym kościele w centrum Świedziebni pochodzą z 1564 r. Aktualna murowana świątynia wybudowana została w stylu eklektycznym w 1879 r. W 1900 roku kościół wzbogacił się o polichromię. Przy kościele zlokalizowany jest cmentarz, na którym umieszczona jest m.in. płyta nagrobna Józefa Niemojewskiego – generała wojska Królestwa Polskiego, starosty śremskiego. Wokół zabudowań kościelnych wykonano kamienny mur z ozdobną bramą.

2. Kościół filialny p.w. św. Michała Archanioła w Księżem

Kościół znajduje się na niewielkim wzniesieniu wśród drzewostanu w niedalekiej odległości od centrum wsi. Świątynia w zapiskach historycznych pojawia się już w 1520 r. Obiekt został wzniesiony dzięki środkom właściciela wsi Mikołaja Romockiego. Obecny budynek postawiono w XVIII w. następnie ulegał modernizacji w 1865 i 1903 roku.

3. Grodzisko w Księżem

Na południowym brzegu jeziora Księża umiejscowione jest grodzisko o kształcie kopca wysokości 6-8 m. Płaskowyż jest porośnięty drzewostanem, z podniesionym od strony wysoczyzny wałem oraz obniżonym od strony jeziora. W wyniku badań archeologicznych na terenie grodziska stwierdzono dwie fazy zasiedlenia – pierwsze to XII/XIII wieczne oraz drugie późnośredniowieczne.

• **GMINA WĄPIELSK**

Obiekty ujęte w zasobach konserwatorskiej ewidencji zabytków architektury gminy:

- 1 zespół sakralny (Radziki Duże),
- 7 obiektów zabudowy mieszkalnej (Długie II, Radziki Duże, Ruszkowo, Wąpielsk I),
- 5 obiektów użyteczności publicznej (Długie II, Ruszkowo, Wąpielsk I),
- 16 obiektów techniki i kultury materialnej (Długie II, Kiełpiny, Ostrowite, Półwiesk Mały, Radziki Duże, Ruszkowo, Wąpielsk),
- 8 pałaców i dworów (Długie II, Kiełpiny, Łapinówek, Półwiesk Mały, Radziki Duże, Radziki Małe, Tomkowo, Wąpielsk I),

- 8 parków historycznych (Długie II, Kiełpiny, Łapinówek, Półwiesk Mały, Radziki Duże, Ruszkowo, Tomkowo, Wapielsk I),
- 1 ruiny zamku (Radziki Duże),
- 2 cmentarze (Lisiny, Radziki Duże).

Obiekty ujęte w rejestrze zabytków nieruchomości Krajowej Ewidencji Zabytków:

- Długie – zespół pałacowy, 1 poł. XIX w., pałac, park, młyn wodny k. XIX w., obora, ob. magazyn nawozów, XIX/XX w. (dec. spichrz),
- Łapinówek – zespół dworski, dwór 2 poł. XIX w., oficyna, relikty parku,
- Radziki Duże – kościół parafialny p.w. św. Katarzyny, 2 poł. XIV w., ruiny zamku, XIII-XVI w.,
- Radziki Małe – pałac, k. XVIII w., 2 oficyny, XVII-XIX w.,
- Tomkowo – zespół dworski, 2 poł. XIX w., dwór, park 1 poł. XIX w., fundamenty młyna wodnego,
- Wapielsk – zespół pałacowy, 2 poł. XIX w., pałac, brama, park, obora.

Opis najatrakcyjniejszych obiektów zabytkowych położonych na terenie Gminy Wapielsk:

1. Zespół pałacowo-parkowy w Półwiesku Małym

Pałac wzniesiony w stylu klasycystycznym w I poł. XIX w., następnie przebudowany na początku XX w. Jest to piętrowy, częściowo podpiwniczony, murowany budynek, wzniesiony na planie zbliżonym do kwadratu. Pałac otaczają z trzech stron pozostałości parku z wyraźnie zaznaczoną aleją lipową i jesionową. Park został założony w II poł. XIX w. na łącznej powierzchni 1,8 ha. Sklasyfikowano tutaj 13 gatunków drzew i 2 gatunki krzewów. W południowej części dominującym gatunkiem jest grab pospolity, jesiony i kasztanowce, w północnej części występują także świerki. W sąsiedztwie dworu występują najstarsze okazy starodrzewu – modrzew, grab, klon i lipa oraz pomnikowy okaz jaworu. W okresie powojennym park uległ znacznemu zubożeniu oraz zaniedbaniu.

2. Zespół kościoła parafialnego p.w. św. Katarzyny w Radzikach Dużych

Kościół położony jest na lekkim wzniesieniu w centralnym punkcie wsi, otoczony przez starodrzew. Obiekt wzniesiony w stylu gotyckim, najprawdopodobniej w II połowie XIV w. W 1887 r. świątynia przeszła gruntowną modernizację, łącznie ze zmianą szczytów budynku. W 1955 r. wyremontowano wnętrze obiektu. Kościół charakteryzuje się zwartą bryłą złożoną z nawy, zakrystii i kruchty. W 1906 r., wybudowana została przykościelna dzwonnica oraz ogrodzenie terenu kościoła. W bliskim sąsiedztwie kościoła znajduje się założenie dworsko-

parkowe, z ruinami zamku rycerskiego. Wszystkie te budowle te tworzą całość architektoniczną, atrakcyjną dla ruchu turystycznego.

3. Zespół dworsko-parkowy w Radzikach Dużych

Dwór wzniesiony w XVIII w. zlokalizowany jest w sąsiedztwie kościoła p.w. św. Katarzyny (ok. 100 m na wschód od kościoła) oraz w bezpośrednim sąsiedztwie zamku rycerskiego. Budynek założony na planie prostokąta, na kamiennych fundamentach. Jest to obiekt dwukondygnacyjny, murowany, otynkowany. Za dworem, w kierunku północno-zachodnim w I poł. XIX w. założony został park – obecnie zachowany w niewielkim stopniu. Najliczniejsze zadrzewienie znajduje się w centralnej części parku – występują tutaj okazy buka, jesionu, dębu czerwonego, miłorzębu, orzesznika pięciolistnego. Z rzadziej spotykanych gatunków roślin występuje także klon jawor odmiany Leopolda. Obecnie w obiekcie Dworu siedzibę ma szkoła – gimnazjum.

4. Ruiny zamku w Radzikach Dużych

Zamek w Radzikach Dużych wzniesiony w latach 1380-1384 przez kasztelana dobrzyńskiego Andrzeja Ogończyka. Wzniesiony w stylu gotyckim na planie czworokąta, o wysokich ceglanych murach, na fundamencie z kamieni polnych. W czterech narożnikach zamku umiejscowiono baszty. Jego budowa inspirowana była architekturą krzyżacką. Zamek był użytkowany do XVII wieku. Zniszczony następnie w czasie wojny północnej, po której popadł w ruinę.

5. Zespół pałacowo-parkowy w Radzikach Małych

Pałac zbudowany w XVII w., następnie gruntownie przebudowany na przełomie XVIII/XIX w. Budynek dwukondygnacyjny wzniesiony na planie prostokąta, którego dłuższe boki ozdobiono ryzalitami. Fasada ujęta jest dwoma, kwadratowymi w rzucie, alkierzami.

6. Zespół pałacowo-parkowy w Wapielsku

Pałac wzniesiony w stylu eklektycznym na planie prostokąta w latach 60-tych XIX w. Jest to murowany, otynkowany budynek parterowy z piętrowymi ryzalitami na osiach. Budynek zwieńczony jest czterospadowymi dachami, na wieży dach namiotowy. Wokół pałacu rozciąga się park dworski, założony najprawdopodobniej wraz z budową dworu w II poł. XIX

w. przez rodzinę Siemiątkowskich. W zachodniej części parku zlokalizowany jest staw. Na terenie parku występuje ok. 20 gatunków drzew i 6 gatunków krzewów. Tuż przy pałacu rośnie okazały dąb szypułkowy. Południowy skraj polany porasta obfity drzewostan, wśród którego można wyróżnić m.in. jawory, lipy, świerki, orzesznika pięciolistkowego, sosny i klony zwyczajne. Na południowo-wschodnich obrzeżach parku występują dwa szpalery lip drobnolistnych.

7. Park w Łapinózk

Założenie parkowe w II poł. XIX w. w sąsiedztwie lasu z zabytkowym drzewostanem – klonami, dębami i jesionami. Nieliczny starodrzew, uzupełniony samosiewami, występuje w południowej części parku. Wśród gatunków można wyróżnić jesion wyniosły, klon jawor, klon jesionolistny, klon zwyczajny i robinia akacjowa.

8. Założenie pałacowo-parkowe w Tomkowie

Park położony jest na leśnej, pofalowanej polanie w okolicy drogi z Półwieska Małego, powstał w latach 1857-1896. Główną oś kompozycyjną założenia wyznacza duży staw, pałac z dziedzińcem i park usytuowane w jednej linii. Na tyłach pałacu oraz wzdłuż południowo-wschodniej granicy występują zwarte grupy starodrzewu – świerk pospolity, wiąz, klon zwyczajny, klon jawor odmiany Leopolda, dąb szypułkowy, lipa drobnolistna, kasztanowiec zwyczajny. W południowej części parku znajdowały się dwa stawy oraz młyn.

Opisy obiektów dziedzictwa kulturowego oraz zabytków na terenie gmin LGD opracowane na podstawie: Krajewski M., Mietz A., Zabytki ziemi dobrzyńskiej, Włocławskie Towarzystwo Naukowe, Włocławek 1996, Gałkowski P., Żuchowski Z., Wąpielsk i okolice (monografia historyczna wsi ziemi dobrzyńskiej), Urząd Gminy w Wąpielsku, Rypin-Wąpielsk 2003 oraz stron internetowych: Odznaki Krajoznawczej Województwa Kujawsko-Pomorskiego (<http://www.odznaka.kuj-pom.bydgoszcz.pttk.pl>), Encyklopedii Wikipedia (<http://pl.wikipedia.org>), danych Gminy Brzuze (<http://www.brzuze.pl>), strony Diecezji Płockiej (<http://www.diecezja.plock.pl>), Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków, Rejestr Zabytków Nieruchomych dla województwa kujawsko-pomorskiego (www.zabytek.pl).

4.3. Aktualny stan zaplecza turystycznego

4.3.1. Dane turystyczne

Baza turystyczna i rekreacyjna terenów LGD jest stosunkowo uboga. Znikoma liczba większych ośrodków turystycznych, w tym przede wszystkim całorocznych oraz stan techniczny istniejących obiektów noclegowych wpływają na niską ocenę aktualnych

możliwości turystycznych tego regionu. Większość obiektów związanych z obsługą ruchu turystycznego wymaga w większości przypadków dużych nakładów inwestycyjnych w celu poprawy jakości oferowanych w nich usług. W poniższej tabeli przedstawiono zestawienie ośrodków wypoczynkowych wraz z podaniem liczby miejsc noclegowych oraz liczby odwiedzających turystów w latach 2008-2009. Należy zaznaczyć, że zakwaterowanie tego typu można znaleźć jedynie w trzech gminach należących do LGD, w tym tylko na terenie jednej gminy funkcjonują obiekty całoroczne.

Tabela 8 Dane turystyczne o ośrodkach turystycznych dotyczące gmin LGD w latach 2008 i 2009

Ilość obiektów i miejsc noclegowych w gminach terenu LGD	Górzno		Powiat brodnicki		Rogowo		Skrwilno		Powiat rypiński	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Ilość obiektów ogółem	3	3	17	16	2	2	2	1	6	5
- w tym obiekty całoroczne	2	2	7	7	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	2	2
Ilość miejsc noclegowych	157	147	1 725	2 092	206	206	220	120	465	365
- w tym miejsca całoroczne	97	97	418	420	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	39	39
Korzystający z noclegów	3 856	4 870	26 424	25 913	1 275	1 633	1 605	257	4 499	3 668
- w tym turyści w obiektach całorocznych	b.d.	b.d.	24 861	24 349	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	3 666
- w tym turyści zagraniczni	6	0	1 563	1 564	b.d.	b.d.	b.d.	4	b.d.	2

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS 2008- 2009

Niezadowolający stan bazy hotelowej potwierdza także liczba zarejestrowanych firm działających jako hotele i restauracje (2009 r. rejestr REGON). Na 2.133 podmiotów gospodarczych tylko 37 funkcjonuje w tej działalności.

Miejsca noclegowe na terenie gmin należących do LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ oparte są głównie o zasób prywatnych gospodarstw agroturystycznych, pensjonatów, mieszkań wypoczynkowych oraz pól kempingowych. Teren ten, z uwagi na liczne atrakcje

przyrodnicze (parki, lasy, jeziora), jest predysponowany do propagowania i uprawiana agroturystyki. Turystyka wiejska jest to każda forma rekreacji odbywająca się na obszarach wsi, wykorzystująca jej walory i zasoby. Oferowane są różne rodzaje aktywności rekreacyjnej związane z wędrówkami, przyrodą, turystyką krajoznawczą, zdrowotną i kulturową. Z uwagi na małą liczbę obiektów turystycznych, taka oferta zaspakaja jednak w niewielkim stopniu istniejące zapotrzebowanie na rekreację i wypoczynek.

4.3.2. Zasoby bazy noclegowej na terenie LGD

Na przestrzeni ostatnich lat intensywny rozwój na obszarze gmin LGD przeżywa agroturystyka. Biorąc pod uwagę szeroki wachlarz usług i atrakcji oferowanych przez miejscowe gospodarstwa agroturystyczne, należy stwierdzić że ich potencjał turystyczny nie jest jeszcze do końca wykorzystywany. Polecanymi w agroturystyce atrakcjami są m.in. wczasy w siodle, możliwość nauki jazdy konnej, przejażdżki bryczką, wypożyczanie sprzętu sportowego i turystycznego (sprzęt wodny, rowery), ognisko, grill, możliwość spożywania świeżych owoców i warzyw oraz przetworów pochodzących z gospodarstwa.

Agroturystyka rozwija się w szczególności na terenach z przewagą elementów przyrodniczych, w tym z osobliwościami natury (w postaci np. parków, rezerwatów, pomników przyrody), niskim stopniem degradacji środowiska naturalnego oraz przede wszystkim brakiem czynników szkodliwych dla zdrowia. Teren Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ, posiada owe korzystne warunki dla rozwoju agroturystyki. Intensywny rozwój agroturystyki jest niestety niewspółmierny w stosunku do ilości i jakości wyznaczonych miejsc wypoczynku i rekreacji na terenie omawianych gmin. Tereny nie są zagospodarowane w podstawową infrastrukturę turystyczną – brakuje wiat, placów odpoczynkowych na trasach szlaków, ławek, pomostów oraz wież widokowych, z których mogliby korzystać wszyscy zainteresowani, zarówno turyści jak i mieszkańcy okolicznych wsi.

Poniżej zaprezentowano aktualne zestawienie zaplecza turystyczno-noclegowego na terenie gmin należących do Stowarzyszenia.

Gmina Górzno

Gmina o najbogatszym zapleczu turystyczno-noclegowym na terenie całego LGD – sieć kwater agroturystycznych znajduje się m.in. w Górznie i Fiałkach.

Gospodarstwa agroturystyczne:

1. Gospodarstwo agroturystyczne „Jaskólecza” Janina Bibik, Fiałki;
2. Gospodarstwo agroturystyczne Genowefa Kowalska, Fiałki;
3. Gospodarstwo agroturystyczne „Nad Jeziorem” Ewa Radzikowska, Fiałki;
4. Gospodarstwo agroturystyczne Hanna Kaldonek, Fiałki;
5. Gospodarstwo agroturystyczne Józef Wiśniewski, Fiałki;
6. Gospodarstwo agroturystyczne „Żabka” Grażyna i Ryszard Betlejewscy, Górzno;
7. Gospodarstwo agroturystyczne Andrzej i Jolanta Ślesieńscy, Górzno;
8. Gospodarstwo agroturystyczne „Pod Gajem”, Górzno;
9. Gospodarstwo agroturystyczne „Jelonek”, Górzno;
10. Gospodarstwo agroturystyczne „Pod Lasem”;
11. Gospodarstwo agroturystyczne „Hajduczek” Aleksandra Pudełko, Górzno;
12. Gospodarstwo agroturystyczne Ewa i Stanisław Komoszyńscy, Górzno;
13. Gospodarstwo agroturystyczne „Pod Orzechem”, Górzno;
14. Gospodarstwo agroturystyczne „Uroczysko” Marian Sobieski, Wierzchownia,
15. Gospodarstwo agroturystyczne „Azyl” Zbigniew Michał Ewertowski.

Pensjonaty:

1. Ośrodek Edukacji Ekologicznej „Wilga”, Górzno – 50 miejsc noclegowych;
2. Dworek „Wapionka” – 32 miejsca noclegowe;
3. Pensjonat „Jagódka” – 49 miejsc noclegowych;
4. Pensjonat „Pod Lipami” – 40 miejsc noclegowych.

Ośrodki wypoczynkowe i pola namiotowe:

1. Schronisko Młodzieżowe przy Zespole Szkół w Górznie;
2. Ośrodek wypoczynkowy „Zielone Wzgórze” – pola namiotowe i domki letniskowe;
3. Ośrodek PKS Toruń;
4. Ośrodek Wypoczynkowy „Rezydencja Carmen”, Górzno – 40 miejsc noclegowych.

Gmina Brzuze

Rozwój gospodarstw agroturystycznych w gminie przebiega dzięki znacznej koncentracji jezior na jej terenie.

Gospodarstwa agroturystyczne:

1. Gospodarstwo agroturystyczne Urszula Pilarska, Gulbiny;
2. Gospodarstwo agroturystyczne Agro Ranczo „Niezapominajka” Urszula Skowrońska, Somsioły;
3. Gospodarstwo agroturystyczne Marianna Przybylska, Kleszczyn;
4. Gospodarstwo agroturystyczne, Żałe;
5. Gospodarstwo agroturystyczne Benedykt Sierocki, Gulbiny.

Gmina Skrwilno

Zaplecze turystyczne gminy Skrwilno rozwinęło się wokół największej atrakcji – Jeziora Urszulewskiego. Powstały tam kwatery prywatne oraz ośrodki wypoczynkowe łącznie na ok. 120 miejsc sezonowych, Harcerski Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy Komendy Hufca ZHP Rypin.

Gospodarstwa agroturystyczne:

1. Gospodarstwo agroturystyczne Ewa i Krzysztof Zawadzcy, Urszulewo;
2. Gospodarstwo agroturystyczne Ryszard Gorczycki „Agroturystyka u Rysia”, Klepczarnia;
3. Gospodarstwo agroturystyczne Aneta i Mariusz Pawłowscy „Zacisze”, Okalewo.

Gmina Rogowo

Ośrodki wypoczynkowe i pola namiotowe:

1. Gminny Ośrodek Wczasowy Sitnica - 120 miejsc noclegowych.

Gospodarstwa agroturystyczne:

1. Rancho Konik – Gospodarstwo agroturystyczne w Rogowie – nauka jazdy konnej, wędkowania, pola namiotowe, domki kempingowe,
2. Roman Hryniewicz „Pensjonat Malwa”, Narty – pole namiotowe, rowery, staw rybny, miejsce na ognisko i grilla.

Gmina Rypin

Gmina Rypin posiada wystarczające walory przyrodnicze i turystyczne do rozwoju na swoim obszarze agroturystyki. Mimo to do tej pory na jej terenie powstało tylko jedno gospodarstwo agroturystyczne.

Gospodarstwa agroturystyczne:

1. Gospodarstwo agroturystyczne „Słoneczko” Janina i Jan Smulscy, Dylewo.

Gmina Osiek

Na obszarze gminy brakuje zaplecza noclegowego o charakterze rekreacyjno-wypoczynkowym (brak również gospodarstw agroturystycznych).

Pensjonaty:

1. Karczma „Pod złotą rybką”, Strzygi, - 7 pokoi oraz sala restauracyjna.

Gmina Wąpielsk

Największy potencjał na terenie gminy związany jest z doliną Drwęcy oraz jeziorami Długim i Kiełpińskim. W tej części gminy znajduje się jedyne gospodarstwo agroturystyczne.

Gospodarstwa agroturystyczne:

1. Gospodarstwo agroturystyczne Marzanna i Andrzej Gawlik, Tomkowo.

Wykaz gospodarstw agroturystycznych oraz dostępnej w nich infrastruktury turystycznej opracowany został na podstawie strony internetowej Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego (<http://agroturystyka.kpodr.pl>) raz oficjalnych stron internetowych: Starostwa Powiatowego w Brodnicy (www.powiat.brodnica.com.pl) i Starostwa Powiatowego w Rypinie (www.powiat.rypinski.lo.pl).

4.3.3. Szlaki turystyczne na terenie Stowarzyszenia

Na terenie „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” wytyczono dotychczas kilkanaście różnych szlaków turystycznych oraz ścieżek krajoznawczych, edukacyjno-przyrodniczych i historycznych.

Szlaki zostały wyznaczone indywidualnie przez JST oraz przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ w poprzednim okresie programowania. Stowarzyszenie wyznaczyło szlak turystyczny prowadzący przez wszystkie gminy należące do LGD. Jest to jedyny szlak, dzięki któremu można zwiedzić teren 8 gmin LGD. Wszystkie dane zostały zebrane w opracowaniu: „Przewodnik turystyczny” po ziemi LGD. Poniżej znajduje się mapa z wyznaczonym szlakiem po terenie gmin Stowarzyszenia. Obejmuje ona swoim zasięgiem 7 gmin, gdyż gmina Rogowo została przyjęta do Stowarzyszenia zaledwie rok temu. Przewodnik turystyczny zostanie zaktualizowany i wydany w najbliższym czasie, co pozwoli na dalszą kontynuację przedsięwzięć Stowarzyszenia – rozwój turystyki na terenie LGD.

Ścieżka turystyczna „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”

Źródło: zasoby własne LGD

Szlaki o charakterze lokalnym przebiegają najczęściej w granicach jednej gminy, a czasami tylko kilku miejscowości, łącząc ze sobą najciekawsze miejsca i najcenniejsze obiekty przyrodnicze i historyczne terenu. Przez gminy LGD przebiegają również szlaki o charakterze ponadregionalnym (krajowym i europejskim – żółty szlak turystyki pieszej E-11 Toruń-Radomno). Ponadto wyznaczono różne typy szlaków, w podziale na środek lokomocji, czyli samochodowy, rowerowy, wodny oraz pieszy. Wyznaczone szlaki na obszarze LGD mają różny charakter i stopień atrakcyjności.

SZLAKI TURYSTYCZNE POLSKIEGO TOWARZYSTWA TURYSTYCZNO-KRAJOZNAWCZEGO

1. Zielony szlak pieszy PTTK Brzuze - Trąbin o długości całkowitej 32 km.

Trasa: Brzuze – Ugoszcz – Julianowo – Okonin – Obory – Jezioro Parowskie – Radzynek – Żałe – Studzianka – Ostrowite – Gulbiny – Trąbin.

2. Niebieski szlak pieszy PTTK Górzno - Bachotek im. Romana Sołtysińskiego

Długość 44 km. Trasa: Górzno – Jezioro Młyńskie – Jezioro Górzno – Jezioro Czarny Bryńsk – Traczyska – Gutowo – Małe Leżno – Janówko – Jezioro Sopiń – Jajkowo – Bachotek.

3. Zielony szlak pieszy PTTK Górzno – Łąkorz o długości całkowitej 56 km.

Trasa: Górzno – Ruda – Miesiączkowo – Rzeka Pissa – Grażawy – Wilamowo – Nowy Dwór – Tama Brodzka – Jezioro Bachotek – Rzeka Skarlanka – Jezioro Skrzynka – Gaj Grzmięca – Rzeka Skarlanka – Jezioro Robotno – Jezioro Okonek – Jeziora Wielkie i Małe Partęczyny – Jezioro Łąkorz – Wielgrób – Łąkorz.

4. Żółty szlak pieszy Toruń – Radomno im. Franciszka Łęgowskiego

Długość 160 km, rozpoczyna się w Toruniu, przebiega przez Golub-Dobrzyń, Brodnicę, Pojezierze Brodnickie i kończy się w Radomnie. Trasa na terenie LGD: Tomkowo (61,5 km) – Kierz Radzikowski (62,5 km) – Radziki Duże (66,7 km) – Kupno (70 km).

TRASZY TURYSTYCZNE POWIATU RYPIŃSKIEGO

1. Trasa samochodowa gminy Rypin i Wapielsk - Całkowita długość trasy ok. 45 km.

Trasa: Rypin – Marianki – Strzygi – Osiek – Łapinówek – Radziki Małe – Tomkowo – Półwiesk Mały – Wapielsk – Długie – Rusinowo – Rypin.

2. Trasa samochodowa gminy Rypin i Skrwilno - Całkowita długość trasy ok. 45 km.

Trasa: Rypin – Starorypin – Michałki – Sadłowo – Okalewo – Skrwilno – Ruda – Skudzawy – Kamionka – Dylewo – Rypin.

3. Trasa samochodowa gminy Rypin i Brzuze - Całkowita długość trasy ok. 75 km.

Trasa: Rypin – Cetki – Gulbiny – Trąbin – Ostrowite – Studzianka – Ugoszcz – Obory – Somsioły – Rogowo – Nadróż – Balin – Głowińsk – Kowalki – Rypin.

4. Trasa rowerowa Miasto i Gmina Rypin - Całkowita długość trasy ok. 28 km.

Trasa: Rypin – Głowińsk – Kowalki – Dylewo – Godziszewy – Sadłowo – Michałki – Starorypin – Rusinowo – Rypin.

ŚCIEŻKI DYDAKTYCZNE NA TERENIE GMINY GÓRZNO

Przyrodnicze szlaki dydaktyczne po Gminie Górzno obejmują swym zasięgiem jeziora Górzno, Jezioro Młyńskie, grodzisko w Górznie oraz tereny chronione rezerwatów przyrody: Szumny Zdrój, Jar Brynicy i Czarny Bryńsk.

1. Ścieżka do rezerwatu „Szumny Zdrój”

Łączna długość trasy wynosi ok. 4,5 km. Ścieżka posiada łącznie 11 przystanków:

Ośrodek Edukacji Ekologicznej „Wilga”, Jezioro Młyńskie, Pastwiska przed lasem, Początek rezerwatu częściowego, Obniżenie wytopiskowe, Kompleks olsów i łągów, Początek rezerwatu ścisłego, Droga wzdłuż jaru, Nisza źródłiskowa, Młody las świerkowy, Szkolny Plac.

2. Ścieżka do rezerwatu „Jar Brynicy”

Trasa ścieżki została wytyczona na długości 8 km, na którą składa się 12 przystanków: *Zielona Szkoła „Ekoczar”, Węgornia, Wał ozowy, Kompleks leśny na sandrze, Krawędź doliny Brynicy, Nosek, Leśniczówka Buczkowo, Południowa część rezerwatu, „Dąb Rzeczpospolitej”, Zbocza Jaru Brynicy, Dno Jaru Brynicy, Północna część rezerwatu.*

3. Ścieżka do rezerwatu „Czarny Bryńsk”

Ścieżka ma długość 4 km i składa się na nią 7 przystanków: *Pomnikowe dęby, Las grądowy, Bagno, Bór mieszany, Torfowisko w rezerwacie, Jezioro Czarny Bryńsk, Punkt widokowy w rezerwacie.*

4. Ścieżka wokół Jeziora Górzno

Ścieżka o długości od 5,8 do 7,5 km (w przypadku wydłużenia trasy dodatkowo o starą żwirownię), podzielona na 15 przystanków: *Młyn Wapionka, Drumliny, Las grądowy, Krajobraz wsi Fiałki, Stara żwirownia, Wieś Fiałki, Murawa i sztuczne gładzowisko, Wyptyw Górzanki, Łąki na równinie torfowej, Oczyszczalnia ścieków, Małe bagno przy borze, Torfowiska źródłiskowe, Oczko wodne, Park miejski, Rynek.*

ŚCIEŻKI DYDAKTYCZNE ORAZ SZLAKI TURYSTYCZNE NA TERENIE GMINY SKRWILNO

1. Ścieżka przyrodniczo-leśna na terenie leśnictwa Zambrzyca

Trasę ścieżki wyznaczono na terenie Nadleśnictwa Skrwilno. Prowadzi ona przez tereny leśne i śródleśne poprzez różne rodzaje drzewostanów leśnictwa Zambrzyca na odcinku o długości 4,2 km. Ścieżka obejmuje 12 przystanków o tematyce przybliżającej zagadnienia dotyczące lasu i gospodarki leśnej. Głównymi atrakcjami ścieżki są: punkt widokowy nad jeziorem Skrwilno (wieża widokowa), dwustuletni drzewostan sosnowy, pomnik pomordowanych w czasie II Wojny Światowej, ekologiczna oczyszczalnia ścieków oraz park dendrologiczny z wiatami i miejscem na ognisko.

2. Szlak kajakowy rzeka Skrwa Prawobrzeżna

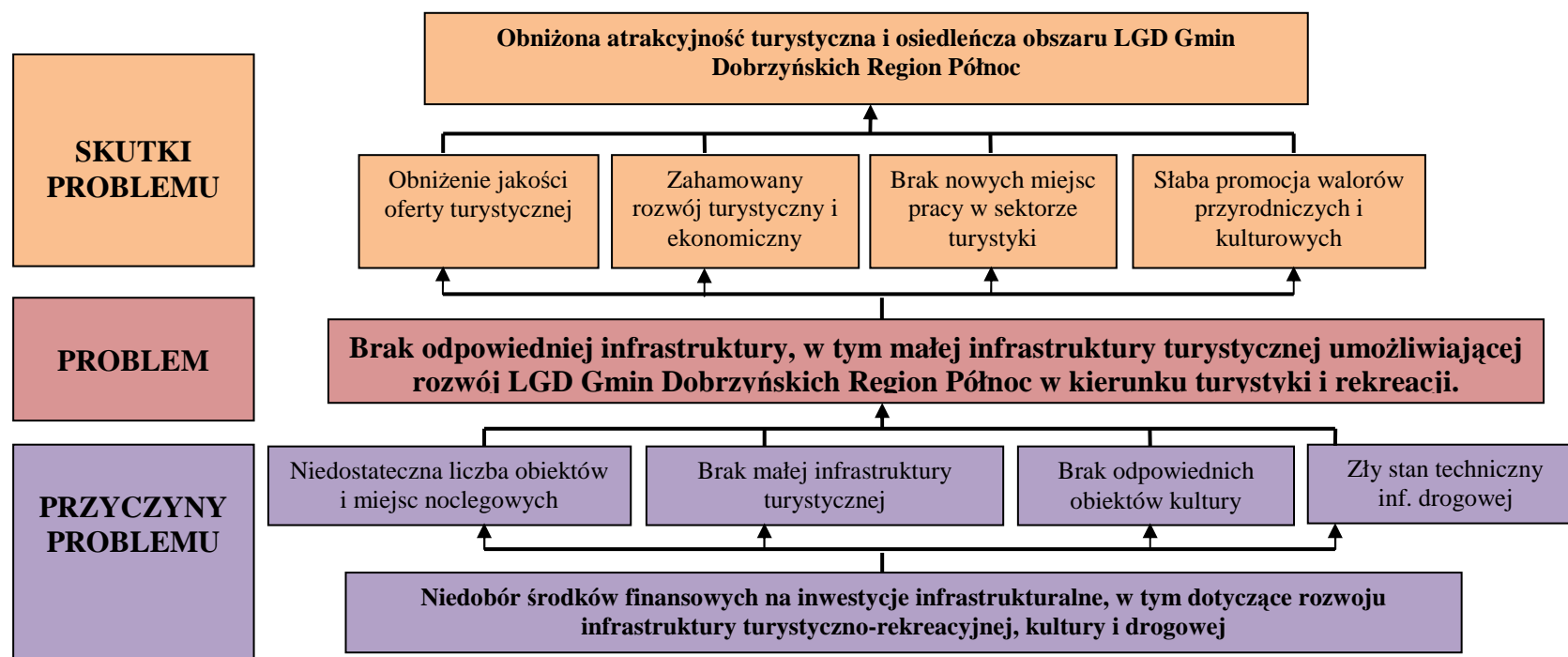
Rzeka Skrwa – prawobrzeżny dopływ Wisły, w swoim górnym biegu przepływa przez jezioro Skrwilno. Skrwa jest rzeką nizinną, w górnym biegu płynącą przez tereny równinne, zaś w środkowym i dolnym przez doliny o zalesionych zboczach. Malowniczy szlak kajakowy jest stosunkowo łatwy do przebycia. Jedyne utrudnienia występują w górnym biegu z powodu wymuszonych przenosek przez młyny oraz zwalone drzewa. Poniżej Tłuchówka trasę przebywa się płynnie bez konieczności wychodzenia z kajaka. Średni spadek na szlaku wynosi 0,7‰, a średni przepływ w dolnym biegu około 5 m³/s. Szlak na terenie Gminy Skrwilno przebiega na odcinku 11,5 km od Jeziora Skrwileńskiego do ujścia Urszulewki. Przechodzi on następnie na teren Gminy Rościszewo w powiecie sierpeckim i biegnie w kierunku Zbiornika Włocławskiego na Wiśle, do której uchodzi w Murzynowie w jej 645 km. Najważniejsze odcinki szlaku na terenie Gminy Skrwilno to: Jezioro Skrwilno, wypływ uregulowanej rzeki z jeziora, Skrwilno, most na rzece, uregulowane odcinki wśród łąk, miejscowość Ruda, most, miejscowość Zambrzyca, most, ujście rzeki Urszulewki z prawej strony, jaz za ujściem Urszulewki.

Trasy szlaków turystycznych opracowane na podstawie danych ze „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” oraz stron internetowych: Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego Oddziału Miejskiego w Toruniu (<http://www.pttk.torun.pl>), Starostwa Powiatowego w Rypinie (<http://www.powiat.rypinski.lo.pl>), Gminy Skrwilno (<http://skrwilno.lo.pl>).

5. Analiza problemów oraz cele projektu

W toku analizy otoczenia społeczno-gospodarczego, występujące problemy na terenie gmin LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ należy rozpatrywać w zakresie następujących kategorii: turystyki, zagospodarowania przestrzennego oraz społeczno-ekonomicznej.

Rysunek 1 Drzewo problemów

Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ jak również gminy wchodzące w skład tego Stowarzyszenia, pomimo wielu walorów przyrodniczych i kulturalnych, nie są powszechnie uznawane jako miejsce atrakcyjne dla uprawiania turystyki czy rekreacji. Wynika to przede wszystkim z braku odpowiedniej infrastruktury, w tym małej infrastruktury turystycznej, które umożliwiłyby rozwój tego terenu w kierunku powszechnej turystyki i rekreacji. Źródłową przyczyną zaistniałej sytuacji jest niedobór środków finansowych na inwestycje infrastrukturalne, w tym dotyczące rozwoju infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, kultury i drogowej. Ograniczone możliwości finansowania inwestycji z budżetów stowarzyszonych gmin wpłynęły przede wszystkim na:

- słabe wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych na potrzeby turystyki,
- niedostateczne wykorzystanie obiektów historycznych, sakralnych, architektury technicznej na potrzeby turystyki wynikające przede wszystkim ze złego stanu technicznego,
- słabo rozwinięta ogólnodostępna infrastruktura turystyczna (zagospodarowanie kąpielisk, ścieżki rowerowe, pola biwakowe itp.),
- niewystarczająca liczba i zróżnicowanie bazy gastronomicznej,
- brak spójnej polityki informacyjnej i promocyjnej wśród samorządów LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ,
- utrudnienie warunków komunikacyjnych spowodowane niskim wskaźnikiem utwardzonych dróg gminnych oraz ogólnie złym stanem nawierzchni dróg.

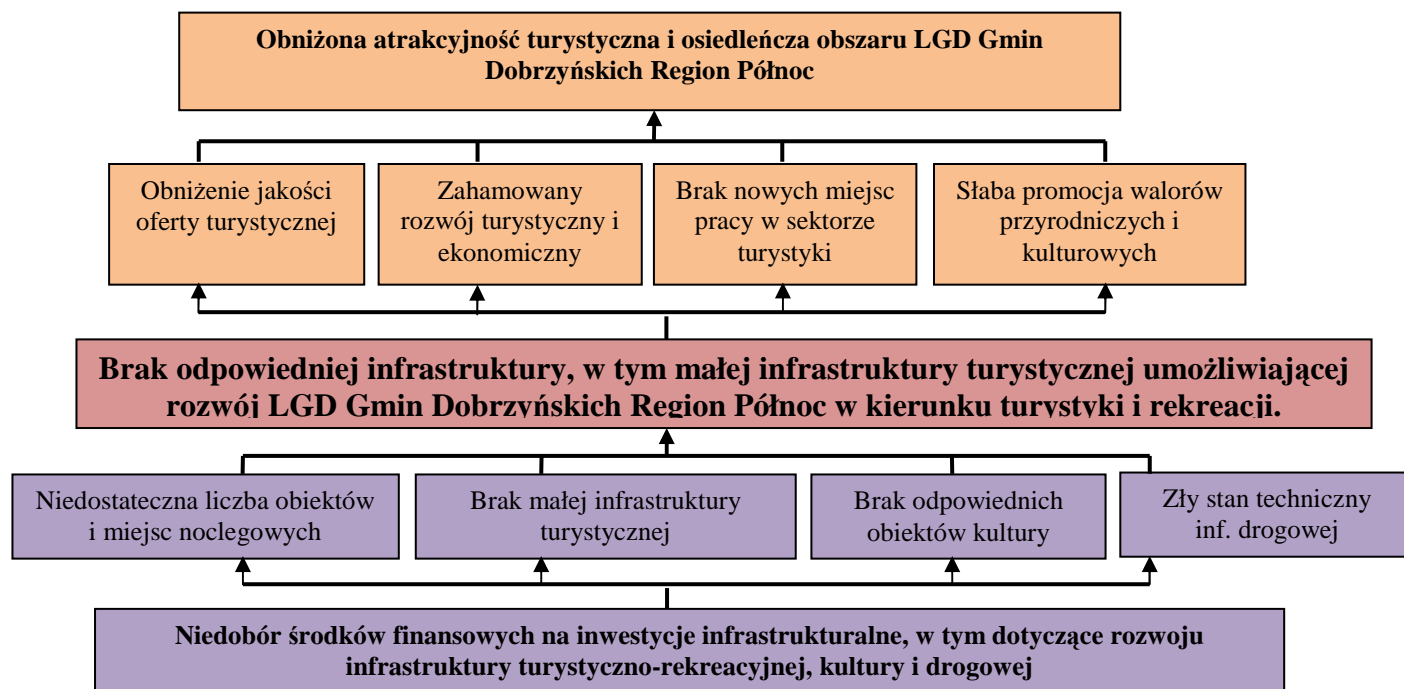
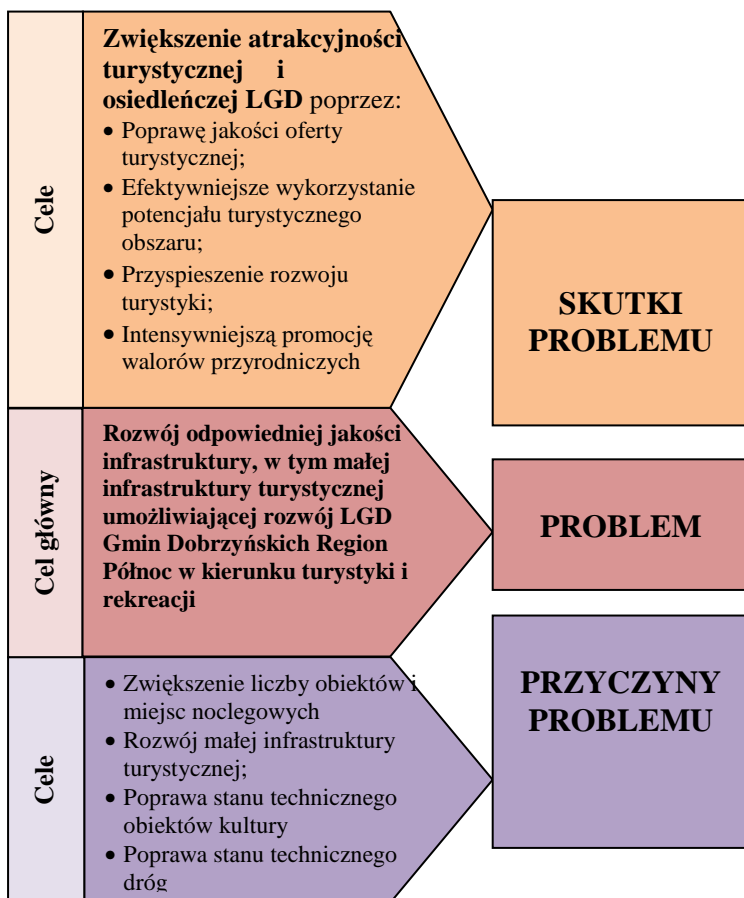
Na atrakcyjność turystyczno-rekreacyjną tego terenu wpływa przede wszystkim oddalenie od wielkomiejskiego zgiełku i znaczącego natężenia ruchu samochodowego, zróżnicowane formy krajobrazu, duże kompleksy leśne, liczne jeziora i rzeki. Ponadto, część terytorium LGD mieści się w granicach Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego, w pozostałej części zlokalizowane są także inne obiekty i obszary ochrony przyrody (rezerваты, pomniki przyrody, użytki ekologiczne). Jednakże z uwagi na brak odpowiedniej jakości infrastruktury, w sposób znaczący ograniczony zostaje dostęp mieszkańców i turystów do tego typu obszarów na terenie LGD (brak odpowiedniego oznakowania szlaków, brak małej infrastruktury turystycznej sprzyjającej wypoczynkowi, brak odpowiedniej jakości dojazdu), negatywnie odbija się na atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej tego terenu. Warto również zaznaczyć brak odpowiedniej infrastruktury przekłada się również na obniżenie jakości oferty turystycznej, zahamowanie rozwoju turystycznego ekonomicznego, brak nowych miejsc

pracy w sektorze turystyki oraz słabą promocję walorów przyrodniczych i kulturowych obszaru LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ. Wszystko to przekłada się na główny skutek zidentyfikowanych problemów, a mianowicie na obniżenie atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej tego obszaru.

Priorytetowym celem projektu pn. *„Mała infrastruktura turystyczna służąca mieszkańcom i turystom na terenie działania Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”* jest **rozwój odpowiedniej jakości infrastruktury, w tym małej infrastruktury turystycznej umożliwiającej rozwój LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ w kierunku turystyki i rekreacji.**

Zapewnienie odpowiedniej infrastruktury, a przez to zwiększenie dostępu do terenów i obiektów o wysokich walorach krajobrazowo-przyrodniczych oraz kulturowych przyczyni się do poprawy jakości oferty turystycznej LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ, a tym samym – do przyspieszenia rozwoju turystyki tego terenu.

Rysunek 2 Drzewo celów

Produkty i rezultaty projektu

Realizacja przedsięwzięcia będzie nadzorowana przez Beneficjenta, czyli Stowarzyszenie LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ. Beneficjent będzie odpowiadał również za sporządzanie okresowych i końcowych informacji o stanie osiągnięcia wskaźników.

Tabela 9 Szacowane wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik planowanych produktów	J.m.	2010	2011	2012	2013	2014
1	Liczba wybudowanych wiat turystycznych	szt.	1	-	-	-	-
2	Liczba wybudowanych promenad	szt.	1	-	4	4	-
3	Liczba wybudowanych pomostów	szt.	2	-	1	2	1
4	Liczba wybudowanych miejsc rekreacji	szt.	1	-	4	4	-
5	Liczba wybudowanych placów zabaw	szt.	16	-	-	-	-
6	Liczba wybudowanych/wyremontowanych i wyposażonych świetlic wiejskich	szt.	19	-	-	-	-
7	Liczba wybudowanych boisk	szt.	4	-	-	-	-

Źródło: LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ

Tabela 10 Szacowane wskaźniki rezultatu

Lp.	Wskaźnik planowanych rezultatów	J.m.	2010	2011	2012	2013	2014	>2014
1	Liczba osób korzystających z wybudowanych/wyremontowanych obiektów małej infrastruktury technicznej	osoby	4000	4400	4800	5200	5600	6000

Źródło: LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ

6. Zgodność projektu z polityką rządową, regionalną i lokalną

Wnioskowane przedsięwzięcia inwestycyjne w pełni wpisują się w założenia planów i dokumentów strategicznych sporządzonych zarówno na szczeblu krajowym, jak również regionalnym i lokalnym.

Podstawowym dokumentem o charakterze strategicznym, sporządzonym na szczeblu krajowym, jest **Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015**. Przedmiotowe inwestycje przyczynią się do realizacji celów określonych w Priorytecie 2. Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej, który – w zakresie infrastruktury społecznej – jednoznacznie wskazuje na potrzebę kształtowania jakości kapitału ludzkiego, m.in. poprzez zapewnienie odpowiedniej jakości infrastruktury kultury, turystyki i sportu. W założeniach Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015 przewidziane jest zatem wsparcie działań na rzecz infrastruktury turystycznej w celu wzmocnienia funkcjonalności i konkurencyjności polskich miejscowości na rynku turystycznym.

Realizacja przedmiotowych inwestycji pozytywnie wpłynie na zwiększenie dostępu do ciekawych osobliwości przyrodniczych oraz kulturowych dla turystów i mieszkańców terenu LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ. Ponadto większość przedsięwzięć inwestycyjnych dotyczy w szczególności realizacji obiektów związanych z rekreacją (np. place zabaw) udostępnioną zarówno dla mieszkańców jak i odwiedzających te tereny turystów.

Końcowym efektem będzie poprawa wizerunku LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ jako miejsca atrakcyjnego do zamieszkania, a przede wszystkim wypoczynku.

Jakość i ilość podstawowej infrastruktury technicznej i społecznej kraju została uznana w **Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia 2007-2013** za niewystarczającą. Fakt ten stanowi jedną z ważniejszych barier rozwoju gospodarki a także mobilności społeczeństwa. Realizacja inwestycji dotyczących podstawowej infrastruktury technicznej (w tym infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej) jest warunkiem osiągnięcia celów Strategii Lizbońskiej, jak i celów NSRO, od których zależy sukces działań nakierowanych na rozwój zasobów ludzkich oraz zwiększenia innowacyjności gospodarki.

Opisywane przedsięwzięcia z zakresu infrastruktury turystycznej wpisuje się również w założenia i cele **Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013**. Priorytetowym celem NSRO dla Polski jest *„tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej”*. Przedmiotowe inwestycje wykazują komplementarność z następującymi celami horyzontalnymi NSRO:

- Cel 3. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski;
- Cel. 5. Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Realizacja przedmiotowego przedsięwzięcia umożliwi efektywniejsze wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz potencjału turystycznego gmin stowarzyszonych w LGD, podwyższenie jakości oferty turystycznej, przyspieszenie rozwoju turystyki, a co za tym idzie – zwiększenie konkurencyjności nie tylko w regionie, ale również w kontekście całego województwa kujawsko-pomorskiego.

Analizowane przedsięwzięcia korespondują również z dokumentami strategicznymi opracowanymi na szczeblu regionalnym. Podstawowym tego typu dokumentem jest **Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020**. Dokument ten podkreśla, iż województwo kujawsko-pomorskie nie eksponuje w pełni posiadanych

wysokich zasobów i walorów środowiska przyrodniczego i nie wykorzystuje swej atrakcyjności turystycznej we właściwym i możliwym stopniu. W związku z tym, Strategia postuluje realizację przedsięwzięć ukierunkowanych na zwiększenie atrakcyjności oferty produktów turystycznych oraz na uaktywnienie ich promocji wśród potencjalnych turystów. Planowane przedsięwzięcia inwestycyjne w znaczący sposób przyczynią się do realizacji celu, jakim jest „Promocja rozwoju turystyki”.

Projekt rozwoju infrastruktury turystycznej jest również zgodny z założeniami dokumentu strategicznego na poziomie regionalnym - **Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013**. Wnioskowane inwestycje wpisują się w 3 Osie priorytetowe programu: Oś 2 Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska, Oś 3 Rozwój infrastruktury społecznej, Oś 6 Wsparcie rozwoju turystyki w oparciu o Działania:

2.6. Ochrona i promocja zasobów przyrodniczych

3.3. Rozwój infrastruktury kultury

6.1. Rozwój usług turystycznych w oparciu o zasoby przyrodnicze

6.2. Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych

W ramach Osi priorytetowej 2. Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska, cel działania 2.6 został określony jako ochrona i promocja zasobów przyrodniczych oraz kształtowanie postaw ekologicznych. Działanie to jest komplementarne z inwestycjami na rzecz rozwoju potencjału turystycznego – zasoby przyrodnicze odgrywają szczególną rolę w postrzeganiu atrakcyjności turystycznej danego terenu. W ramach Działania przewidziano m.in.: projekty z zakresu edukacji ekologicznej – budowa ścieżek dydaktycznych, punktów, wież widokowych, tablic informacyjnych i in.

W ramach Osi priorytetowej 3. Rozwój infrastruktury kultury, cel działania 3.3. został określony jako poprawa stanu infrastruktury kultury dla zwiększenia standardu i dostępności usług oraz ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego. Rozwój infrastruktury kultury jest, według RPO, ważnym elementem promocji oraz budowy tożsamości regionu. Jest zasobem w chwili obecnej nie wykorzystywanym dla rozwoju społeczno-gospodarczego województwa, a zwłaszcza rozwoju turystyki.

W ramach Osi priorytetowej 6. Wsparcie rozwoju turystyki, realizacja przedsięwzięć przyczyni się do zwiększenia znaczenia rozwoju turystyki jako czynnika rozwoju społeczno-gospodarczego województwa poprzez lepsze wykorzystanie walorów przyrodniczych, a tym samym potencjału turystycznego Stowarzyszenia. W ramach działania 6.1 przewidziano realizację takich przedsięwzięć inwestycyjnych, które nastawione są m.in. na budowę,

rozbudowę czy też modernizację infrastruktury kierunkującej ruch turystyczny w wyznaczone miejsca na obszarach cennych przyrodniczo, spośród której wyróżnić można m.in.: szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, szlaki piesze.

Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Kujawsko-Pomorskim zakłada rozwój sieci szlaków turystycznych w celu zwiększenia poziomu poznawczego walorów przyrodniczych regionu zarówno wśród turystów, jak i jego mieszkańców. Wśród działalności turystycznych i rekreacyjnych będą wspieraną:

- wszelkiego rodzaju formy aktywnego spędzania wolnego czasu, zarówno w okresie urlopów, jak i rekreacji weekendowej i codziennej, co stwarza możliwości przedłużenia sezonu turystycznego. Zauważalne są także niewykorzystane w pełni możliwości województwa do stworzenia warunków uprawiania turystyki kwalifikowanej, m.in.: pieszej i rowerowej;
- turystyka krajoznawcza – poprzez wykorzystanie już istniejących i rozwój nowych szlaków pieszych i rowerowych;
- różne formy wypoczynku sobotnio-niedzielnego – łączące wypoczynek na terenach podmiejskich, różne formy aktywnego wypoczynku, w tym: przejażdżki rowerowe.

Strategia określa za konieczne rozbudowę bazy sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej oraz dbałość o rozwój obszarów wypoczynku ogólnodostępnych i urządzonych w podstawową infrastrukturę.

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ

Wymienione w studium przedsięwzięcia pozostają w zgodzie z zapisami LSR. Zwiększenie liczby małej infrastruktury turystycznej również przyczynia się do osiągnięcia celów i założeń strategicznych Stowarzyszenia. Nowe obiekty małej infrastruktury turystycznej wpłyną pozytywnie na cele szczegółowe nr:

1.3. Rozwój funkcji turystycznej na obszarze LGD

2.1. Rozwój infrastruktury kulturalnej, sportowo-rekreacyjnej i turystycznej

2.3. Ożywienie życia kulturalno-rekreacyjnego mieszkańców obszaru LGD

Zatem rozwój małej infrastruktury turystycznej na terenie LGD będzie wpływał na realizację celów głównych nr 1 – „Stworzenie warunków powstania miejsc pracy i źródeł dochodu dla mieszkańców” oraz nr 2 – „Stworzenie szerokiej oferty w zakresie kultury, sportu i rekreacji, wykorzystującej lokalne zasoby, angażującej mieszkańców i atrakcyjnej dla

turystów”, a tym samym wpłynie na przedsięwzięcia LGD: „Przedsięwzięcie 1 – Przedsiębiorczy Dobrzyńiaczy – silna gospodarka regionu” oraz „Przedsięwzięcie 2 – Obszar LGD tętniący życiem społeczno-kulturalnym”

7. Problematyka małej infrastruktury turystycznej

Definicja małej infrastruktury turystycznej – wszelkie obiekty oraz urządzenia turystyczne znajdujące się na danym obszarze służące zaspokojeniu potrzeb związanych z bierną oraz aktywną działalnością turystyczną. Na działania związane z małą infrastrukturą turystyczną składają się m.in.:

- budowa, odbudowa lub zwykłe oznakowanie ścieżek, szlaków, tras turystycznych,
- budowa lub renowacja wież, tarasów lub platform widokowych,
- budowa lub renowacja wiat turystycznych, domków kempingowych, pól namiotowych,
- założenie lub renowacja terenów rekreacyjnych typu parki, zieleńce, ogrody jordanowskie itp.,
- budowa lub renowacja pomostów, przystani wodnych i innych małych obiektów związanych z turystyką wodną,
- budowa lub renowacja obiektów sportowo-rekreacyjnych typu boiska sportowe, korty tenisowe, place zabaw dla dzieci,

Wszystkie wymienione powyżej działania mają na celu zaspokojenie potrzeb mieszkańców oraz turystów związanych z aktywnym i biernym wypoczynkiem.

Inwestycje z zakresu małej infrastruktury turystycznej są zwykle jedynie uzupełnieniem właściwych zasobów turystycznych (zasoby kulturowe, zasoby przyrodnicze). Mała infrastruktura ma na celu zwiększenie dostępności oraz właściwą ekspozycję atrakcji turystycznych terenu na którym się znajdują. Celem małej infrastruktury turystycznej jest również zapewnienie możliwości biernego lub aktywnego odpoczynku związanego z eksploracją zasobów turystycznych. Dlatego też, w niniejszym studium wykonalności odniesiono się również do przedsięwzięć wykraczających poza definicję małej infrastruktury turystycznej, tj. prace związane z remontem, modernizacją, rozbudową oraz wyposażeniem świetlic wiejskich. Obiekty świetlic wiejskich stanowią często główny lub jedyny obiekt na terenie poszczególnych miejscowości, którego działalność związana jest po części z obsługą ruchu turystycznego. Teren wokół świetlic wiejskich często wykorzystywany jest pod instalację małej infrastruktury turystycznej – miejsce odpoczynku na szlaku turystycznym

(wiaty turystyczne, siedziska), miejsce rekreacji (plac zabaw, boiska sportowe i in.), stając się tym samym centrum turystyczno-rekreacyjnym wsi. Również same obiekty świetlic mogą być swoistą atrakcją turystyczną – we wnętrzu gromadzone są często elementy kultury i dziedzictwa regionalnego np. rzeźby, obrazy, zabytkowe wyposażenie gospodarstw domowych, a także są miejscem festiwali czy przedstawień z zakresu kultury będących często jedną z atrakcji dla turystów.

W związku z powyższym, wśród przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach niniejszego studium wzięto pod uwagę, oprócz inwestycji z zakresu małej infrastruktury turystycznej, również zadania związane z pracami budowlanymi i wyposażeniem świetlic wiejskich.

7.1. Badania ankietowe dotyczące małej infrastruktury turystycznej

Na terenie „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” przeprowadzono badanie ankietowe mające na celu identyfikację istniejącej małej infrastruktury turystycznej oraz wskazanie trudności i problemów w zakresie rozwoju turystyki tego terenu. Anonimowe badanie zostało skierowane do mieszkańców gmin stowarzyszonych w LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ. Wystosowano 200 formularzy ankietowych dla mieszkańców poszczególnych gmin Stowarzyszenia (po 25 ankiet na każdą gminę), z których zwrot próby ankiet przyjętych do analiz wyniósł 96 egzemplarzy.

Pytania zawarte w kwestionariuszu ankietowym są pytaniami otwartymi oraz pytaniami z opcją wyboru odpowiedzi (kwestionariusz ankietowy umieszczony został na końcu podrozdziału).

Pytanie nr 1 kwestionariusza ankietowego: „Czy na terenie gminy znajduje się mała infrastruktura turystyczna? Proszę podać jej krótki opis (gdzie się znajduje, wygląd, stan techniczny itp.)”.

Zakres małej infrastruktury turystycznej	Najczęściej udzielane odpowiedzi
plac na polanie/w lesie z ławkami	w sąsiedztwie siedzib nadleśnictwa, przy świetlicach, przy kościele w Górznie,
wiata	na obrzeżach lasów skrwileńskich (stan dobry), w lesie w Kwiatkowie – z 2010 roku (stan bardzo dobry),
altanki	w sąsiedztwie siedzib nadleśnictw (stan dobry), na rynku w Górznie (stan dobry),

miejsca na ogniska, grill	obrzeża lasów skrwileńskich, w sąsiedztwie siedzib nadleśnictwa, w gminie Brzuze prawie w każdej miejscowości, przy OEE „Wilga”, przy szkołach, na terenie Gminnego Ośrodka Wczasowego „Sitnica”, strzelnica w Rojewie,
pomosty kąpielowe	jeziro Urszulewskie – drewniany pomost (stan niezadowolający), jeziro w Brzuzem (stan dobry), kąpielisko miejskie w Górznie (stan dobry), na terenie Gminnego Ośrodka Wczasowego „Sitnica”,
pomosty kajakowe	jeziro Urszulewskie, w miejscowości Brzuze, w miejscowości Kleszczyn, kąpielisko miejskie w Górznie,
wieża i platformy widokowe	nad jeziorem Skrwileńskim (stan bardzo dobry)
tablice informacyjne	na ścieżkach edukacyjnych, przy wejściach do lasów, na terenie Parku Krajobrazowego, na terenie miasta Górzno,
oznakowania tras, ścieżek	szlaki turystyczne, ścieżki edukacyjne, ścieżki leśne wykonane przez Nadleśnictwa, trasy rowerowe,
place zabaw	przy szkołach podstawowych, przy przedszkolach, przy spółdzielniach mieszkaniowych, przy świetlicach/remizach
ścieżki zdrowia, ścieżki dydaktyczne	-

Teren Stowarzyszenia jest stosunkowo dobrze wyposażony w małą infrastrukturę turystyczną typu: place zabaw, place z ławkami, tablice informacyjne i oznakowania tras i ścieżek. Niestety pozostałe typy małej infrastruktury turystycznej są dostępne tylko na terenach niektórych gmin np.: wieża widokowa na terenie gminy Skrwilno, pojedyncze pomosty dla kajakarzy w gminach Brzuze, Górzno, Skrwilno.

Należy zwrócić uwagę na wiek istniejącej małej infrastruktury turystycznej, której powstanie datowane jest przeważnie na ok. 10 lat. Bardzo często koszty renowacji starej infrastruktury turystycznej są wysokie i często porównywalne z budową nowej infrastruktury turystycznej. Należy o tym pamiętać podczas planowania działań zmierzających do wzrostu tych obiektów oraz ich stanów użytkowania.

Pytanie nr 2 kwestionariusza ankietowego: „Które z poniższych elementów małej infrastruktury turystycznej należałoby zrealizować w Pana(i) gminie w celu zwiększenia atrakcyjności turystycznej tego terenu?”.

Najczęściej padającymi odpowiedziami były odpowiednio: tablice informacyjne, oznakowanie tras i ścieżek, miejsca odpoczynku, wiaty turystyczne, place zabaw.

Jako miejsce lokalizacji poszczególnych elementów najczęściej wskazywano:

Miejsce odpoczynku (ławki, stoły, zadaszenia)	Centrum wsi letniskowych, nad jeziorami
Wiaty turystyczne	Centrum wsi letniskowych, nad jeziorami, przy przystankach autobusowych
Altanki	Nad jeziorami
Miejsce na ognisko/grill	Nad jeziorami, w lesie, przy leśniczówkach
Pomost kąpielowy	Kilka nowych pomostów nad jeziorem Urszulewskim, nad jeziorem Żalskim
Pomost, przystań dla kajaków, łodzi, wędkarski	Pomosty wędkarskie nad jeziorami: Żalskie, Długie, Kleszczyń, Trąbińskie, Ruda, Kiełpińskie
Wieże i platformy widokowe	Nad jeziorami (Urszulewo, Skrwilno, Trąbińskie, Ruda, Huta), w Parku Krajobrazowym
Tablice informacyjne	W centrum wsi wskazujące przebieg szlaków turystycznych, przy najciekawszych zabytkach kultury,
Oznakowanie tras i ścieżek	Dokładniejsze oznakowanie szlaków
Place zabaw	W centrum wsi, przy remizach, przy świetlicach
Ścieżki zdrowia, ścieżki dydaktyczne	W lesie w Skrwilnie (przy Nadleśnictwie), w lasach okolicy Półwieska i Radzik (Gmina Wąpielsk), na terenie Gminy Górzno – tereny Parku Krajobrazowego wokół tamtejszych jezior.

Ankietowani podawali różny stopień uszczegółowienia lokalizacji zaproponowanych elementów małej infrastruktury turystycznej. Podane powyżej wyniki badań zostały w pewnym stopniu przetworzone i ujednolicone, w celu ukazania ogólnych trendów.

Jak wynika z powyższych odpowiedzi, mieszkańcy gmin stowarzyszonych w LGD uznali, że najważniejszy wpływ na rozwój turystyki tego regionu ma rozbudowa infrastruktury turystycznej w sąsiedztwie jezior i lasów. Ważnym jest również mała infrastruktura turystyczna w obrębie zabudowań wsi (place zabaw, miejsca odpoczynku, oznakowanie i tablice informacyjne).

KWESTIONARIUSZ ANKIETOWY

Szanowni Państwo,

Niniejsze badanie ma na celu wskazanie trudności oraz identyfikację małej infrastruktury turystycznej na terenie „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”. Prosimy o udzielenie odpowiedzi na każde z poniższych pytań.

Badanie jest całkowicie **anonimowe**.

1. Czy na terenie gminy znajduje się mała infrastruktura turystyczna? Proszę podać jej krótki opis (gdzie się znajduje, przybliżony rok powstania, stan techniczny/wygląd):

TAK/NIE		KRÓTKI OPIS (gdzie?, jaki stan?, rok powstania?)
	Miejsce odpoczynku (ławki, stoły, zadaszenia)	
	Wiaty turystyczne	
	Altanki	
	Miejsce na ognisko/grill	
	Pomost kąpielowy	

	Pomost, przystań dla kajaków, łodzi	
	Wieże i platformy widokowe	
	Tablice informacyjne	
	Oznakowanie tras i ścieżek	
	Place zabaw	
	Ścieżki zdrowia, ścieżki dydaktyczne	

2. Które z poniższych elementów małej infrastruktury turystycznej należałoby zrealizować w Pana(i) gminie w celu zwiększenia atrakcyjności turystycznej tego terenu?

(Zaznacz X w odpowiedniej rubryce, można podać więcej niż jedną odpowiedź!)

Co?	Gdzie?
Miejsce odpoczynku (ławki, stoły, zadaszenia)	
Wiaty turystyczne	
Altanki	
Miejsce na ognisko/grill	
Pomost kąpielowy	
Pomost, przystań dla kajaków, łodzi	
Wieże i platformy widokowe	
Tablice informacyjne	
Oznakowanie tras i ścieżek	
Place zabaw	
Ścieżki zdrowia, ścieżki dydaktyczne	

Krótkie uzasadnienie wyboru oraz uwagi:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Dziękujemy za udział w badaniu!

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
 Europa inwestująca w obszary wiejskie
 Ankieta skonstruowana na potrzeby analizy dotyczącej obszaru
 „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”
 współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej w ramach działania 431
 „Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja” osi 4 LEADER
 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

7.2. Analiza SWOT

Na podstawie zebranych danych o obszarze Stowarzyszenia przygotowano analizę SWOT (mocnych i słabych stron) dotyczącą potencjału turystycznego terenu analizowanych gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ”.

Analiza SWOT dla terenu LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ w kontekście atrakcyjności turystycznej

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ liczne jeziora, w tym zbiorniki kąpieliskowe i rekreacyjne, ▪ liczne rzeki i strumienie (np. Drwęca, Skrwa) częściowo nadające się na turystykę kajakową lub zorganizowane spływy, ▪ rozbudowana baza noclegowa (gospodarstwa agroturystyczne, motele, pola namiotowe, ośrodki turystyczno-rekreacyjne), ▪ znaczna liczba turystów odwiedzających Ziemię Dobrzyńską, w tym teren LGD, ▪ stosunkowo wysoka lesistość części stowarzyszonych gmin (Górzno, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niski poziom lub brak oznakowania szlaków i traktów turystycznych, ▪ brak oznakowania głównych atrakcji turystycznych analizowanego terenu (np. obiektów zabytkowych), ▪ średni poziom bazy noclegowej, ▪ brak jednorodnej bazy danych turystycznych o analizowanym terenie LGD (zestawienie wszystkich atrakcji przyrodniczych i kulturalnych, przebieg wytyczonych szlaków turystycznych, zestawienie całej bazy noclegowej, wykaz punktów informacji turystycznej w poszczególnych gminach itp.)

<p>Skrwilno),</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ liczne i zróżnicowane osobliwości przyrodnicze (parki, rezerваты i pomniki przyrody), ▪ wysoka bioróżnorodność przyrody, ▪ wysoka różnorodność krajobrazu (doliny rzek, różne formy wzniesień i obniżeń terenu, tereny leśne itp.), ▪ liczne osobliwości kulturalne i historyczne terenu (zabytkowe założenia dworskie i pałacowe, parki podworskie, zabytkowe obiekty sakralne, zabytkowe budownictwo gospodarskie, kapliczki, krzyże). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ większość atrakcyjnych terenów pod budowę małej infrastruktury turystycznej, w tym przy linii brzegowej rzek i jezior, jest w posiadaniu właścicieli prywatnych, ▪ brak niezbędnych środków finansowych gmin i Stowarzyszenia na odkupienie wymienionych nieruchomości, ▪ zanieczyszczenie części jezior i rzek, głównie na skutek działalności rolniczej (przyspieszona eutrofizacja zbiorników), ▪ brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów atrakcyjnych turystycznie.
---	--

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ przywrócenie zadowalającej czystości wód (czyste jeziora i rzeki), ▪ powiększenie liczby kąpielisk oraz rozbudowa istniejących o małą infrastrukturę turystyczną, ▪ zagospodarowanie przestrzenne terenów o wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym pod małą infrastrukturę turystyczną, ▪ utworzenie szlaków turystycznych (szczegółowe oznakowanie szlaku i obiektów turystycznych), ▪ rozwój zaplecza turystycznego – zwiększenie liczby miejsc noclegowych, podniesienie komfortu oraz zróżnicowanie form wypoczynku dla gości, ▪ rosnący trend wypoczynku poza domem wiąże się ze wzrostem liczby turystów, ▪ możliwość utworzenia nowych miejsc rekreacji i spotkań kulturalnych dla mieszkańców LGD i turystów, ▪ rozwój zaplecza turystycznego może wpłynąć na wzrost zatrudnienia w sektorze turystycznym – spadek bezrobocia, ▪ możliwość skorzystania z do 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak zgody prywatnych właścicieli gruntów o wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym na ich sprzedaż pod cele publiczne, ▪ wysokie koszty odkupienia gruntów, ▪ brak inwestycji w zakresie infrastruktury turystycznej, w tym małej infrastruktury, może skutkować, w krótkim okresie spadkiem konkurencji w stosunku do sąsiadujących terenów o wysokim potencjale turystycznym (np. Pojezierze Brodnickie, Hławskie itd.), ▪ spadek liczby turystów wybierających bardziej konkurencyjne regiony może wpłynąć na obniżenie przychodów poszczególnych podmiotów jako całej gminy (spadek wysokości odprowadzanych podatków), ▪ brak odpowiedniej infrastruktury turystycznej może mieć również wpływ na obniżenie atrakcyjności zamieszkania na analizowanym terenie (spadek liczby mieszkańców gmin).

finansowania ze środków zewnętrznych, w tym środków UE: RPO WK-P, oś 3 PROW, oś 4 PROW – LEADER.	
--	--

Źródło: opracowanie własne

Jednym z poważniejszych utrudnień w zakresie inwestycji w małą infrastrukturę turystyczną jest kwestia własności gruntów o wysokim potencjale turystycznym i rekreacyjnym. Większość tych nieruchomości, w tym grunty wokół linii brzegowej jezior, pozostają we własności prywatnej. Według prawa wodnego (Ustawa z 18 lipca 2001 roku, Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019), właściciele powinni pozostawić niezagospodarowane 6 metrów od linii brzegowej i udostępnić tą powierzchnię. Wyznaczona odległość od linii brzegowej do nieruchomości jest zbyt mała, by móc ją adekwatnie zagospodarować. W większości przypadków linia brzegowa jest nieutwardzona, co dodatkowo skraca tą odległość i całkowicie uniemożliwia powstanie ciekawej i atrakcyjnej infrastruktury turystycznej.

Obszar LGD objęty analizą należy do regionów stosunkowo bogatych w zasoby wód powierzchniowych (jeziora, rzeki). Przeważająca część terenu LGD leży w dorzeczu rzeki Drwęcy, która jest najdłuższym w kraju rezerwatem ichtiologicznym (chroniącym przede wszystkim różne gatunki ryb oraz ich siedlisko). Oprócz Drwęcy na szczególne zainteresowanie zasługują również rzeki: Rypienica, Pissa, Brynica i Skrwa. Na terenie Stowarzyszenia występuje również stosunkowo duża liczba jezior. Najbogatszą w zasoby jeziorne jest gmina Brzuze. Jedenaście jezior z terenu gminy stanowi część Pojezierza Żalskiego, które jest niezwykle atrakcyjnym terenem turystycznym i rekreacyjnym. Dużą ilością jezior odznacza się również teren gminy Górzna. Większe jeziora występujące na obszarze LGD to: Urszulewskie (powierzchnia 293,1 ha), Żalskie (powierzchnia 162,5 ha), Długie (powierzchnia 108,6 ha), Czarownica, Ugoszcz, Trąbińskie, Kleszczyn, Górzno, Młyńskie, Księża, Kiepińskie, Skrwilno, Sadłowskie.

Na zwiększenie atrakcyjności turystycznej terenu wpływa również korzystne rozmieszczenie kompleksów leśnych, często w pobliżu lub sąsiedztwie jezior i rzek, a także występujących na obszarach o urozmaiconej rzeźbie terenu.

Wszystkie wymienione powyżej czynniki przyrodnicze i poza przyrodnicze wskazują na ogólną atrakcyjność turystyczną analizowanego terenu LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ. W celu zwiększenia dostępności do głównych atrakcji tego terenu, uatrakcyjnienia pobytu i wypoczynku dla turystów i mieszkańców przedmiotowych gmin należy rozbudować odpowiednią infrastrukturę, w tym w szczególności małą infrastrukturę turystyczną.

7.3. Charakterystyka obiektów małej infrastruktury turystycznej

7.3.1. Miejsca wyznaczone do wypoczynku

Docelowe miejsce wypoczynku można zdefiniować jako obszar o określonych walorach turystycznych, będący zespołem elementów środowiska naturalnego oraz elementów pozaprzyrodniczych, a także o określonej infrastrukturze turystycznej i dostępności w postaci dróg, ścieżek, szlaków turystycznych (drogowych i wodnych).

Poniżej przedstawiono kilka przykładów miejsc wyznaczonych na odpoczynek oraz piknik wraz towarzyszącą im małą infrastrukturą turystyczną. Przykłady zostały opisane oraz wstępnie wycenione (kwota brutto).

Miejsca odpoczynku w lesie lub na polanie

Miejsca odpoczynku powinny towarzyszyć przede wszystkim wyznaczonym szlakom turystyki pieszej, rowerowej czy też wodnej. Plac wyznaczony pod miejsce odpoczynku najlepiej zlokalizować przy drodze (wytyczonym szlaku), w miejscu lub w pobliżu miejsca szczególnie atrakcyjnego turystycznie (np. brzeg jeziora, rzeki), które wymaga dłuższego przystanku czy obserwacji (np. na zrobienie zdjęcia). Miejsca odpoczynku powinny również być rozmieszczone równomiernie, tak aby osoby w różnym wieku lub stanie zdrowia mogły odpocząć w trakcie wędrówki (liczba miejsc odpoczynku w zależności od długości szlaku, np. w połowie drogi lub części).

Duży plac powinien zostać ogrodzony barierkami, które wyznaczałyby jego granicę. W obrębie placu można umieścić tablice informacyjne wskazujące np. punkt „gdzie jesteś” na szlaku, opis charakterystyki fauny i/lub flory tego miejsca, ciekawostki przyrodnicze, tablice ostrzegawcze (zakaz używania otwartego ognia, zakaz śmiecenia), itp. Szczegółowy opis tablic informacyjnych został ujęty w kolejnym podrozdziale.

Tablice należy umieszczać w widocznym miejscu (odpowiednie naświetlenie), ale tak aby nie przesłaniały obiektów i widoków, dla których miejsce odpoczynku zostało przygotowane. Oprócz oznakowania plac powinien być wyposażony w ławki i stoły oraz w miarę możliwości w zadaszenie – wszystko wykonane z drewna. Tak urządzone miejsce pozwoli, podróżującemu szlakiem, na odpoczynek, spożycie posiłku oraz kontemplację przyrody. Przystankom na trasie i miejscom odpoczynku powinny towarzyszyć również kosze na śmieci – najlepiej wykonane z drewna lub w obudowie drewnianej.

Poniżej zaprezentowano przykłady wyposażenia miejsc odpoczynku wraz z szacunkową kwotą wykonania i montażu (kwoty z VAT).

Ławki pod zadaszeniem, tzw. grzybek ok. 1200 zł

Tablica informacyjna z zadaszeniem ok. 500 zł
wiata ok. 800 zł

Wiata, ława ok. 1.200zł

Ława łączona ok. 750zł

Miejsce na ognisko – zestaw ław i siedzisk (5 -7 ławek ok. 5.000 zł

Źródło: www.images.google.pl

Kosze na śmieci

Należy pamiętać, że w wyposażeniu każdego miejsca wypoczynku powinny znaleźć się kosze na śmieci (odpady stałe). Konstrukcje koszy mogą być zróżnicowane, jednakże powinny spełniać następujące wymagania: powinny być wykonane najlepiej z biodegradowalnych materiałów (najlepiej drewno), powinny być proste w obsłudze (łatwość założenia i wyjęcia worka), powinny odznaczać się estetyką wykonania i być zunifikowane z

resztą zabudowy miejsca wypoczynku, w miarę możliwości powinny być zadaszone tak aby nie zbierała się w nich woda. Kosz na śmieci powinien być systematycznie opróżniany. W okresie urlopowym należy zastanowić się również nad zwiększeniem liczby śmietników (można ustawić prowizoryczne śmietniki – patrz zdjęcie poniżej).

Brak koszy w miejscach wyznaczonych do odpoczynku może skutkować zaśmieceniem tego terenu przez odwiedzających, co znacząco obniży wrażenia estetyczne tego miejsca jak również całego szlaku turystycznego.

Przykładowe zdjęcia koszy na śmieci umieszczono poniżej.

Źródło: www.images.google.pl

Wiaty turystyczne i altany

Ważnym wyposażeniem miejsca wypoczynku na trasach szlaków turystycznych są wiaty z ławkami i dodatkowym zadaszonym miejscem np. na rowery. Wiaty wykonane są zwykle w konstrukcji drewnianej, często są stylizowane w zależności od regionu.

Według ustawy prawo budowlane⁵, budowa takich obiektów o powierzchni zabudowy do 25 m² nie wymaga wydania pozwolenia na budowę, przy czym łączna liczba tych obiektów w obrębie 1 działki nie może przekraczać dwóch na każde 500 m² powierzchni działki.

Poniżej podano przykładowe obiekty wiat turystycznych z szacunkową wyceną za wykonanie i montaż (ceny z VAT).

⁵ (Dz. U. Nr 89, poz. 414 z dnia 7 lipca 1994 r. z późn. zm.)

ok. 1.500 zł

ok. 1.000 zł

(Źródło: www.images.google.pl)

Wiaty turystyczne w gminie Skrwilno – szacunkowa wartość wykonania jednej wiaty z ławą to 3.500 zł

(Źródło: zdjęcie własne LGD)

Coraz częstszym materiałem budowlanym używanym do pokrycia dachu wiat i altan jest wiklina, która nadaje tym obiektom odczucie lekkości i naturalności – obiekty wykonane w tej technologii „wtapiają się” w otoczenie.

Altana w agroturystyce „MarWin” Pani Marianny Przybylskiej w Kleszczynie. (Źródło: zdjęcie własne LGD). Szacunkowa wartość wykonania ok. 2.500 zł

Ławki i stoły

Ławki oraz stoły są niezbędnym uzupełnieniem każdego miejsca wypoczynku. Istnieje bardzo wiele form i technologii wykonania tych obiektów. Głównym budulcem jest również jak w przypadku poprzednich obiektów małej infrastruktury turystycznej – drewno lub inny naturalny surowiec – kamień. Dobór technologii wykonania zależy przede wszystkim od warunków terenowych, wielkości placu lub miejsca posadowienia oraz dostępnych materiałów. Wszystkie elementy drewniane są odpowiednio zakonserwowane przeciwko wilgoci i szkodnikom. Wszystkie siedziska, ławy i stoły powinny być odpowiednio umocowane w podłożu – dla bezpieczeństwa użytkowników oraz w celu prewencji przez kradzież.

Po lewej – wykorzystanie pni drzew jako siedzisk oraz stołu - szacunkowa cena materiału i wykonania ok. 500 zł. Po prawej – podłużne siedzisko wykonane z pnia – 700 zł (Źródło: www.images.google.pl)

Poniżej zaprezentowano wykorzystanie kamieni, jako stołu i ławek. Atutem jest trwałość oraz ograniczone ryzyko wandalizmu oraz kradzieży (materiał bardzo ciężki i wytrzymały).

Szacunkowa wartość wykonania to ok. 500 zł (Źródło: www.images.google.pl).

Miejsce na ognisko

Miejsce na ognisko jest coraz częstszym elementem szlaków turystycznych i ścieżek edukacyjnych. Miejsce wyznaczone pod ognisko powinno być położone najlepiej na końcu ścieżki lub końcu etapu szlaku turystycznego. Rozpalanie ogniska powinno odbywać się pod nadzorem osób dorosłych. W celu zabezpieczenia przed rozproszaniem ognia, palenisko powinno być umieszczone w lekkim zagłębieniu otoczone kamieniami, teren wokół ogniska powinien być pokryty piaskiem (w promieniu 5 m). Miejsce na ognisko najlepiej sytuować w pobliżu jeziora lub rzeki, głównie ze względu na bezpieczeństwo.

Wokół paleniska często ustawia się ławki i siedziska (w odpowiedniej odległości), czasami miejsce na ognisko ma formę pół zadaszego obiektu – zadaszone ławy i stoły oraz odkryte palenisko.

Średni koszt wykonania miejsca na ognisko wraz niezbędnymi ławami i siedziskami to kwota ok. 1000 - 1500 zł (miejsce niezadaszone).

7.3.2. Pomosty

Turystyka wodna (kajaki, łodzie żaglowe i inne jednostki pływające) wymaga przede wszystkim inwestycji w infrastrukturę, w tym małą infrastrukturę turystyczną (pomosty, przystanie).

Pomost to konstrukcja w formie platformy na podporach, wychodząca z brzegu na jezioro lub rzekę. Zgodnie z zapisami art.9 ust.1 pkt 19 ustawy Prawo wodne, pomosty, przystanie oraz kąpieliska należą do urządzeń wodnych. Zatem według zapisów art. 122 ust. 1

pkt 3 ustawy pomost, również pomost wędkarski jako urządzenie wodne wymaga wydania pozwolenia wodnoprawnego.

Zgodnie z ustawą prawo budowlane⁶ (art. 29 ust. 1 pkt. 16) pomosty o długości całkowitej do 25 m oraz wysokości do 2,50 m, liczonej od korony pomostu do dna akwenu, które służą do:

- a) cumowania niewielkich jednostek pływających, jak łodzie, kajaki, jachty,
- b) uprawiania wędkarstwa,
- c) rekreacji,

nie wymagają uzyskania pozwolenia na budowę.

Zgodnie z art. 30 ust. 1 pkt 1 Prawo budowlane, budowa pomostu wymaga natomiast, zgłoszenia właściwemu organowi, czyli organowi administracji architektoniczno-budowlanej, tj. wojewodzie (zgodnie z art. 82 ust. 3 pkt 2 ustawy).

Pozwolenie na budowę wymagane jest zawsze, jeżeli pomost przekracza parametry wskazane w art. 29 ust. 1 pkt. 16 ustawy, czyli jeżeli ma długość 25 m lub więcej, bądź ma wysokość 2,50 m lub więcej.

Pomosty, które zostały przedstawione i wycenione poniżej nie są przystosowane do cumowania łodzi i jachtów. Ich długość nie przekracza 25 metrów oraz nie wystają nad wodę na wysokość ponad 2,5 m, mają pełne lub pół pełne obarierowanie. Na końcach pomostów mogą znaleźć się punkty widokowe, jak i miejsca odpoczynku w postaci ławek lub zadaszenia.

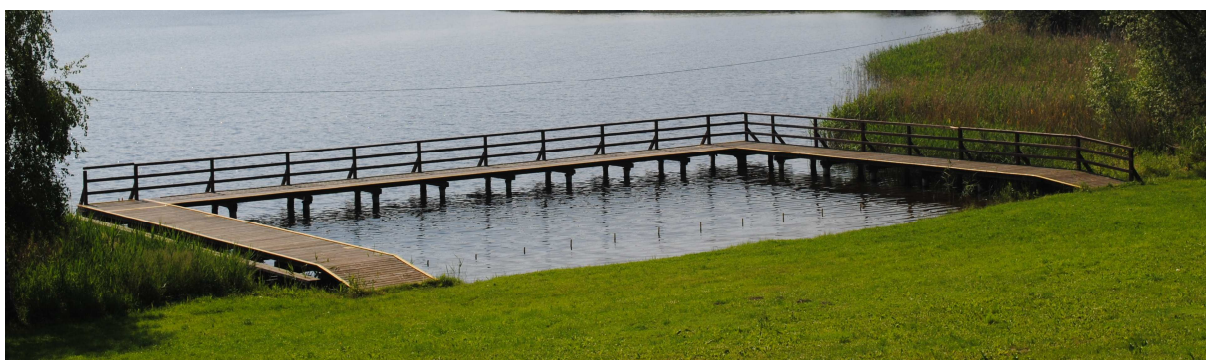
Szacunkowa wartość wykonania to ok. 30.000,00 zł (Źródło: www.images.google.pl).

Pomost dla wędkarzy, częściowo obarierowany.

⁶ (Dz. U. Nr 89, poz. 414 z dnia 7 lipca 1994 r. z późn. zm.);

Szacunkowa wartość wykonania to ok. 25.000 zł (Źródło: www.images.google.pl).

Pomost nad Jeziorem Brzuskim w gminie Bzurze, szacunkowa wartość wykonania to 30.000 zł (Źródło: zdjęcie własne LGD).

Pomosty dla kajakarzy

Pomosty dla kajakarzy to specjalne pochylnie ułatwiające wciąganie kajaków na ląd i spuszczenie ich na wodę. Dzięki temu brzegi rzek oraz jezior zabezpieczone są przed osuwaniem. Priorytetem jest zapewnienie bezpieczeństwa oraz niezbędnego komfortu dla osób uprawiających tego rodzaju sporty. Lokalizacja: linie brzegowe rzek, jezior.

Poniżej zdjęcie przedstawiające przystań dla kajakarzy w Górnicy.

Szacunkowa wartość wykonania to 25.000 zł brutto (Źródło: zdjęcie własne LGD).

7.3.3. Wieże i platformy widokowe

Wieża widokowa i platforma widokowa (obserwacyjna) to z definicji sztucznie wyniesione punkty widokowe w terenie usytuowane z reguły w najwyższym punkcie w okolicy, celem umożliwienia oglądania uroków panoramy okolicy i dalszych terenów. Wieże wykonywane są zwykle jako budowle murowane, stalowe lub drewniane. Na szczycie wieży widokowej usytuowany jest zwykle taras widokowy.

Każdy projekt wieży oraz platformy widokowej należy traktować indywidualnie, gdyż wiele czynników wpływa na to, czy potrzebne jest pozwolenie na budowę czy zwykłe zgłoszenie budowy.

Na terenie Stowarzyszenia LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ istnieje wiele ciekawych miejsc, w których warto byłoby postawić wieże i tarasy widokowe (np. Dolina Drwęcy, Jezioro Urszulewskie).

Dobrym przykładem wieży widokowej na terenie LGD jest wieża w gminie Skrwilno.

Szacunkowa wartość wykonania to 15.000 zł (Źródło: zdjęcia własne LGD).

7.3.4. Tablice informacyjne

Tablica informacyjna można zdefiniować jako stojącą lub wiszącą konstrukcję wykonaną z drewna lub innych materiałów (np. konstrukcje aluminiowe), mającą na przekazanie informacji dla odbiorcy (opis szlaku, opis zabytku lub innej atrakcji, ostrzeżenia, nakazy itp.). Wielkość tablicy jest zależna od treści, która miałaby być na niej umieszczona.. Mata informacyjna musi być odporna na warunki atmosferyczne. Sam stelaż tablicy powinien być przymocowany na stałe do podłoża (wkopany lub wmurowany). Tablica powinna wkomponowywać się w otaczający ją krajobraz. Dobrym rozwiązaniem wydaje się umieszczenie tablic w miejscach postoju i odpoczynku na szlaku turystycznym. Poniżej zaprezentowano kilka rozwiązań dotyczących tablic informacyjnych z terenów LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ.

Tablica informacyjna w gminie Brzuze – szacunkowa wartość wykonania ok. 1.500 zł (Źródło: zdjęcie własne LGD).

Tablica informacyjne w gminie Wąpielsk – szacunkowa wartość wykonania ok. 150 zł, z prawej: 150 – 200 zł (Źródło: zdjęcie własne LGD oraz www.images.google.pl).

7.3.5. Oznakowania tras

Znaki drogowe, drogowaskazy, piktogramy są niezbędnym wyposażeniem każdego szlaku oraz ścieżki turystycznej – wskazują kierunek poruszania się po szlaku, kierunki do głównych atrakcji, informację o odległości, rodzaj szlaku, stosowanych zakazach i nakazach itp. Brak właściwego oznakowania szlaku skutkuje często ominięciem przez turystów najważniejszych atrakcji zlokalizowanych wzdłuż szlaku, a także zagubieniem przebiegu trasy (np. nieoznakowane rozwidlenia drogi).

Wysokość i wielkość oznakowania zależy od ilości i charakterystyki umieszczonych informacji, miejsca postawienia znaku, rodzaju materiału, z którego będzie wykonany.

Poniżej zaprezentowano kilka przykładów piktogramów.

Źródło: www.images.google.pl

Ciekawym przykładem piktogramu może być rzeźba, np. posąg trzymający tabliczkę z kierunkiem ruchu lub wskazująca ręką kierunek. Rzeźby powinny być wykonane zgodnie lokalnymi tradycjami folklorystycznymi.

Rzeźby z drewna w postaci np. leśnych zwierząt, które są ozdobą wtapiającą się w krajobraz, przy których można zrobić sobie zdjęcie. Poniżej przykłady rękodzieła, które można znaleźć na terenie Stowarzyszenia.

Źródło: zdjęcia własne LGD

7.3.6. Place zabaw, ogródki jordanowskie, ścieżki zdrowia

Uzupełnieniem każdego szlaku turystycznego, skierowanego do dzieci i młodzieży, powinny być place zabaw lub ogródki jordanowskie. W tym celu należałoby wytyczyć szlak w taki sposób aby przechodził przez miejscowości, w których znajdują się takie instalacje. Zwykle place zabaw zostały założone przy głównych centrach kulturalno-społecznych wsi, czyli świetlicach wiejskich, które spełniają często również funkcje turystyczne – zabudowa wokół świetlicy ma charakter małej infrastruktury turystycznej – wiaty, ławy, siedziska. Sam obiekt świetlicy wiejskiej stanowi czasami punkt lokalnej turystyki – wewnątrz budynku znajdują się wystawy rzeźb i innych eksponatów miejscowych artystów.

Drugim rozwiązaniem jest stworzenie, w wytypowanych miejscach do odpoczynku (wiaty turystyczne, ławki i in.), nowych obiektów rekreacyjnych, które zapewnią wypoczynek dla najmłodszych podróżników – dzieci. Dla nich można urządzić place zabaw (najlepiej wykonane z naturalnych tworzyw – drewna) lub ogródki jordanowskie. Należy pamiętać, aby miejsca te były bezpieczne.

Wzdłuż szlaków turystycznych w szczególności przebiegających przez tereny leśne można stworzyć również ścieżki zdrowia, tj. wytyczone trasy na których znajdują się instalacje do ćwiczeń fizycznych – mostki, poręcze, słupy, drabinki i in. proste urządzenia do ćwiczeń. Taka forma rekreacji, oprócz pozytywnych wrażeń estetycznych podnosi również kondycję fizyczną podróżujących.

Poniżej przedstawiono przykłady infrastruktury placu zabaw dla najmłodszych w Nadrożu – gmina Rogowo, cena 21.350 zł.

Źródło: zdjęcia własne LGD

Przykładowe elementy Ścieżki zdrowia ok. 500zł

Źródło: www.images.google.pl

8. Opis planowanych zamierzeń inwestycyjnych Beneficjenta

8.1. Zaplanowane działania inwestycyjne w perspektywie krótkoterminowej

W rozdziale zaprezentowano inwestycje zaplanowane do realizacji przez Beneficjentów (poszczególne gminy Stowarzyszenia) w 2010 roku. Charakterystyka przedsięwzięć oraz przybliżone koszty inwestycji pochodzą z wywiadów przeprowadzonych z urzędnikami poszczególnych gmin.

Projekty dotyczą:

- budowy 2 pomostów rekreacyjno-spacerowych,
- budowy 1 promenady nad jeziorem,
- budowy 1 wiaty turystycznej,
- remontu/modernizacji/rozbudowy/wyposażenia 19 świetlic wiejskich,
- budowy/doposażenie 16 placów zabaw,
- budowy 1 miejsca odpoczynku i rekreacji,
- budowy 4 boisk sportowych.

Poniżej scharakteryzowano poszczególne przedsięwzięcia w podziale na beneficjentów (gminy LGD).

GMINA BRZUZE

Planowane inwestycje dotyczące budowy małej infrastruktury turystycznej:

1. Budowa pomostu rekreacyjno-spacerowego w miejscowości Trąbin

Głównym celem zagospodarowania tego terenu będzie wzrost atrakcyjności Gminy Brzuze. Budowa pomostu uwidoczni walory przyrodniczo-krajobrazowe oraz umożliwi aktywne spędzanie wolnego czasu przez mieszkańców Trąbina oraz odwiedzających to miejsce turystów. Poprzez realizację tego przedsięwzięcia poprawi się również atrakcyjność turystyczna gminy i całego obszaru LGD.

Projekt zakłada budowę pomostu na działce należącej do Gminy Brzuze. Powierzchnia wybudowanego pomostu wyniesie ok. 20 - 25 m², szerokość 2 m. Pomost wykonany zostanie w konstrukcji drewnianej wraz z balustradami (drewno impregnowane).

Planowane całkowite koszty budowy – ok. 17 000 zł brutto.

2. Budowa pomostu rekreacyjno-spacerowego w miejscowości Ostrowite

Realizacja przedsięwzięcia wpłynie na rozwój turystyki oraz skutecznie wypromuje walory rekreacyjno-wypoczynkowe wsi Ostrowite, co w znacznym stopniu wpłynie na wzrost jakości życia na wsi. Poprzez te działania poprawi się również atrakcyjność Gminy Brzuze jak i całego obszaru LGD.

Pomost zostanie wybudowany nad jeziorem Ostrowite. Przybliżone parametry pomostu - powierzchnia ok. 50 m², szerokość 2,0 - 2,5 m. Pomost będzie miał konstrukcję drewnianą (drewno impregnowane).

Planowane całkowite koszty budowy – ok. 45 000 zł brutto.

3. Budowa wiaty turystycznej w miejscowości Brzuze

W ramach realizacji projektu przewiduje się budowę wiaty wolnostojącej wraz z utwardzeniem terenu wokół obiektu w miejscowości Brzuze. Wiata powstanie w sąsiedztwie świetlicy wiejskiej. Celem budowy wiaty jest wykorzystanie tego terenu pod rekreację i działania kulturalne. Wiata zlokalizowana zostanie na działce należącej do Gminy Brzuze. Powierzchnia zabudowy wyniesie łącznie ok. 25 m². Wszystkie elementy konstrukcyjne zadaszenia wiaty będą wykonane z drewna (pokrycie z dachówki). Część terenu wokół wiaty zostanie utwardzona kostką betonową.

Planowane całkowite koszty inwestycji – ok. 27 000 zł brutto

4. Remont i wyposażenie świetlic wiejskich w Dobrem, Giżynku i Łączonku

W ramach przedsięwzięcia planowane są następujące działania:

Świetlica w Dobrem - planowana wymiana stolarki okiennej i drzwiowej oraz modernizacja elewacji. Ponadto obiekt zostanie dodatkowo meble typu stół, krzesła, szafę oraz częściowe wyposażenie zaplecza kuchennego (m.in. szafę chłodniczą). Dzięki inwestycji możliwa będzie organizacja imprez kulturalnych i innych spotkań promujących rozwój społeczny mieszkańców gminy Brzuze oraz całego LGD.

Planowane całkowite koszty inwestycji ok. 85 000,00 zł brutto.

Świetlica w Giżynku - planowana wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, utwardzenie placu wokoło budynku.

Planowane całkowite koszty inwestycji ok. 75 000,00 zł brutto.

Świetlica w Łączonku - obiekt zostanie wyposażony w stoły drewniane (10 szt.) oraz krzesła (50 szt.). Ponadto przewiduje się częściowe wyposażenie zaplecza kuchennego

w m.in. szafę chłodniczą, okap, komplet mebli kuchennych, kuchnię gazową z piekarnikiem, zlew dwukomorowy.

Planowane całkowite koszty inwestycji ok. 32 000,00 zł brutto.

5. Budowa placów zabaw w Ostrowitem, Brzuze, Żałe i Trąbinie

W wymienionych miejscowościach zamontowane zostaną zestawy zabawowe oraz ławki parkowe (Ostrowite). Realizacja przedsięwzięcia podniesie niewątpliwie atrakcyjność zamieszkania w tych miejscowościach oraz pozytywny odbiór przez turystów.

Planowane całkowite koszty inwestycji Ostrowite ok. 25 000,00 zł brutto.

Planowane całkowite koszty inwestycji Brzuze ok. 7 000,00 zł brutto.

Planowane całkowite koszty inwestycji Żałe ok. 7 000,00 zł brutto.

Planowane całkowite koszty inwestycji Trąbin ok. 7 000,00 zł brutto.

GMINA SKRWILNO

Planowane inwestycje dotyczące budowy małej infrastruktury turystycznej:

1. Budowa miejsca wypoczynku i rekreacji w Skrwilnie

Celem przedsięwzięcia jest stworzenie miejsca rekreacji dla mieszkańców gminy Skrwilno oraz obszaru LGD, które podwyższy atrakcyjność rekreacyjną tego terenu z uwagi na możliwość organizacji w tym miejscu spotkań kulturalnych oraz zawodów i spotkań sportowo-rekreacyjnych dla mieszkańców. Dzięki inwestycji zwiększy się atrakcyjność podworskiego parku dla odwiedzających to miejsce mieszkańców i turystów, chcących spędzić aktywnie wolny czas.

Gmina planuje wyposażyć wydzielony teren podworskiego parku w Skrwilnie w elementy placu zabaw oraz małej architektury (małej infrastruktury turystycznej). W obrębie parku zamontowane zostaną: zestaw wieżowy, karuzela krzyżowa, huśtawka ważka podwójna, równoważnia (kładka) na sprężynie, drążki do ćwiczeń, huśtawka pojedyncza, huśtawka podwójna, sześciobok gimnastyczny, koniczynka na sprężynie. W obrębie placu zamontowana zostanie altanka – kącik wytchnienia, umieszczone zostaną także kosze na śmieci, tablica informacyjna z regulaminem, oraz ogrodzenie placu z drewnianą furtką.

Planowane całkowite koszty inwestycji – 41 000,00 zł brutto.

2. Budowa placów zabaw w Urszulewie i Okalewie

Urszulewo - Gmina Skrwilno planuje wyposażyć wyznaczony teren pod plac zabaw w miejscowości Urszulewo w elementy małej infrastruktury oraz urządzenia zabawowe. Plac zostanie wyposażony w nowoczesny, w pełni bezpieczny sprzęt, w tym zestaw jednowieżowy, drabina pozioma, karuzela krzyżowa, huśtawki ważki, ścianki sprawnościowe. W obrębie placu ustawione zostaną także kosze na śmieci, ławka drewniana oraz tablica z regulaminem, a całość placu zostanie ogrodzona.

Planowany całkowity koszt inwestycji – ok. 30 000 zł brutto.

Okalewo - Gmina Skrwilno planuje wyposażyć teren wyznaczony w miejscowości Okalewo w elementy małej architektury. Plac zabaw wyposażony zostanie w nowoczesny i bezpieczny sprzęt - m.in. koniczynka na sprężynie, huśtawka zwykła podwójna, huśtawka ważka, karuzela krzyżowa, sześciobok gimnastyczny, zestaw wieżowy. Ponadto w obrębie placu zabaw planowana jest instalacja stołu z ławkami z oparciem oraz kosza na śmieci.

Planowany całkowity koszt inwestycji – 32 000 zł brutto.

3. Rozbudowa i remont świetlicy wiejskiej w Czarni Małej wraz zagospodarowaniem wokół

Realizacja inwestycji poprawi stan infrastruktury kulturalnej oraz wpłynie na rozwój i promocję tożsamości regionalnej, zwiększy wiedzę wśród mieszkańców oraz turystów na temat kultury, historii i kuchni regionalnej.

W ramach przedsięwzięcia planuje się częściową rozbiórkę oraz dobudowę w obrębie istniejącego budynku świetlicy, roboty instalacyjne centralnego ogrzewania, sieci wodno-kanalizacyjnej, remont kotłowni, wymiana instalacji elektrycznej, założenie instalacji odgromowej.

Planowany całkowity koszt inwestycji ok. 360 000 zł brutto.

GMINA GÓRZNO

Planowane inwestycje dotyczące budowy małej infrastruktury turystycznej:

1. Budowa placów zabaw we wsi Szczutowo i Zaborowo

Szczutowo - Przedsięwzięcie będzie polegać na organizacji placu zabaw dla dzieci wraz wyposażeniem w urządzenia o różnym poziomie trudności. Zainstalowany zostanie m.in. zestaw ze zjeżdżalnią, pomostem, wieżyczkami, huśtawka podwójna z siedziskami prostymi, huśtawka podwójna z siedziskami kubelkowymi, huśtawka

wagowa drewniana, urządzenia kołyszące na sprężynie, piaskownice. Dodatkowe wyposażenie w 3 zestawy urządzeń:

- nr 1 – zestaw ze zjeżdżalnią, pomostem, wieżyczką, drabinką,
- nr 2 – zestaw ze zjeżdżalnią, pomostem, wieżyczkami,
- nr 3 – zestaw ze zjeżdżalnią i huśtawką z 1 fotelikiem z deski gumowej.

Plac będzie ogólnodostępny. W obrębie placu zabaw zostanie zainstalowana również ławka z oparciem z przeznaczeniem dla osób dorosłych pilnujących bawiące się na placu dzieci.

Planowany całkowity koszt inwestycji – 35.000,00 zł brutto.

Zaborowo – przedsięwzięcie zakłada budowę placu zabaw i wyposażenie go w urządzenia o różnym poziomie trudności. Zainstalowane zostaną m.in. huśtawka podwójna z siedziskami prostymi, huśtawka wagowa, urządzenia kołyszące na sprężynie, piaskownica oraz 2 zestawy: zestaw ze zjeżdżalnią, pomostem, wieżyczką i drabinką oraz zestaw ze zjeżdżalnią, wieżyczką, huśtawkami z fotelikami kubelkowymi. Plac zostanie ogrodzony siatką.

Będzie to miejsce spotkań i wypoczynku na świeżym powietrzu. Dzięki uporządkowaniu i zagospodarowaniu placu przy Remizie OSP powstanie atrakcyjne miejsca do odpoczynku na świeżym powietrzu.

Planowany całkowity koszt inwestycji – 35.000,00 zł brutto.

2. Modernizacja Promenady wokół jeziora Górznińskiego

Celem operacji jest rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej poprzez modernizację promenady wokół jeziora Górznińskiego, która wpłynie na wzrost liczby turystów odwiedzających Górzno i okolice. Realizacja operacji zwiększy atrakcyjność turystyczną i rekreacyjną miasta, a także ułatwi społeczności lokalnej dostęp do istniejących obszarów aktywnego wypoczynku i rekreacji.

Przedsięwzięcie przewiduje następujące działania inwestycyjne:

- Przebudowa schodów i chodnika od skrzyżowania z ul. Freta do zjazdu na dz. nr 180/4, w tym przebudowa istniejącej nawierzchni, wymiana nawierzchni jezdni wjazdowej do Bożogrobców, obramowanie chodników oraz schodów.
- Wymiana nawierzchni chodnika wzdłuż ulicy Leśnej.

Planowany całkowity koszt inwestycji – ok. 240.000,00 zł brutto

GMINA OSIEK

Planowane inwestycje dotyczące budowy małej infrastruktury turystycznej:

1. Budowa placu zabaw w miejscowości Wrzeszewo

W ramach projektu stworzony i zagospodarowany zostanie teren pod plac zabaw. Plac zostanie usytuowany na działce w miejscowości Wrzeszewo, terenie przyległym do Szkoły Podstawowej w Tomaszowie. Plac zabaw odznaczać się będzie bezpieczeństwem, funkcjonalnością i trwałością. Wykorzystane zostaną materiały odznaczające się najwyższą estetyką i jakością. W ramach przedsięwzięcia planuje się dodatkowo niwelację terenu, zakup i montaż ogrodzenia oraz wyposażenie w gotowe urządzenia do zabaw – zestaw przedszkolak 2 (podest, zjeżdżalnia), kogut i konik.

Planowany całkowity koszt inwestycji – ok. 15.000 zł brutto

2. Remont świetlic wiejskich w Szynkowiźnie, Kretkach Małych, Suminie, Łapinożu, Osieku i Kujawie

Projekt wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców poprzez zaspokojenie potrzeb społeczno-kulturalnych.

Szynkowizna - W ramach remontu świetlicy w Szynkowiźnie planowana jest wymiana pokrycia dachowego, modernizacja elewacji budynku oraz doprowadzenie chodnika.

Planowany całkowity koszt inwestycji – ok. 20 000,00 zł brutto

Kretki Małe - Remont świetlicy wiejskiej w Kretkach Małych będzie dotyczył prac renowacyjnych w obrębie pokrycia dachowego.

Planowany całkowity koszt inwestycji – ok. 20 000,00 zł brutto

Sumin - W ramach remontu świetlicy wiejskiej w Suminie wymieniona zostanie podłoga oraz stolarka okienna.

Planowany całkowity koszt inwestycji – ok. 20 000,00 zł brutto

Łapinoż - W ramach remontu świetlicy wiejskiej w Łapinożu przewiduje się ogólne roboty remontowo-budowlane wewnątrz budynku oraz roboty remontowo-instalacyjne w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnej.

Planowany całkowity koszt inwestycji – ok. 20 000,00 zł brutto

Osiek - Remont świetlicy wiejskiej w Osieku – remont kominów i rynien, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, obniżenie sufitu, modernizacja elewacji budynku.

Planowany całkowity koszt inwestycji – ok. 80 000,00 zł brutto

Kujawa - Remont świetlicy wiejskiej w Kujawie – roboty dachowe oraz remontowo-budowlane.

Planowany całkowity koszt inwestycji – ok. 80 000,00 zł brutto

GMINA WĄPIELSK

Planowane inwestycje dotyczące budowy małej infrastruktury turystycznej:

1. Doposażenie placów zabaw dla dzieci w miejscowościach Półwiesk Mały, Kiełpiny i Ruszkowo w gminie Wąpielsk.

Inwestycja przyczyni się do rozwoju infrastruktury kulturalnej, sportowo - rekreacyjnej i turystycznej poprzez rozszerzenie zasobu usług dla ludności w sferze kulturalnej i sportowo rekreacyjnej. Istniejące place zabaw w wymienionych miejscowościach zostaną uzupełnione o nowe urządzenia:

Półwiesk Mały: zestaw wieża z dachem dwuspadowym, podest, zjeżdżalnię, schody z poręczami, huśtawka pojedyncza – drewniane, bujak pojedynczy i podwójny.

Planowany koszt inwestycji wyniesie ok. 15.000,00 zł brutto

Kiełpiny: zestaw wieża z dachem dwuspadowym wysoka, podest wysoki, zjeżdżalnia mniejsza, zjeżdżalnia duża, drabina pozioma, most wiszący na łańcuchach, trap wejściowy, schody z poręczami, huśtawka podwójna – drewniane, bujak pojedynczy i podwójny, huśtawka podwójna.

Planowany koszt inwestycji wyniesie ok. 22.000,00 zł brutto

Ruszkowo: zestaw wieża z dachem dwuspadowym, podest, zjeżdżalnię, schody z poręczami, huśtawka pojedyncza – drewniane

Planowany koszt inwestycji wyniesie ok. 8.000,00 zł brutto

2. Adaptacja budynku kotłowni w Ruszkowie na świetlicę wiejską.

Projekt poszerzy ofertę w zakresie kultury, sportu i rekreacji, wykorzystującej lokalne zasoby i wpłynie na atrakcyjne postrzeganie przez turystów. Realizacja przedsięwzięcia poszerzy zasób usług dla ludności w sferze kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej oraz wpłynie na ożywienie życia kulturalno-rekreacyjnego mieszkańców obszaru LGD.

W ramach przedsięwzięcia przewiduje się przebudowę ścian działowych, remont konstrukcji i pokrycia dachu, wymianę stolarki drzwiowej i okiennej zewnętrznej i wewnętrznej, nowe tynki i posadzki, malowanie wnętrza oraz modernizacja elewacji. Ponadto planowana jest wymiana instalacji elektrycznej, podłączenie do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz montaż instalacji wentylacyjnej oraz centralnego ogrzewania.

Planowany całkowity koszt inwestycji wyniesie ok. 390 000,00 zł brutto

GMINA ROGOWO

Planowane inwestycje dotyczące budowy małej infrastruktury turystycznej:

1. Budowa placów zabaw w Borowie, Czumsku Małym i Lasotach

Borowo - Planowana jest budowa placu zabaw w miejscowości Borowo. Plac zostanie wyposażony w urządzenia zabawowe oraz drobne elementy małej architektury (ławki). Na placu zabaw zamontowane zostaną: zjeżdżalnia, wieża główna, pomost pośredni, pomost niski, pomost skośny krótki, pomost skośny długi, pomost wiszący, przepłotnia, drabinka skośna (w ramach 1 zestawu zabawowego) oraz huśtawka podwójna, huśtawka wagowa, sprężynowiec jednoosobowy, sprężynowiec wieloosobowy i karuzela.

Planowany całkowity koszt inwestycji wyniesie ok. 20 000,00 zł brutto

Czumsk Mały - Planowana jest budowa placu zabaw w miejscowości Czumsk Mały. Plac zostanie wyposażony w urządzenia zabawowe oraz ławki. Na placu zabaw zamontowane zostaną: zjeżdżalnia, wieża główna, pomost pośredni, pomost niski, pomost skośny krótki, pomost skośny długi, pomost wiszący, przepłotnia, drabinka skośna (w ramach 1 zestawu zabawowego) oraz huśtawka podwójna, huśtawka wagowa, sprężynowiec jednoosobowy, sprężynowiec wieloosobowy i karuzela.

Planowany całkowity koszt inwestycji wyniesie ok. 20 000,00 zł brutto

Lasoty - Planowana jest budowa placu zabaw w miejscowości Lasoty. Plac zostanie wyposażony w urządzenia zabawowe oraz ławki. Na placu zabaw zamontowane zostaną: zjeżdżalnia, wieża główna, pomost pośredni, pomost niski, pomost skośny krótki, pomost skośny długi, pomost wiszący, przepłotnia, drabinka skośna (w ramach 1 zestawu zabawowego) oraz huśtawka podwójna, huśtawka wagowa, sprężynowiec jednoosobowy, sprężynowiec wieloosobowy i karuzela.

Planowany całkowity koszt inwestycji wyniesie ok. 20 000,00 zł brutto

2. Remont świetlicy wiejskiej w Świeżawach

W ramach przedsięwzięcia planowany jest remont łazienki w świetlicy wiejskiej w Świeżawach. Remont łazienki obejmować będzie roboty rozbiórkowe, izolacyjne, posadzkowe, murowe, położone zostaną nowe tynki i okładziny, roboty malarskie, przebudowana zostanie instalacja kanalizacji i wodociągowa, wymieniona instalacja elektryczna oraz wymiana drzwi w łazience. Remont służyć będzie podniesieniu

standardu użytkowego świetlicy wiejskiej w Świeżawach, z której skorzystają zarówno mieszkańcy wsi jak również potencjalni turyści.

Planowany całkowity koszt inwestycji wyniesie ok. 19 000,00 zł brutto

3. Budowa boisk sportowych i miejsca rekreacji w miejscowościach Rojewo, Czumsk Duży oraz Nadróż

Planowana jest budowa 3 boisk do piłki nożnej, boiska do piłki siatkowej oraz miejsca rekreacji.

Rojewo – w miejscowości Rojewo planowane są do realizacji:

- budowa boiska wiejskiego do piłki nożnej o nawierzchni trawiastej oraz wyposażenie obiektu w niezbędne urządzenia,
- budowa boiska do siatkówki wraz z wyposażeniem,
- budowa placu rekreacyjnego wraz z pracami związanymi z oczyszczeniem stawu w Rojewie oraz nowymi zasadzeniami drzew i krzewów.

Planowany całkowity koszt inwestycji wyniesie ok. 100 000,00 zł brutto

Czumsk Duży – w miejscowości przewiduje się budowę boiska wiejskiego do piłki nożnej o nawierzchni trawiastej wraz z niezbędnym wyposażeniem obiektu.

Planowany całkowity koszt inwestycji wyniesie ok. 70 000,00 zł brutto

Nadróż - w miejscowości przewiduje się budowę boiska wiejskiego do piłki nożnej o nawierzchni trawiastej wraz z niezbędnym wyposażeniem obiektu.

Planowany całkowity koszt inwestycji wyniesie ok. 82 000,00 zł brutto

GMINA RYPIN

Planowane inwestycje dotyczące budowy małej infrastruktury turystycznej:

1. Wyposażenie świetlic wiejskich w Borzyminie, Dylewie, Rypałkach Prywatnych i Zakroczu

Celem projektu jest podniesienie standardu usług kulturalnych i społecznych poprzez wyposażenie świetlic. Realizacja przedsięwzięcia poprawi stan infrastruktury kulturalnej, co wpłynie bezpośrednio na wzrost możliwości świadczenia usług kulturalnych dla mieszkańców i turystów. Wyposażone świetlice zapewnią mieszkańcom możliwość uczestnictwa w wielu ciekawych formach kulturowych.

Borzymin – w ramach wyposażenia świetlicy planuje się zakup m.in.: bojlera elektrycznego, zestawu mebli kuchennych, kuchni gazowej, kuchenki mikrofalowej, zmywarki do naczyń, regału, 8 stołów drewnianych oraz 50 krzeseł z oparciami.

Planowany całkowity koszt wyniesie ok. 25 000,00 zł brutto

Dylewo – w ramach wyposażenia świetlicy planuje się zakup m.in.: kuchni gazowej, kuchenki mikrofalowej, zmywarki do naczyń, regału, szafki zamykanej bibliotecznej oraz 60 krzeseł z oparciami.

Planowany całkowity koszt wyniesie ok. 22 000,00 zł brutto

Rypałki Prywatne – w ramach wyposażenia świetlicy planuje się zakup m.in.: zestawu mebli kuchennych, kuchenki mikrofalowej, zmywarki do naczyń, regału, 15 stołów drewnianych oraz 90 krzeseł z oparciami.

Planowany całkowity koszt wyniesie ok. 35 000,00 zł brutto

Zakrocz – w ramach wyposażenia świetlicy planuje się zakup m.in.: 2 szaf zamykanych, 2 pawlaczy, kuchni gazowej oraz 55 krzeseł z oparciami.

Planowany całkowity koszt wyniesie ok. 17 000,00 zł brutto

2. Remont i modernizacja świetlic w Dylewie, Godziszewach i Rypałkach Prywatnych

Dylewo – w ramach prac remontowych i modernizacyjnych planuje się m.in. modernizację elewacji świetlicy wiejskiej oraz prace stolarskie i dekarские.

Planowany całkowity koszt wyniesie ok. 55 000,00 zł brutto

Godziszewy – w ramach prac budowlanych planuje się m.in. modernizację posadzki oraz elewacji budynku, rozbudowa obiektu oraz roboty zewnętrzne oraz instalacyjne.

Planowany całkowity koszt wyniesie ok. 160 000,00 zł brutto

Rypałki Prywatne – w ramach prac budowlanych planuje się m.in. prace rozbiórkowe, roboty murowo-tynkarskie, modernizację posadzki oraz roboty dekarские.

Planowany całkowity koszt wyniesie ok. 50 000,00 zł brutto

GMINA ŚWIEDZIEBNIA

Planowane inwestycje dotyczące budowy małej infrastruktury turystycznej:

1. Budowa placu zabaw w miejscowości Świedziebnia

Przedsięwzięcie polega na budowie placu zabaw w parku wiejskim w centrum miejscowości Świedziebnia. W ramach projektu przewiduje się zakup i montaż następujących urządzeń: drewniany plac zabaw (2 zjeżdżalnie, 2 wieże, 2 pomosty wiszące, przepłotnia, lina do wspinania na belce), karuzela krzyżowa, 2 bujaki na sprężynie, 2 huśtawki ważka, 2 huśtawki podwójne, 2 huśtawki pojedyncze z

zapinanym łańcuchem. W pobliżu urządzeń ustawione zostaną 4 ławki drewniane oraz tablica informacyjna z regulaminem korzystania z placu zabaw.

Planowany całkowity koszt wyniesie ok. 30 000,00 zł brutto

2. Wyposażenie świetlic wiejskich w Świedziebni i Janowie

Celem przedsięwzięcia jest podniesienie standardu usług kulturalnych i społecznych poprzez wyposażenie świetlic wiejskich w Świedziebni i Janowie. Realizacji przedsięwzięcia poprawi stan infrastruktury kulturalnej, co bezpośrednio wpłynie na zwiększenie możliwości świadczenia usług kulturalnych dla mieszkańców wsi i potencjalnych turystów.

Świedziebnia – plan wyposażenia świetlicy przewiduje zakup: 8 kompletów żaluzji okiennych pionowych, 1 stołu konferencyjnego na 20 osób, 50 krzeseł, zestawu nagłaśniającego oraz serwisu kawowego.

Planowany całkowity koszt wyniesie ok. 20 000,00 zł brutto

Janowo – plan wyposażenia świetlicy przewiduje zakup m.in.: 5 kompletów żaluzji okiennych pionowych, 12 stołów drewnianych, 130 krzeseł, zestaw mebli kuchennych, zestaw urządzeń AGD, w tym: chłodziarko-zamrażarka, kuchnia gazowo-elektryczna, kuchenka mikrofalowa, okap kuchenny, czajnik elektryczny, zestawy garnków, naczyń i innych niezbędnych elementów prawidłowo funkcjonującej kuchni.

Planowany całkowity koszt wyniesie ok. 45 000,00 zł brutto.

8.2. Proponowane projekty inwestycyjne w dalszej perspektywie czasowej (2011-2014)

Po weryfikacji wszystkich posiadanych analiz strategicznych Stowarzyszenia dotyczących m.in. rozwoju turystyki, analizy wyników przeprowadzonego badania ankietowego wśród mieszkańców nt. małej infrastruktury turystycznej oraz przeprowadzonej analizy SWOT (w kontekście potencjału turystycznego terenu Stowarzyszenia), autor niniejszego studium wykonalności proponuje do rozpatrzenia następujące przykłady działań inwestycyjnych w zakresie małej infrastruktury turystycznej:

1. **Oznakowanie szlaku turystycznego wyznaczonego w „Przewodniku turystycznym po Ziemi Dobrzyńskiej”** – w ramach podjętych działań wykonane zostaną:

- tablice informacyjne – mapa całego przebiegu szlaku turystycznego wraz ze wskazaniem miejsca „tu jesteś” (ok. 40 szt.),
- znaki kierunkowe szlaku, rozmieszczone wzdłuż przebiegu trasy oraz na rozwidleniach dróg (ok. 200 szt.),
- tablice informacyjne przy najważniejszych zabytkach kultury na trasie szlaku (ok. 40 szt.),

Łączny szacowany koszt inwestycji na całym terenie Stowarzyszenia **ok. 60 000 zł brutto**.

Prawidłowe oznakowanie przebiegu szlaku turystycznego oraz odpowiednia charakterystyka najciekawszych zabytkowych obiektów (w formie tablic) dostarczą turystom nowoczesną i bogatą formę turystyki, zachęcając do częstych odwiedzin terenu LGD.

2. **Wytyczenie miejsc wypoczynku na trasie wyznaczonego szlaku turystycznego wraz budową małej infrastruktury turystycznej w postaci wiaty turystycznej, stołów, siedzisk, koszy na śmieci oraz tablic informacyjnych opisujących miejsce pobytu.**

Proponowane lokalizacje miejsc wypoczynku na terenie LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ:

- nad jeziorem Żałe (Gmina Brzuze) z miejscem na ognisko,
- nad jeziorem Młyńskim (Gmina Górzno),
- nad rzeką Rypienica w Suminie (Gmina Osiek),
- nad jeziorem Huta (Gmina Rogowo),
- nad rzeką Rypienicą w Dylewie (Gmina Rypin),
- nad jeziorem Urszulewskim w Urszulewie (Gmina Skrwilno) z miejscem na ognisko,
- nad jeziorem Księża od strony miejscowości Mełno (Świedziebnia),
- przy ruinach zamku w Radzikach Dużych (Gmina Wąpielsk) z miejscem na ognisko.

Łączny szacowany koszt inwestycji na całym terenie Stowarzyszenia **ok. 50 000 zł brutto.**

Oprócz prawidłowego oznakowania i wytyczenia tras ważnym elementem każdego szlaku turystycznego są miejsca wypoczynku, w którym strudzony drogą wędrowca może chociaż przez chwilę odpocząć, posilić się. Miejsca zostały dobrane w ten sposób, aby przy okazji wypoczynku turysta mógł podziwiać piękno dobrzyńskiego krajobrazu (lokalizacja przy jeziorach, Rypienicy oraz ruinach zamku). Wypoczynek w tak urokliwych miejscach gwarantuje szybki powrót do sił i kontynuowania wędrówki.

3. **Budowa pomostów wielofunkcyjnych (rekreacyjnych)** nad jeziorami: Urszulewskim, Żalskim, Długie, Ruda wraz z zagospodarowaniem terenu (kosze na śmieci, regulamin korzystania z pomostu, ławki).

Łączny szacowany koszt inwestycji na całym terenie Stowarzyszenia **ok. 140 000 zł brutto.**

Budowa pomostów umożliwi rozwój różnych form aktywności sportowej i rekreacji w obrębie jezior LGD. Pomost będzie służył zarówno miłośnikom sportów i zabaw wodnych (kajaki, kąpiele) jak również wędkarzom. Obiekty te będą wykorzystywane zarówno przez mieszkańców okolicznych miejscowości jak również turystów. Dobrze rozbudowana infrastruktura wokół jezior zapewni wzrost liczby odwiedzających tereny LGD turystów.

Powyższe przedsięwzięcia proponuje się do realizacji przy współfinansowaniu ze środków EFRR w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013, które można wykorzystać po zakończeniu możliwości finansowania przedsięwzięć ze środków PROW 2007-2013.

9. Harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji przedsięwzięć

Gmina	Rodzaj przedsięwzięcia	Lokalizacja	Koszt brutto	2010	2011	2012	2013	2014
Przedsięwzięcia planowane do realizacji przez Wnioskodawców								
Brzuze		Razem	327 000,00					
	Budowa pomostu rekreacyjno-spacerowego	Trąbin	17 000,00	X				
	Budowa pomostu rekreacyjno-spacerowego	Ostrowite	45 000,00	X				
	Budowa wiaty turystycznej wraz z utwardzonym placem	Brzuze	27 000,00	X				
	Remont i wyposażenie świetlicy	Dobre	85 000,00	X				
	Remont i wyposażenie świetlicy	Giżynek	75 000,00	X				
	Remont i wyposażenie świetlicy	Łączonek	32 000,00	X				
	Budowa placu zabaw	Ostrowite	25 000,00	X				
	Budowa placu zabaw	Brzuze	7 000,00	X				
	Budowa placu zabaw	Żałe	7 000,00	X				
	Budowa placu zabaw	Trąbin	7 000,00	X				
Skrwilno		Razem	463 000,00					
	Budowa miejsca wypoczynku i rekreacji	Skrwilno	41 000,00	X				
	Budowa placu zabaw	Urszulewo	30 000,00	X				
	Budowa placu zabaw	Okalewo	32 000,00	X				
	Rozbudowa i remont świetlicy wiejskiej	Czarnia Mała	360 000,00	X				
Górzno		Razem	310 000,00					
	Budowa placu zabaw	Szczutowo	35 000,00	X				
	Budowa placu zabaw	Zaborowo	35 000,00	X				
	Modernizacja promenady wokół jeziora Górznieńskiego	Górzno	240 000,00	X				
Osiek		Razem	255 000,00					
	Budowa placu zabaw	Wrzeszewo	15 000,00	X				
	Remont świetlicy	Szynkowizna	20 000,00	X				
	Remont świetlicy	Kretki Małe	20 000,00	X				
	Remont świetlicy	Sumin	20 000,00	X				

	Remont świetlicy	Łapinóż	20 000,00	X				
	Remont świetlicy	Osiek	80 000,00	X				
	Remont świetlicy	Kujawa	80 000,00	X				
Wapielsk		Razem	435 000,00					
	Doposażenie placu zabaw	Półwiesk Mały	15 000,00	X				
	Doposażenie placu zabaw	Kiełpiny	22 000,00	X				
	Doposażenie placu zabaw	Ruszkowo	8 000,00	X				
	Adaptacja budynku kotłowni na świetlicę wiejską	Ruszkowo	390 000,00	X				
Rogowo		Razem	331 000,00					
	Budowa placu zabaw	Borowo	20 000,00	X				
	Budowa placu zabaw	Czumsk Mały	20 000,00	X				
	Budowa placu zabaw	Lasoty	20 000,00	X				
	Remont świetlicy	Świeżawy	19 000,00	X				
	Budowa boisk sportowych	Rojewo	100 000,00	X				
	Budowa boisk sportowych	Czumsk Duży	70 000,00	X				
	Budowa boisk sportowych	Nadróż	82 000,00	X				
Rypin		Razem	364 000,00					
	Wyposażenie świetlicy	Borzymin	25 000,00	X				
	Wyposażenie świetlicy	Dylewo	22 000,00	X				
	Wyposażenie świetlicy	Rypałki Prywatne	35 000,00	X				
	Wyposażenie świetlicy	Zakrocz	17 000,00	X				
	Remont i modernizacja świetlicy	Dylewo	55 000,00	X				
	Remont i modernizacja świetlicy	Godziszewy	160 000,00	X				
	Remont i modernizacja świetlicy	Rypałki Prywatne	50 000,00	X				
Świdziebnia		Razem	95 000,00					
	Budowa placu zabaw	Świdziebnia	30 000,00	X				
	Wyposażenie świetlicy	Świdziebnia	20 000,00	X				
	Wyposażenie świetlicy	Janowo	45 000,00	X				
Razem LGD			2 580 000,00					

Przedsięwzięcia proponowane do realizacji w dalszej perspektywie								
LGD	Oznakowanie szlaku turystycznego	LGD	60000		X	X		
LGD	Miejsca wypoczynku	LGD	50000			X	X	
LGD	Pomosty wielofunkcyjne	LGD	140000			X	X	X

10. Źródła finansowania obiektów małej infrastruktury turystycznej

Przedsięwzięcia inwestycyjne związane z budową małej infrastruktury turystycznej na obszarach wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego mogą być realizowane przy wsparciu ze środków Unii Europejskiej w ramach **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013** (PROW na lata 2007-2013) oraz w ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013** (RPO WK-P na lata 2007-2013). Trzeba jednak zaznaczyć, iż potencjalni beneficjenci (gminy wiejskie, miejsko-wiejskie oraz miejskie poniżej 5 tys. mieszkańców) planujący ubiegać się o dofinansowanie tego typu inwestycji z funduszy unijnych zobowiązani są w pierwszej kolejności do korzystania ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego i krajowych środków publicznych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, a dopiero w drugiej kolejności – gdy wykorzystana zostanie alokacja w ramach tego Programu – ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Podstawową funkcją Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich jest udzielanie finansowego wsparcia realizacji projektów zmierzających do rozwoju obszarów wiejskich. Inwestycje dotyczące budowy małej infrastruktury turystycznej mogą być współfinansowane z PROW na lata 2007-2013 w ramach *osi 3: Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej* oraz *osi 4: Leader*. Stosowany w PROW na lata 2007-2013 system wyboru projektów ma charakter konkursowy. Nabór wniosków o przyznanie pomocy w ramach osi 3. ogłaszają Urzędy Marszałkowskie, które dokonują również oceny złożonych wniosków. Środki finansowe na realizację inwestycji z 4 osi priorytetowej zagwarantowane są w budżetach Stowarzyszeń, w związku z czym potencjalni beneficjenci do nich składają wnioski o udzielenie pomocy finansowej. W „Stowarzyszeniu Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” Rada LGD dokonuje oceny złożonych wniosków pod względem zgodności z Lokalną Strategią Rozwoju, a także pod względem zgodności z kryteriami określonymi dla każdego działania.

W ramach 3 i 4 osi priorytetowej PROW na lata 2007-2013 wyróżnione zostało wspólne działanie – *Odnowa i rozwój wsi*⁷. Ma ono na celu poprawę jakości życia na obszarach wiejskich poprzez zaspokojenie potrzeb mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. W ramach tego działania przewidziano do wsparcia działania związane m.in. z budową, przebudową, remontem lub wyposażeniem obiektów pełniących funkcje rekreacyjne, a także zadania dotyczące budowy i przebudowy infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych. O pomoc finansową ubiegać się mogą gminy, instytucje kultury (dla których organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego), kościoł lub inny związek wyznaniowy, organizacja pozarządowa mająca status organizacji pożytku publicznego (w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie). Maksymalna wartość pomocy na realizację projektów na terenie jednej miejscowości wynosi 500 000 zł w całym okresie realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Wielkość pomocy przyznanej na realizację inwestycji nie może być jednak niższa niż 25 000 zł. Poziom dofinansowania ze środków EFRROW wynosi maksymalnie 75% kosztów kwalifikowalnych projektu, pozostała część – 25% kosztów kwalifikowalnych projektu – pochodzi ze środków własnych beneficjenta.

W ramach osi 4: Leader PROW na lata 2007-2013 finansowanie budowy małej infrastruktury turystycznej możliwe jest również z działania *Małe projekty*, które skoncentrowane jest na realizacji projektów przyczyniających się do poprawy jakości życia, zachowania i wykorzystania zasobów dziedzictwa przyrody i kultury oraz wzmocnienia lokalnego kapitału społecznego LGD. W ramach tego działania wspierane są inwestycje związane m.in. z rozwojem turystyki i rekreacji na obszarze objętym LSR (tj. budowa, odbudowa lub oznakowanie małej infrastruktury turystycznej, w szczególności punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych lub biwakowych, tras narciarstwa biegowego lub zjazdowego, szlaków wodnych, szlaków rowerowych, szlaków konnych, ścieżek spacerowych lub dydaktycznych). O pomoc finansową ubiegać się mogą osoby fizyczne

⁷Szczegółowe informacje dotyczące m.in. trybu składania wniosków o przyznanie pomocy i wniosków o płatność oraz wymagań, jakim powinny odpowiadać wnioski o przyznanie pomocy i wnioski o płatność, a także wymagań, jakim powinna odpowiadać umowa, na podstawie której przyznawana jest umowa dla działania „Odnowa i rozwój wsi” PROW na lata 2007-2013 określa Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 lutego 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz.U. Nr 38, poz. 220) zmienione Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 31 lipca 2008 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz.U. Nr 156, poz. 974) oraz Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 kwietnia 2010 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz.U. Nr 65, poz. 417).

będące obywatelami państwa członkowskiego Unii Europejskiej, pełnoletnie i zamieszkałe na obszarze „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” (gminy: Brzuze, Górzno, Osiek, Rogowo, Rypin, Skrwilno, Świedziebnia, Wąpielsk) lub wykonujące działalność gospodarczą na tym obszarze, a także osoby prawne albo jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawy przyznają zdolność prawną (w szczególności kościoły, związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe) – posiadające siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzące działalność na tym obszarze. Minimalna wartość projektu w tym działaniu to 4 500 zł, natomiast wysokość pomocy finansowej na jego realizację nie może przekraczać 25 000 zł (tj. 75% kosztów kwalifikowanych projektu).

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego **na lata 2007-2013**

Wsparcie finansowe przedsięwzięć inwestycyjnych polegających na budowie infrastruktury turystycznej z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 możliwe jest w ramach takich działań, jak:

- Działanie 2.6. Ochrona i promocja zasobów przyrodniczych;
- Działanie 3.3. Rozwój infrastruktury kultury;
- Działanie 6.1. Rozwój usług turystycznych w oparciu o zasoby przyrodnicze;
- Działanie 6.2. Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych.

Działanie 2.6. Ochrona i promocja zasobów przyrodniczych skoncentrowane jest – poprzez wspieranie inwestycji z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych na obszarach objętych ochroną, zachowania różnorodności gatunkowej, udrażniania korytarzy ekologicznych, a także z zakresu edukacji ekologicznej (w tym budowa ścieżek dydaktycznych, wież i punktów widokowych, umieszczanie tablic informacyjnych) i wzbogacania składu gatunkowego drzewostanów – na ochronie i promocji zasobów przyrodniczych oraz kształtowaniu postaw ekologicznych. Wśród typów beneficjentów, którzy mogą ubiegać się o dofinansowanie inwestycji w ramach tego działania są m.in. jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich jednostki organizacyjne, związki i stowarzyszenia. Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach kwalifikowalnych projektu określony został na poziomie 70% dla projektów nie objętych pomocą publiczną.

Priorytetowym celem ***działania 3.3. Rozwój infrastruktury kultury*** jest „poprawa stanu infrastruktury kultury dla zwiększenia standardu i dostępności świadczonych usług oraz ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego”. Cel ten jest realizowany dzięki

współfinansowaniu inwestycji polegających na ochronie i zachowaniu dziedzictwa kulturowego (w tym: obiektów i zespołów zabytkowych – tj. pałace, dwory, zespoły parkowo-dworskie, obiekty sakralne, zespoły obronne i inne). W ramach tego działania wspierana jest w szczególności budowa, rozbudowa, a także przebudowa obiektów kultury oraz ich wyposażenie w urządzenia niezbędne do prowadzenia działalności. Ponadto, na współfinansowanie mogą liczyć również projekty z zakresu zabezpieczenia przed kradzieżą i zniszczeniem oraz zabezpieczenia przeciwpożarowego obiektów i zasobów zabytkowych, a także przystosowanie obiektów dla osób niepełnosprawnych. O dotację z działania 3.3. mogą ubiegać się m.in. jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich jednostki organizacyjne, związki i stowarzyszenia. Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach kwalifikowalnych projektu wynosi 65% dla projektów nie objętych pomocą publiczną.

W ramach *osi priorytetowej 6. Wsparcie rozwoju turystyki* wyodrębniono dwa działania związane z rozwojem usług turystycznych. Pierwsze z nich – ***działanie 6.1. Rozwój usług turystycznych w oparciu o zasoby przyrodnicze*** – dotyczy promowania walorów przyrodniczych oraz ochrony i waloryzacji dziedzictwa przyrodniczego województwa kujawsko-pomorskiego, natomiast drugie – ***działanie 6.2. Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych*** ma na celu zwiększenie znaczenia usług turystycznych i uzdrowiskowych stymulujących rozwój społeczno-gospodarczy całego województwa kujawsko-pomorskiego.

O dofinansowanie z unijnych środków finansowych w ramach działania 6.1. mogą ubiegać się m.in. jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich jednostki organizacyjne, związki i stowarzyszenia na realizację projektów dotyczących:

- budowy, rozbudowy lub modernizacji infrastruktury stymulującej ruch turystyczny w wyznaczone miejsca na obszarach cennych pod względem przyrodniczym (m.in. szlaki turystyczne i ścieżki rowerowe, szlaki piesze, ścieżki dydaktyczne, punkty rekreacyjne wzdłuż szlaków, platformy widokowe, wieże obserwacyjne, pomosty komunikacyjne oraz parkingi przy różnego rodzaju atrakcjach i obiektach turystycznych);
- utworzenia punktów widokowych;
- wykonania i przebudowy schronów rowerowych i kajakowych.

Poza tym, wsparciem mogą zostać objęte małe projekty infrastrukturalne realizowane przez gminę, instytucję kultury (dla której organizatorem jest JST), kościół lub związek wyznaniowy, organizacja pozarządowa o statusie organizacji pożytku publicznego na obszarach objętych PROW. Jednakże wartość dofinansowania dla tego typu projektów musi przekraczać 500 000 zł, chyba że beneficjent nie może już korzystać ze wsparcia z PROW

(np. w sytuacji, gdy z PROW dana miejscowość otrzymała już wsparcie w wysokości 400 000 zł, a wartość kolejnego planowanego do realizacji projektu przekracza pozostałą kwotę możliwą do wykorzystania z PROW). Wówczas kwota dofinansowania może być mniejsza niż 500 000 zł.

Beneficjentem pomocy w ramach działania 6.2. również mogą być jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich jednostki organizacyjne, związki i stowarzyszenia. Projekty, na realizację których można uzyskać wsparcie z tego działania, dotyczą w głównej mierze:

- rozwoju zagospodarowania infrastruktury wypoczynkowo-uzdrowskiej wraz z zagospodarowaniem terenu wokół obiektów;
- budowy, rozbudowy, przebudowy infrastruktury i obiektów o znaczeniu regionalnym/ponadregionalnym przyczyniających się do rozwoju specyficznych form turystyki (np. agroturystyka, turystyka wodna, leśna, rowerowa, konna, itp.);
- budowy, rozbudowy, odbudowy, nadbudowy, wyposażenia o charakterze inwestycyjnym bazy turystycznej (w tym rekreacyjno-sportowej, gastronomicznej i noclegowej);
- budowy, rozbudowy, przebudowy urządzeń lecznictwa uzdrowskiego (tj. parki zdrojowe, tężnie, grzybki inhalacyjne, pijalnie uzdrowskie, rehabilitacyjne baseny uzdrowskie, itp.) oraz ujęcia wód leczniczych i termalnych;
- dostosowania infrastruktury obiektów turystycznych i rekreacyjno-sportowych do potrzeb osób niepełnosprawnych;
- opracowania, rozwoju i promocji produktów turystycznych, uzdrowskich i tradycyjnych;
- integracji i rozbudowy regionalnego systemu informacji turystycznej;
- organizacji kampanii reklamowych promujących walory turystyczne województwa w kraju i poza jego granicami.

Analogicznie jak w przypadku działania 6.1., wsparciem ze środków EFRR w ramach działania 6.2. RPO WK-P mogą zostać objęte małe projekty infrastrukturalne (wnioskowane przez gminę, instytucję kultury, kościół lub związek wyznaniowy, organizację pozarządową o statusie organizacji pożytku publicznego) o wartości dofinansowania powyżej 500 000 zł. Uzyskanie niższej kwoty dofinansowania jest możliwe tylko w przypadku, gdy beneficjent nie może już korzystać ze wsparcia z PROW.

Dane dotyczące finansowania małej infrastruktury turystycznej zostało opracowane na podstawie:

1. *Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 kwietnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 (Dz. U. Nr 65, poz. 417)*
2. *Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 31 lipca 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013*
3. *Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 lutego 2008 r. (tekst jednolity) w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013*
4. *Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. Nr 138, poz. 868)*
5. *Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 kwietnia 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. Nr 71, poz. 613)*
6. *Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 Szczegółowy opis osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 (uszczegółowienie RPO) Toruń, maj 2010*

10.1 Realizacja przedsięwzięć w ramach PROW (Oś IV LEADER)

Kierunki rozwoju „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” określone zostały w Lokalnej Strategii Rozwoju, w której to na podstawie diagnozy stanu obecnego, analizy SWOT oraz konsultacji społecznych wyznaczono misję, wizję oraz wytyczono cele ogólne i szczegółowe terenu objętego niniejszą analizą.

Misja, sformułowana jako: „Obszar LGD sprzyjający rozwojowi przedsiębiorczości i turystyki, atrakcyjnym miejscem życia, pracy i wypoczynku dla każdego”, wyraża dalekosiężne zamierzenia „Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” służące rozwojowi analizowanego obszaru. Wypełnieniu misji służyć ma osiągnięcie celów ogólnych, które uwarunkowane są wdrożeniem celów szczegółowych, co nastąpi wskutek zrealizowania określonych grup przedsięwzięć inwestycyjnych.

Zwiększenie liczby małej infrastruktury turystycznej niewątpliwie przyczyni się do osiągnięcia celów i założeń strategicznych Stowarzyszenia. Budowa nowych obiektów małej infrastruktury turystycznej przyczyni się do realizacji następujących przedsięwzięć:

- „Przedsięwzięcie 1: Przedsiębiorczy Dobrzyńscy – silna gospodarka regionu”;
- „Przedsięwzięcie 2 – Obszar LGD tętniący życiem społeczno-kulturalnym”;

a tym samym pozytywnie wpłynie w szczególności na takie cele szczegółowe, jak:

- Cel 1.3. Rozwój funkcji turystycznej na obszarze LGD;

- Cel 2.1. Rozwój infrastruktury kulturalnej, sportowo-rekreacyjnej i turystycznej;
- Cel 2.3. Ożywienie życia kulturalno-rekreacyjnego mieszkańców obszaru LGD.

W związku z powyższym, rozwój małej infrastruktury turystycznej na terenie LGD przyczyni się do realizacji dwóch celów głównych – celu nr 1: „Stworzenie warunków powstania miejsc pracy i źródeł dochodu dla mieszkańców” oraz celu nr 2: „Stworzenie szerokiej oferty w zakresie kultury, sportu i rekreacji, wykorzystującej lokalne zasoby, angażującej mieszkańców i atrakcyjnej dla turystów” i do wypełnienia określonej w Lokalnej Strategii Rozwoju wizji i misji.

Poniżej przedstawiony został schemat zaczerpnięty z Lokalnej Strategii Rozwoju LGD (2009 r.) przedstawiający adekwatność misji, celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć w ramach LSR.

MISJA: Obszar LGD sprzyjający rozwojowi przedsiębiorczości i turystyki, atrakcyjnym miejscem życia, pracy i wypoczynku dla każdego

Cel ogólny nr 1: Stworzenie warunków powstania miejsc pracy i źródeł dochodu dla mieszkańców

Cel ogólny nr 2: Stworzenie szerokiej oferty w zakresie kultury, sportu i rekreacji, wykorzystującej lokalne zasoby, angażującej mieszkańców i atrakcyjnej dla turystów

Cel ogólny nr 3: Optymalne zagospodarowanie i wypromowanie posiadanych zasobów naturalnych i kulturowych

1.1. Podniesienie poziomu wiedzy i kwalifikacji mieszkańców

1.2. Różnicowanie źródeł dochodów mieszkańców w kierunku działalności nierolniczej

1.3. Rozwój funkcji turystycznej na obszarze LGD

2.1. Rozwój infrastruktury kulturalnej, sportowo-rekreacyjnej i turystycznej

2.2. Poszerzenie wachlarza usług dla ludności w sferze kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej

2.3. Ożywienie życia kulturalno-rekreacyjnego mieszkańców obszaru LGD

3.1. Identyfikacja lokalnych zasobów Ziemi Dobrzyńskiej obszaru LGD

3.2. Zagospodarowanie zasobów obszaru LGD

3.3. Promocja tożsamości regionalnej - zwiększenie wiedzy na temat kultury, historii i kuchni regionu

Przedsięwzięcie 1

Przedsięwzięcie 2

Przedsięwzięcie 3

Przedsiębiorczy Dobrzyńiaczy – silna gospodarka regionu

Obszar LGD tętniący życiem społeczno-kulturalnym

”Dobre, bo dobrzyńskie”

Procedura naboru i oceny wniosków w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”

Procedura naboru

Zarząd „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” ogłasza nabór wniosku o przyznanie pomocy w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” na podstawie harmonogramu LSR.

W terminie co najmniej 24 dni przed dniem rozpoczęcia naboru wniosków o przyznanie pomocy, LGD występuje do Samorządu Województwa z wnioskiem o podanie do publicznej wiadomości informacji o możliwości składania wniosków o przyznanie pomocy w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”. Wówczas Stowarzyszenie przekazuje w formie elektronicznej pismo informujące o naborze, w którym wskazany jest termin i miejsce składania wniosków oraz limit dostępnych środków, wzór formularza wniosku, wykaz niezbędnych dokumentów do wyboru operacji oraz kryteria wyboru określone w LSR. Informacja o naborze zostaje ogłoszona w lokalnych gazetach „Czas Brodnicy” (obejmuje swoim terytorium gminy w powiecie brodnickim) i „Czas Rypina” (swoim zasięgiem obejmuje gminy z powiatu rypińskiego), na tablicy ogłoszeń LGD oraz na stronach internetowych: LGD i Instytucji Wdrażającej.

Wnioskodawcy mogą złożyć wniosek wyłącznie w formie papierowej w biurze LGD. Pracownik biura LGD potwierdza na kopii papierowej wniosku na pierwszej stronie przyjęcie wniosku. Wszystkie wnioski są wpisywane w rejestr wniosków tworzony oddzielnie do każdego naboru wniosków.

Po zakończeniu terminu składania wniosków następuje sporządzenie listy zbiorczej wniosków według kolejności wpłynięcia, podpisanej przez upoważnione osoby. Przygotowana zostaje także pełna dokumentacja złożona przez wnioskodawcę. Lista zbiorcza, dokumentacja oraz czyste karty oceny operacji przekazywane są na posiedzenie Rady, na którym nastąpi ocena wniosków.

Procedura oceny wniosków

Złożone przez wnioskodawców wnioski o przyznanie pomocy w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” podlegają ocenie na posiedzeniu Rady „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”. Aby spotkanie Rady mogło zostać przeprowadzone musi zostać stwierdzone kworum większości składu Rady.

Przed rozpoczęciem procedury obecni członkowie Rady muszą złożyć deklarację bezstronności i poufności. Przewodniczący Rady wyłącza tych członków, którzy nie złożyli deklaracji. Wyłączeniu podlegają członek, który:

- a) sam jest wnioskodawcą,
- b) jest współmałżonkiem, krewnym w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa w linii prostej oraz w linii bocznej do drugiego stopnia pokrewieństwa (rodzeństwo),
- c) jest związany z wnioskodawcą z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli,
- d) jest przedstawicielem wnioskodawcy bądź przedstawicielem jest jedna z osób wymienionych w punkcie b lub c,
- e) wnioskodawcą jest osoba pozostająca wobec niego w stosunku nadrzędności służbowej.

Pierwsza ocena wniosków następuje poprzez zbadanie zgodności operacji z Lokalną Strategią Rozwoju. Ocena ta polega ona na dokonaniu zaopiniowania zgodności celów oraz zakresu operacji z celami ogólnymi, szczegółowymi i przedsięwzięciami zapisanymi w LSR. Ocena dokonywana jest indywidualnie przez każdego członka Rady poprzez wypełnienie „Karty oceny zgodności operacji z LSR”. Poniżej zaprezentowana została Karta oceny zgodności operacji z LSR.

„KARTA OCENY ZGODNOŚCI OPERACJI Z LSR „STOWARZYSZENIA LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA GMIN DOBRZYŃSKICH REGION PÓŁNOC”		
Numer wniosku:		
Imię i nazwisko/ nazwa:		
Nazwa operacji:		
Instrukcja wypełniania: 1. Należy wstawić znak x w odpowiednim polu (☐) zaznaczając odpowiednie działanie w ramach wdrażania LSR, którego dotyczy złożony wniosek.		
Działanie w ramach OSI IV-PROW 2007-2013:		
1. Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	☐	
2. Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	☐	
3. Odnowa i rozwój wsi	☐	
4. Małe projekty	☐	
Pyt.1 Czy realizacja operacji przyczynia się do osiągnięcia, co najmniej jednego celu ogólnego LSR?	Tak* ☐	Nie* ☐
Instrukcja wypełniania: * 1. Odpowiadając na pytanie należy najpierw ocenić, czy operację można przypisać do poniżej przedstawionych celów ogólnych i wstawić znak x w odpowiednim polu (☐) przy		

celach ogólnych.		
2. Postawienie znaku x przy chociaż jednym celu ogólnym oznacza, że w odpowiedzi na pytanie 1 należy zaznaczyć odpowiedź Tak. W innym przypadku należy zaznaczyć odpowiedź Nie.		
Cel ogólny nr 1: Stworzenie warunków powstania miejsc pracy i źródeł dochodu dla mieszkańców	☐	
Cel ogólny nr 2: Stworzenie szerokiej oferty w zakresie kultury, sportu i rekreacji, wykorzystującej lokalne zasoby, angażującej mieszkańców i atrakcyjnej dla turystów	☐	
Cel ogólny nr 3: Optymalne zagospodarowanie i wypromowanie posiadanych zasobów naturalnych i kulturowych	☐	
PYT. 2 CZY REALIZACJA OPERACJI PRZYCZYNIĄ SIĘ DO OSIĄGNIĘCIA, CO NAJMNIJ JEDNEGO CELU SZCZEGÓŁOWEGO LSR?	Tak* ☐	Nie* ☐
Instrukcja wypełniania: * 1. Odpowiadając na pytanie należy najpierw ocenić, czy operację można przypisać do poniżej przedstawionych celów szczegółowych i wstawić znak x w odpowiednim polu (☐ ☐) przy celach szczegółowych. 2. Postawienie znaku x przy chociaż jednym celu szczegółowym oznacza, że w odpowiedzi na pytanie 2 należy zaznaczyć odpowiedź Tak. W innym przypadku należy zaznaczyć odpowiedź Nie.		
W ramach celu ogólnego 1. Stworzenie warunków powstania miejsc pracy i źródeł dochodu dla mieszkańców		
1.1. Podniesienie poziomu wiedzy i kwalifikacji mieszkańców	☐	
1.2. Różnicowanie źródeł dochodów mieszkańców w kierunku działalności nierolniczej	☐	
1.3. Rozwój funkcji turystycznej na obszarze LGD	☐	
W ramach celu ogólnego 2. Rozwój funkcji turystycznej poprzez efektywne wykorzystanie i wypromowanie posiadanych zasobów naturalnych i kulturowych		
2.1. Rozwój infrastruktury kulturowej, sportowo-rekreacyjnej i turystycznej	☐	
2.2. Poszerzenie wachlarza usług dla ludności na bazie istniejącej infrastruktury i zasobów	☐	
2.3. Ożywienie życia kulturalno-rekreacyjnego mieszkańców obszaru LGD	☐	
W ramach celu ogólnego 3. Ożywienie życia kulturalnego i sportowego obszaru LGD		
3.1. Identyfikacja lokalnych zasobów Ziemi Dobrzyńskiej obszaru LGD	☐	
3.2. Zagospodarowanie zasobów obszaru LGD	☐	
3.3. Promocja tożsamości regionalnej- zwiększenie wiedzy na temat kultury, historii i kuchni regionu	☐	
Pyt. 3 Czy operacja jest zgodna, z co najmniej jednym przedsięwzięciem planowanym w ramach LSR?	Tak* ☐	Nie* ☐
Instrukcja wypełniania: * 1. Odpowiadając na pytanie należy najpierw ocenić, czy operację można przypisać do poniżej przedstawionych przedsięwzięć i wstawić znak x w odpowiednim polu (☐ ☐) przy przedsięwzięciach. 2. Postawienie znaku x przy chociaż jednym przedsięwzięciu oznacza, że w odpowiedzi na pytanie 3 należy zaznaczyć odpowiedź Tak. W innym przypadku należy zaznaczyć odpowiedź Nie.		

<p>Przedsięwzięcie 1 – Przedsiębiorczy Dobrzyniacy silna gospodarka regionu</p> <p>Pożądanе są operacje w zakresie:</p> <p>Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - agroturystyki, - usług turystycznych, - produktów markowych, w tym kulinarnych, rękodzielniczych, przetwórstwa płodów rolnych i leśnych, i innych, - wykorzystania energii odnawialnej. <p>Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw:</p> <ul style="list-style-type: none"> - usług turystycznych, - baz noclegowych, gastronomicznych, - produktów markowych, w tym kulinarnych, rękodzielniczych, przetwórstwa płodów rolnych i leśnych, i innych, - wykorzystania energii odnawialnej. <p>Małe projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zakupu wyposażenia świetlic wiejskich i ich remontu, - wzrostu atrakcyjności charakterystycznego budownictwa LGD, - budowy/odbudowy małej infrastruktury turystycznej, - powstania i rozwoju produktów i usług bazujących na lokalnych zasobach, - utrzymania i kultywowania tradycyjnych zawodów. <p>Aktywizacja i nabywanie umiejętności</p> <ul style="list-style-type: none"> - informowania o obszarze działania LGD oraz o LSR, - szkolenia kadry biorącej udział we wdrażaniu LSR, - aktywizacji społeczności lokalnej, - analizy i badania nad terenem LGD, - planów i studiów wykonalności, - wsparcia doradczego, - promocji o działaniach LGD i LSR. 	☐
<p>Przedsięwzięcie 2 – Obszar LGD tętniący życiem społeczno- kulturalnym</p> <p>Pożądanе są operacje w zakresie:</p> <p>Odnowa i rozwój wsi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - budowy, modernizacji, wyposażenia infrastruktury sportowej, kulturalnej, w tym ścieżek, szlaków, świetlic wiejskich, boisk i innych obiektów, - budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów służących promocji obszaru LGD <p>Małe projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacji imprez kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych, - budowy/odbudowy małej infrastruktury turystycznej, - promocji i rozwoju lokalnej aktywności, - zagospodarowania zasobów kulturowych i naturalnych, - zakupu strojów, eksponatów i innego wyposażenia dla rozwoju kultury i sportu. <p>Aktywizacja i nabywanie umiejętności:</p> <ul style="list-style-type: none"> - informowania o obszarze działania LGD oraz o LSR, - szkolenia kadry biorącej udział we wdrażaniu LSR, 	☐

<ul style="list-style-type: none"> - aktywizacji społeczności lokalnej, - analizy i badania nad terenem LGD, - planów i studiów wykonalności, - wsparcia doradczego, - promocji o działaniach LGD i LSR. 	
<p>Przedsięwzięcie 3 – „Dobre bo dobrzyńskie”</p> <p>Pożądaną są operacje w zakresie:</p> <p>Odnowa i rozwój wsi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - budowy, modernizacji infrastruktury turystycznej, w tym ścieżek, szlaków, pomostów i innych obiektów, - budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów służących promocji obszaru LGD <p>Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej</p> <ul style="list-style-type: none"> - agroturystyki, - usług turystycznych, - produktów markowych, w tym kulinarnych, rękodzielniczych, przetwórstwa płodów rolnych i leśnych, - wykorzystania energii odnawialnej <p>Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw</p> <ul style="list-style-type: none"> - usług turystycznych, - baz noclegowych, gastronomicznych, produktów markowych, - rekreacji i wypoczynku, - wykorzystania energii odnawialnej <p>Małe projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zakupu wyposażenia świetlic wiejskich i ich remontu, - wzrostu atrakcyjności charakterystycznego budownictwa LGD, - budowy/odbudowy małej infrastruktury turystycznej, - powstania i rozwoju produktów i usług bazujących na lokalnych zasobach, - utrzymania i kultywowania tradycyjnych zawodów <p>Aktywizacja i nabywanie umiejętności:</p> <ul style="list-style-type: none"> - promocji obszaru LGD oraz produktów i usług z obszaru LGD, - innowacyjnych projektów na obszarach wiejskich, - wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych, - turystyki, - energii odnawialnej, - współpracy pomiędzy przedsiębiorcami. 	☐
<p>Uzasadnienie zgodności operacji z zaznaczonymi celami głównymi, szczegółowymi i przedsięwzięciami LSR.</p>	
<p>Instrukcja wypełniania: W polu poniżej należy podać krótkie uzasadnienie dla rekomendowania operacji jako zgodnej z zaznaczonymi celami głównymi, szczegółowymi i przedsięwzięciami LSR.</p>	

Instrukcja wypełniania: * Zaznaczenie odpowiedzi „Tak” przy każdym z 3 pytań oznacza, że <u>operacja zostaje uznana za zgodną z LSR.</u> Zaznaczenie odpowiedzi „Nie” przy chociaż jednym pytaniu oznacza, że <u>operacja jest niezgodna z LSR.</u>		
Uznaję, że operacja jest zgodna z LSR	Tak* ☐	Nie* ☐
..... (data, miejsce i czytelny podpis członka Rady)		

Zgodnie z procedurą oceny wniosku operacja uznana zostaje za zgodną z LSR, tylko wówczas gdy będzie jednocześnie zgodna: z co najmniej jednym celem ogólnym, co najmniej jednym celem szczegółowym i co najmniej jednym przedsięwzięciem zapisanym w LSR. Uznanie operacji za zgodną z LSR następuje zwykłą większością głosów członków Rady.

Następnym etapem oceny projektów jest ocena według kryteriów wyboru LGD. Polega ona na dokonaniu oceny zakwalifikowanej operacji zgodnej z LSR. Jej głównym celem jest wybór operacji realizujących w największym stopniu założenia Lokalnej Strategii Rozwoju. Ocena ma tu charakter punktowy – liczba punktów wskazywana jest w ramach każdego z kryteriów. O wyniku oceny danej operacji, a więc także o pozycji projektu na liście rankingowej decyduje suma zdobytych punktów. Wybór następuje na podstawie kryteriów wyboru opracowanych przez LGD. W ramach poszczególnych kryteriów oceniane będą m.in.:

- terminowość składania wniosku – składanie wniosków nieterminowo może w znaczący sposób zaburzyć procedury wyboru wniosków do dofinansowania; w ramach tego kryterium premiowani będą wnioskodawcy, którzy składają swoje wnioski w wyznaczonym terminie;
- doświadczenie w realizacji projektów finansowanych z EU – premiowani będą ci wnioskodawcy, którzy z powodzeniem zrealizowali przynajmniej 1 taki projekt; pozytywnie wpłynie to na efektywne wykorzystanie przyznanych środków;
- obszar oddziaływania projektu – kryterium wychodzi naprzeciw potrzebie wsparcia projektów ponadlokalnych, integrujących obszar całego LGD i pobudzających

współdziałanie społeczności lokalnej; najwyżej oceniane będą więc projekty o największym zasięgu geograficznym;

- wnioskowany poziom dofinansowania – premiowane będą projekty ubiegające się o mniejszą kwotę dofinansowania; pozwoli to na rozdzielenie posiadanych środków na większą liczbę operacji i tym samym wsparcie większej liczby beneficjentów.
- zgodność projektu ze strategią gminy – preferowane będą operacje zgodne z lokalnymi strategiami samorządów objętych LSR, gdyż w możliwie najlepszy sposób przyczynią się do wdrażania LSR i będą wywoływały efekt synergii;

Dla każdego działania w ramach wdrażania LSR opracowano oddzielny katalog kryteriów decydujących o wyborze projektów. Poniżej zaprezentowano karty oceny zgodności dla działań Małe Projekty oraz Odnowy i Rozwoju Wsi (nabór wniosków na te działania daje możliwość przyznania dofinansowania na małą infrastrukturę turystyczną).

Karta oceny zgodności operacji dla działania **Małe Projekty**

KARTA OCENY ZGODNOŚCI OPERACJI Z KRYTERIAMI „STOWARZYSZENIA LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA GMIN DOBRZYŃSKICH REGION PÓŁNOC”			
MAŁE PROJEKTY			
Numer wniosku:			
Imię i nazwisko/ nazwa:			
Nazwa operacji:			
L.P.	KRYTERIA WYBORU	Punktacja	Ocena
1.	Instrukcja wypełniania: W ramach tego kryterium ocenia się terminowość złożonego wniosku wynikającą z treści ogłoszenia naboru wniosków, w którym wskazano termin, w jakim należy złożyć wnioskiem wraz z załącznikami. Jeśli wnioskodawca złożył wniosek w wyznaczonym terminie to otrzymuje 10 pkt. W przypadku, jeśli nie złożył wniosku w terminie to otrzymuje 0 pkt.		
	Wnioskodawca złożył wniosek w terminie	0 albo 10	

2.	Instrukcja wypełniania: W ramach tego kryterium ocenia się doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE. Preferuje się wnioskodawców mających doświadczenie z uwagi na to, że dają oni większą pewność prawidłowej realizacji i rozliczania operacji, co z kolei znacząco wpływa na funkcjonowanie samej LGD i w rezultacie na wdrażanie LSR. Jeśli we wniosku lub załącznikach wnioskodawca wskaże, co najmniej jeden z programów: ZPORR, SAPARD, PHARE, SPOROL, SPOWKP, PROW, RPOWKP, POIG, POIŚ, POKL wraz z nr umowy na realizację, co najmniej 1 projektu z tego programu otrzyma 10 pkt. W przypadku braku doświadczenia wnioskodawcy w realizacji projektów otrzymuje 0 punktów.		
	Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów z udziałem środków UE	0 albo 10	
3.	Instrukcja wypełniania: W ramach tego kryterium wskazano 3 przedziały wielkości wnioskowanej pomocy, o jaką ubiega się wnioskodawca i ustalono dla danego przedziału wartości punktowe. Jeśli we wniosku lub załącznikach wnioskodawca wskaże wysokość kwoty dofinansowania to uzyska określoną ilość punktów. Preferowane będą operacje których wartość dofinansowania będzie mniejsza od maksymalnej określonej dla działania małe projekty tj. 25 tys. zł.		
	Wnioskowana kwota dofinansowania wynosi:	0 -10	
	- poniżej 5.000 PLN	10	
	- od 5.000 do 10.000 PLN	5	
	- powyżej 10.000 PLN	0	
4.	Instrukcja wypełniania: W ramach tego kryterium wskazano 4 przedziały oddziaływania operacji i ustalono dla danego przedziału wartości punktowe. Preferowane będą operacje oddziałujące na więcej niż jedna miejscowości. Jeśli na podstawie wniosku lub załączników wnioskodawca wykaże oddziaływanie operacji na określony obszar to zostaną operacji przypisane punkty z określonego przedziału.		
	Korzyści lub oddziaływanie operacji dotyczą obszaru:	0 -10	
	- całej LGD	10	
	- co najmniej 5 gmin objętych LSR	6	
	- 1 gminy objętej LSR	4	
- jednej miejscowości objętej LSR	0		
5.	Instrukcja wypełniania: W ramach kryterium wskazano 4 przedziały i ustalono dla danego przedziału wartości punktowe, które będą oceniane na podstawie wniosku lub załączników. Preferowani będą wnioskodawcy aplikujący o niższy poziom dofinansowania w stosunku do kosztów całkowitych operacji z uwagi na niedostateczną ilość środków, jakimi dysponuje LGD w stosunku do oczekiwań. Wartości wyrażone ułamkiem należy zaokrąglić do liczb całkowitych (0,5 i powyżej w górę do całości)		
	Wnioskowany poziom dofinansowania w stosunku do kosztów całkowitych operacji wynosi:	0 -10	
	- do 20%	10	
	- od 21% do 30%	8	
	- od 31% do 40%	6	

	- od 41% do 70%	0	
6.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach kryterium ocenia się czy operacja będzie zakończona pod względem finansowym w zakresie ponoszenia kosztów kwalifikowanych do 31.12.2014 r. Jest to bardzo ważne kryterium, ponieważ ma bardzo duży wpływ na funkcjonowanie LGD w kontekście finansowym i znacząco może wpłynąć na wysokość środków, jakimi dysponować będzie LGD na swoją działalność. W przypadku, gdy z wniosku lub załączników wynika, że poniesienie kosztów nastąpi do 31.12.2014 operacja uzyskuje, 10 pkt. W przypadku, gdy z wniosku lub załączników wynika, że koszty nie będą poniesione do 31.12.2014 r. operacja uzyskuje 0 pkt.</p>		
	Wnioskodawca złożył projekt, którego koszty, kwalifikowalne poniesione zostaną do 31 grudnia 2014 r.	0 albo 10	
7.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach kryterium ocenia się czy operacja jest zgodna ze strategią gminy objętą LSR. Zgodność ze strategią gminy potwierdzać będzie oświadczenie podpisane przez wójta/burmistrza o zgodności operacji ze strategią gminy na terenie, której operacja będzie realizowana. W przypadku, gdy z wniosku lub załączników wynika, że wnioskodawca zamierza realizować operację zgodną ze strategią gminy uzyskuje 20 pkt. W przypadku, gdy z wniosku i załączników nie wynika, że wnioskodawca będzie realizował operację zgodną ze strategią gminy uzyskuje 0 pkt.</p>		
	Wnioskodawca wykazał zgodność operacji ze strategią gminy, na terenie, której będzie realizowana operacja	0 albo 20	
<p>Instrukcja wypełniania: Należy podsumować punkty z wszystkich białych pól.</p>			
			Suma punktów:
<p>..... <i>(data miejsce i czytelny podpis członka RADY)</i></p>			

Karta oceny zgodności operacji dla działania **Odnowa i rozwój wsi**

KARTA OCENY ZGODNOŚCI OPERACJI Z KRYTERIAMI „STOWARZYSZENIA LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA GMIN DOBRZYŃSKICH REGION PÓŁNOC”			
ODNOWA I ROZWÓJ WSI			
Numer wniosku:			
Imię i nazwisko/ nazwa:			
Nazwa operacji:			
L.P.	KRYTERIA WYBORU	Punktacja	Ocena
1.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach tego kryterium ocenia się terminowość złożonego wniosku wynikającą z treści ogłoszenia naboru wniosków, w którym wskazano termin, w jakim należy złożyć wnioskiem wraz z załącznikami. Jeśli wnioskodawca złożył wniosek w wyznaczonym terminie to otrzymuje 10 pkt. W przypadku, jeśli nie złożył wniosku w terminie to otrzymuje 0 pkt.</p>		
	Wnioskodawca złożył wniosek w terminie	0 albo 10	
2.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach tego kryterium ocenia się doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE. Preferuje się wnioskodawców mających doświadczenie z uwagi na to, że dają oni większą pewność prawidłowej realizacji i rozliczania operacji, co z kolei znacząco wpływa na funkcjonowanie samej LGD i w rezultacie na wdrażanie LSR. Jeśli we wniosku lub załącznikach wnioskodawca wskaże, co najmniej jeden z programów: ZPORR, SAPARD, PHARE, SPOROL, SPOWKP, PROW, RPOWKP, POIG, POIŚ, POKL wraz z nr umowy na realizację, co najmniej 1 projektu z tego programu otrzyma 10 pkt. W przypadku braku doświadczenia wnioskodawcy w realizacji projektów otrzymuje 0 punktów.</p>		
	Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów z udziałem środków UE	0 albo 10	
3.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach tego kryterium wskazano 5 przedziałów oddziaływania operacji i ustalono dla danego przedziału wartości punktowe. Preferowane będą operacje oddziałujące na więcej niż jedna miejscowości. Jeśli na podstawie wniosku lub załączników wnioskodawca wykaże oddziaływanie operacji na określony obszar to zostaną operacji przypisane punkty z określonego przedziału.</p>		
	Korzyści lub oddziaływanie operacji dotyczą obszaru:	0 -10	
	- całej LGD	10	
	-co najmniej 5 gmin objętych LSR	6	
	- 1 gminy objętej LSR	4	
	- jednej miejscowości objętej LSR	0	

4.	Instrukcja wypełniania: W ramach kryterium ocenia się czy operacja będzie zakończona pod względem finansowym w zakresie ponoszenia kosztów kwalifikowanych do 31.12.2014 r. Jest to bardzo ważne kryterium, ponieważ ma bardzo duży wpływ na funkcjonowanie LGD w kontekście finansowym i znacząco może wpłynąć na wysokość środków, jakimi dysponować będzie LGD na swoją działalność. Jeśli z wniosku lub załączników wynika, że poniesienie kosztów nastąpi do 31.12.2014 r. Operacja uzyskuje, 10 pkt. W przypadku, gdy z wniosku lub załączników wynika, że koszty nie będą poniesione do 31.12.2014 r. operacja uzyskuje 0 pkt.		
	Wnioskodawca złożył projekt, którego koszty, kwalifikowalne poniesione zostaną do 31.12.2014 r.	0 albo 10	
5.	Instrukcja wypełniania: W ramach kryterium ocenia się czy operacja jest zgodna ze strategią gminy objętą LSR. Zgodność ze strategią gminy potwierdzać będzie oświadczenie podpisane przez wójta/burmistrza o zgodności operacji ze strategią gminy na terenie, której będzie realizowana. W przypadku, gdy z wniosku lub załączników wynika, że wnioskodawca zamierza realizować operację zgodną ze strategią gminy uzyskuje 20 pkt. W przypadku, gdy z wniosku lub załączników nie wynika, że wnioskodawca będzie realizował operację zgodną ze strategią gminy uzyskuje 0 pkt.		
	Wnioskodawca wykazał zgodność operacji ze strategią gminy, na terenie, której będzie realizowana operacja	0 albo 20	
Instrukcja wypełniania: Należy podsumować punkty ze wszystkich białych pól.			
			Suma punktów:
<p>.....</p> <p><i>(data miejsce i czytelny podpis członka RADY)</i></p>			

Oceny zgodności projektu z kryteriami i wyboru operacji do dofinansowania dokonuje Rada LGD. Każdy członek dokonuje indywidualnej oceny projektów poprzez wypełnienie powyższych kart. Ostateczną ocenę punktową wniosku stanowi średnia sumy punktów przyznanych przez każdego oceniającego.

Po dokonaniu oceny wniosków, LGD przesyła każdemu wnioskodawcy informację o projekcie (wskazanie zgodności lub niezgodności operacji z LSR, liczbie uzyskanych punktów w ramach oceny lub miejscu na liście ocenionych projektów, możliwości złożenia odwołania od wyników). W ciągu 3 dni roboczych projektodawca może wnieść odwołanie od decyzji Rady LGD. Odwołanie rozpatrywane jest niezwłocznie.

Nie później niż w ciągu 21 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków sporządzane są listy operacji zgodnych z LSR i niezgodnych z LSR. Operacje zgodne z LSR uwzględnione są na liście w kolejności ustalonej według uzyskanej liczby punktów.

Przekazanie list z operacjami do Instytucji Wdrażającej zamyka możliwość składania i rozpatrywania odwołań.

W ciągu 45 dni od zakończenia naboru LGD pisemnie informuje wnioskodawców o wybraniu bądź odrzuceniu operacji do dofinansowania oraz przekazuje właściwemu podmiotowi wdrażającemu (ARiMR/SW) następujące dokumenty:

1. wnioski o przyznanie pomocy, które nie wpłynęły w terminie wraz z ich listą;
2. wnioski o przyznanie pomocy, w których nie wskazano adresu wnioskodawcy i nie ma możliwości ustalenia tego adresu wraz z ich listą;
3. wnioski o przyznanie pomocy, które zostały wybrane do finansowania w ramach LSR wraz z uchwałami w sprawie wyboru;
4. listę wniosków o przyznanie pomocy wybranych do finansowania w ramach LSR (wraz z uchwałą, w przypadku, gdy lista została przyjęta w formie uchwały), na której wnioski zostały zamieszczone w kolejności według liczby uzyskanych punktów;
5. wnioski o przyznanie pomocy, które nie zostały wybrane do finansowania w ramach LSR wraz z uchwałami w sprawie nie dokonania wyboru;
6. listę wniosków o przyznanie pomocy niewybranych do finansowania w ramach LSR (wraz z uchwałą, w przypadku, gdy lista została przyjęta w formie uchwały);
7. wnioski o przyznanie pomocy niezgodne z LSR;
8. wykaz wniosków o przyznanie pomocy niezgodnych z LSR.

7. Podsumowanie

Tereny gmin stowarzyszonych w Lokalnej Grupie Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ odznacza się bogatymi walorami turystycznymi, zarówno przyrodniczymi oraz kulturowymi. Stopniowo rozwijane zapotrzebowanie na różnorodne formy turystyki i rekreacji wymagają odpowiedniego zaplecza infrastrukturalnego. Obecny stan infrastruktury turystycznej, w tym małej infrastruktury, nie spełnia wymogów stawianych przez dzisiejszego turystę. Analizowana w niniejszym dokumencie oferta turystyczna LGD nie zaspokaja zapotrzebowania na rekreację i wypoczynek. Na terenie Stowarzyszenia brakuje miejsc odpoczynku i rekreacji wyposażonych w małą infrastrukturę turystyczną tj. wiat turystycznych, ławek, wież i platform widokowych, pomostów dla wędkarzy, kajakarzy, placów zabaw itp. Na terenie LGD brakuje również oznakowania szlaków turystycznych –

wytyczone zostało kilkanaście szlaków i ścieżek dydaktycznych, jednakże brakuje tablic informacyjnych, tablic kierunkowych itp.

Dla rozwoju małej infrastruktury turystycznej największym utrudnieniem na terenie Stowarzyszenia są: brak wystarczających środków finansowych na realizację przedsięwzięć oraz pozostawanie większości atrakcyjnych turystycznie gruntów we własności prywatnej (np. wokół jezior). Niniejsze studium ukazuje możliwości współfinansowania przedsięwzięć z zakresu infrastruktury turystycznej. Opisane zostały działania z programów PROW 2007-2013 oraz RPO WK-P 2007-2013.

W studium opisano problematykę infrastruktury turystycznej – wymieniono i scharakteryzowano poszczególne jej elementy. Oprócz małej infrastruktury turystycznej zwrócono również uwagę na rozwój obiektów świetlic wiejskich – jako głównych, a czasami jedynych obiektów wiejskich, które swoją działalnością wkraczają również w sferę zasobów turystycznych (wokół obiektów świetlic powstają obiekty rekreacyjne oraz miejsca odpoczynku dla turystów). Powstanie nowych miejsc wypoczynkowych, czy też wzbogacenie już istniejących o małą infrastrukturę turystyczną będzie służyć nie tylko podróżnym czy turystom, ale również mieszkańcom terenów LGD. Ciekawym pomysłem może być urządzenie gminnych pikników, zawodów wędkarskich (również dla dzieci i kobiet) czy też łowieckich. Pomysł na wspólne spędzanie czasu staje się bardzo realny, gdyż obecnie na terenie „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” działają liczne organizacje społeczne m.in.: Kujawsko-Mazowieckie Porozumienie Ekologiczne (gmina Skrwilno), Koło Łowieckie „Sokół” (gmina Świdziebnia), koła wędkarskie oraz inne organizacje zarejestrowane i funkcjonujące nieformalnie, które nie posiadają statutu np. koła gospodyń wiejskich, którym brakuje jedynie miejsca do rozwinięcia działalności poprzez organizowanie spotkań, zabaw i zawodów, które będą podnosić atrakcyjność turystyczną regionu.

W studium wykonalności scharakteryzowano przedsięwzięcia z zakresu infrastruktury turystycznej planowane do realizacji w najbliższym czasie przez stowarzyszone w LGD gminy. Ponadto zaproponowano również działania związane z rozwojem turystyki na kolejne lata.